Budapest, 1903. Nyolcadik évfolyam. 159. szám. Péntek, junius 12.

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Kerepesi-ut 25.

Főszerkesztő: VÉSZI JÓZSEF. Felelős szerkesztő: BRAUN SÁNDOR. Kiadja: A SZERKESZTŐSÉG.

Egész évre 28 k., (14), 1/2 évre 14 k., (7), 1/4 évre 7 k., (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1.20 frt).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

MAGYAR KÖNYVTÁRA

A szerb királyi családot meggyilkolták.

Budapest, junius 11.

Magyarország alján egy szerencsétlen ország vonaglik, mely évszázados barbárságból egyszerre belesodródott a modern államélet áramlatába, holott a népének psychéje még őseredeti, nyesetlen normák szerint a forrongás periodusát éli. Ez a psyche vagy tesped, vagy rhapszodikusan viharzik s ha a fekete vér egyszer gyorsabb pezsgésbe jön, akkor meglepi a civilizált világot brutális kitöréseivel. Ami az éjszaka Belgrádban történt, az elhomályositja a reneszánsz legvadabb condottiere-csapatának a legkiválóbb remekléseit. Ami az éjszaka Belgrádban történt, az csődje a politika tudományának, kudarca a modern államélet rendszerének, kiszámithatatlan ingása egy vulkanikus talajnak, hirtelen kitörése a vad ősi ösztönöknek. És ami az éjszaka Belgrádban történt, intő példa arra, hogy az minden percben ismétlődhetik a Balkán egyéb részein is, példa arra, melyből következtethetünk sok mindenféle lehetőségre. Ez az igazi balkáni veszedelem, s kétszeresen veszedelem ránk, közvetlen szomszédra.

Ha akadna oly szertelenül erős kéz, oly kiméletlenül erélyes fejedelem, aki vasmarokkal fogná a szerb nép nyakát, vagy oly kimagasló intelligenciáju uralkodó ülne a szerb trónon, hogy bámulva nézne rá az egyéniségének varázsától megbüvölt nép s szuggesztiója alatt meghunyászkodnék, akkor lassan bár, de folytonosan s rázkódtatások nélkül haladna a fejlődés utján. De az Obrenovicsok (a legelsőnek kivételével) nem voltak ilyenek. Egytől-egyig hatalmas test, de egytől-egyig közepes szellem, még szerb mértékek szerint is, a parvenüség rendes átkával, a szertelen élvezetvágygyal. Ily mediocris alak volt szegény Sándor is, azzal a különbséggel, hogy rá még több titkos ellenség leselkedett, mint elődeire, s viselnie kellett a saját egyénisége antipatikus voltának az átkát.

Az az örömrivalgás, melylyel a szerbek az első Obrenovicsot üdvözölték, gyorsan szétfoszlott s azután mindvégig valami komor végzet nehezedett erre a családra. Milos egyénisége nem volt akkora, hogy kisugárzó ereje kihatott volna nemzedékekre, s utódai közül a hálás szerb nép egyet elkergetett, egyet meggyilkolt, egyet pedig, a Sándor apját, kikényszeritette az országból.

Sándor pedig már akkor sajnálatraméltó ember volt, mikor zsenge ifju korában trónra lépett, de már előbb is, mikor naprólnapra tanuja volt a szülei botrányos viszálykodásának. Nem volt nála árvább uralkodója Európának, különösen azóta, hogy szülei és a népe, tehát az egész szerb világ ellenére nejévé és királynévá tette Masin Dragát, aki a konakba egy keleti asszony minden rossz tulajdonságait vitte be. Anyja elkeseredve bolyongott Európa fürdőhelyein, megszakitván minden viszonyt a hálátlan fiuval, atyja pedig, akinek ugyis mindig szük volt Szerbia, Páris és Bécs tivornyáiba fullasztotta bele minden emlékét, mely őt Szerbiához kötötte, melynek átkozott földjében még halála után sem akart nyugodni. Mikor a krusedoli zárda sirboltja bezárult Milán mögött, Sándor egyetlen vigasza, reménye és tanácsadója a királyné volt.

De a végzete is, mely a tegnapi rettenetes éjszakán elérte. Tristissimae noctis imago...

Amaz éjszaka sokáig emlékezetes marad Belgrád népe előtt.

Éjfélt rég elkongatta a székesegyház egykedvü harangja, csak néhány éjjeli alak ődöngött a Teraszján, a lakosság többi része pedig az igazak vagy a gazemberek álmát aludta. Azalatt pedig a konakban darabokra vagdalták az utolsó Obrenovicsot, szitává lőtték a királyné patyolat testét s vagy félrerugták az utból, vagy keresztülgázoltak rajtuk, hogy a király néhány hivének az ellentállását leverjék. A lövések zajától fölriadt a város, az utcákra tódult, egymást kábitva a hihetetlen hirrel. De nem sokáig. Csak addig, mig a kaszárnyákból a pártütő katonaság (ó te erős támasza Szerbiának!) lengő lobogókkal s csengő muzsikaszóval nem vonult ki az utcára s bőgve nem orditozta Karagyorgyevicsnak, az uj királynak a nevét. Akkor a tömeg is belevágott az általános orditozásba, „nagy lelkesedéssel“, mint ahogy a táviratok mondják. Dehogy volt az nagy lelkesedés, hanem igyekezet, hogy e kiáltással megmenekedjék a rémülettől, az iszonyattól s a megdöbbenéstől, mely a torkát fojtogatta.

S mig a zene végigharsogott a Teraszján, mig a katonaság vértől részegen orditotta bele Szerbia gyalázatát az enyhe juniusi éjszakába, azalatt a konakban már hülni kezdett az utolsó Obrenovics összekaszabolt teste s mellette a Végzet megelégedett arccal vigyorgott.

Eddig van. Beteljesedett, ami elvégeztetett, a szerb Klió lezárhatja a történelemnek ama néhány lapját, melyet az Obrenovicsok számára tartott fön, s a fiut odavihetik a krusedoli sirboltba az apa mellé, — engesztelő áldozatul. Azaz eddig lenne, ha ez a borzalmas esemény kizárólag Szerbiának a belső ügye volna s hatását nem érezné meg minden állam, mely nagy érdekekkel van a Balkánhoz füzve, s nem éreznők meg különösen mi, az anárkiában vonagló ország közvetlen szomszédai.

Bármily megrázó is a belgrádi dráma, nem szemlélhetjük sokáig artisztikus szempontokból, nem mérlegelhetjük emberi érzelmeken keresztül s visszafojtott lélekzettel bár, de ridegül, józanon kell elkészülve lennünk a további fejleményekre. Ami történt, azon már ugysem változtathatunk, ami azonban következni fog, az jórészt a mi magunktartásától függ. Legyünk résen, hogy a mi államunkat veszélyeztető faktorok meg ne vethessék a lábukat közvetlen szomszédságunkban, hogy ércgyürüvel ne fogjanak bennünket körül nyilt és titkos ellenségeink. De legyünk okosak is, emelkedjünk a komoran nagyszerü helyzet magaslatára, ne viszálykodjunk s ne gyöngitsük egymást inopportunus harcokkal akkor, mikor arról lehet szó a legközelebbi napokban, hogy a monárkiának osztatlan erővel, imponáló hatalommal kell beleszólnia a fejleményekbe.

* * *

Zimony, junius 11.

(*Feladatott: 6 óra 40 perckor.*) Ma éjjel *Belgrádban a királyt és a királynét a konakban agyonlőtték. A királyné öccsét és a miniszterelnököt* is állitólag meggyilkolták. *Karagyorgyevics* Pétert a kaszárnyákban királylyá kiáltották ki. A közlekedés Belgrád és Zimony közt el van zárva.

Zimony, junius 11.

(*Feladatott: 7 óra 10 perckor.*) Nem csak a királyi párt, hanem *az egész királyi családot megölték.* Meggyilkolták *Lazarovics* Lukát is. Agyonlőtték *Nikodém hadnagyot, Draga királyné öccsét*, akit többször trónörökös gyanánt emlegettek, továbbá a *királyné két testvérhugát, szolgálattevő generálisát, a király szárnysegédét* és *a királyi palota tizenkét őrét.* A lázadást a hadsereg intézte. *Karagyorgyevics trónkövetelőt királylyá kiáltották ki.* A konakot ugy körülfogta a föllázadt katonaság, hogy lehetetlen hozzáférni. A *meggyilkoltak holttestét állitólag az ablakon át dobták ki az utcára* a merénylők.

Zimony, junius 11.

(*Feladatott: 9 óra 30 perckor.*) *Pannovics* Milován hadügyminisztert a lakásán *agyonlőtték.* A mai eseményeket a hadsereg vitte véghez. Az eddigi hirek szerint a királyon és királynén kivül *Markovics-Cincár* tábornok volt miniszterelnököt, *Petrovics* Lázár tábornok főhadsegédet és *Pavlovics* Milán tábornok volt hadügyminisztert is agyonlőtték. A nép *teljes nyugodtsággal fogadta az eseményt.* Az utcákon nagy néptömeg hullámzik, mely a belügyminisztériumba hajtató uj miniszereket élénken élteti. A királyi pár holttestét a konakban teritették ki. A proklamációból az tünik ki, hogy Sándor király utolsó államcsinyo által tett minden változtatást hatályon kivül helyeztek. A konaki esemény éjjeli féltizenegy és két óra között történt.

Lapunk mai száma tizenhat oldal.

A gyilkosságot a negyedik gyalogezred főtisztjei követték el. A negyedik gyalogezred a királyi palotát körülállta, a tisztek pedig bementek a palotába s a királyi páron kivül *tizenöt főbbrangu személyt is lelőttek.*

Zimony, junius 11.

A konsternáció a belgrádi lakosság közt egyre nő. A nyugtalanságot fokozza, hogy nem tudni, mit hoz a jövő. A forradalmárok a jövőre nem gondoltak. A kereskedők kétségbe vannak esve. *A királyi pár arcképét* s a rájuk vonatkozó tárgyakat, melyeken arcképük rajta van, *a kirakatokból eltávolitották és összetörték.* Azt hiszik, hogy a forradalom tervezője dr. *Zsivkovics* Lyubomir radikális ügyvéd s a revolució inditó oka a legutóbbi választás.

Belgrádban a posta- és táviróhivatal nem müködik. A katonaság *a csendőrség és rendőrség egész személyzetét megfosztotta állásától.* Belgrádba *sem utlevéllel, sem a nélkül nem lehet bejutni.* Az ujvidéki állomásfőnök azt a távirati megkeresést kapta, hogy minden fölösleges vaggont küldjön el Zimonyba, mert *a belgrádi lakosság tömegesen menekül* a városból.

Ujvidék, junius 11.

A belgrádi merénylet, az ideérkezett hirek szerint, hajnali két óra tájban történt. Az országos szerb dalosünnep után tegnap fogadás volt a konakban, este pedig udvari estebéd volt, amelyen a királyi család, néhány miniszter és a királynak néhány bizalmas embere volt jelen. Éjfél után egy csapat katonaság tört be a konakba s az ott levőket, köztük három minisztert, meggyilkolták. *Karagyorgyevics* Pétert királylyá kiáltották ki. *Pasicsot* és *Vuicsot* várják haza Abbáziából. (Pasics a liberálisok vezére, Vuics pedig volt radikális miniszter, akit a Milán király ellen elkövetett merénylet után fegyházra itéltek.) Belgrád városa körül van zárva s nem engednek ki belőle senkit sem.

Az országos szerb dalosünnepen Magyarországból is sokan részt vettek. Az ünnepen a királyi pár is megjelent. Az első dijat a *sabáci* énekesek, a másodikat a *vukováriak*, a harmadikat a *pancsovaiak* nyerték el. Elismerést arattak a *csákovai* és a *belgrádi* zsidó dalosok. A nyertes egyesületek elnökei királyi kitüntetésben is részesültek. Legtöbben a Takova-rend IV. osztályát kapták. Belgrádban arról beszélnek, hogy *a dijazásban nagy igazságtalanság történt* és nem érdem szerint osztották ki a dijakat. Azt mondják, hogy már előre tudták, kiknek fogják a jutalmakat kiosztani. *Drága* királynénak határozott kivánsága volt, hogy *a sabáciak kapják az első dijat.* Sabác a királyné szülőhelye, azonban a város nem szimpatizál a királynéval és a lefolyt választásnál az ellenzék ott a legszámosabban volt képviselve. A királyné, hogy a sabáciak szimpátiáját megnyerje, az ünnepség elnökét magához hivatta és kijelentette előtte, hogy szülővárosa énekeseinek adják az első dijat. Ez is meg is történt.

Belgrádból átszivárgott hirek az eseményeket igen elütően adják elő. Az első hirek szerint a merénylők *dinamitot dobtak föl az elsőemeleti és a földszinti ablakokra* és azután *egy egész ezred* ostromra ment a palota ellen. A palotaőrség és a palota népe és az ostromlók között igen erős küzdelem folyt, amelyben *háromszázan vesztették el életüket.* A királyt, a királynét, ennek testvéreit és az összes őröket, továbbá *Cincár-Markovics* miniszterelnököt, *Todorovics* hadügyminisztert és *Petrovics* Lázár tábornok főhadsegédet *felkoncolták.* Aelgrád város föl van lobogózva.

Temesvár, junius 11.

Pancsováról nyert telefonjelentés szerint Sándor király *vonakodott aláirni a lemondó okmányt* és lelőtte *Naumovics* ezredest. Ezután történt a királyi család és a királyhoz hü tisztek legyilkolása a hadügyi és a belügyi miniszterek jelenlétében. Ma délelőtt *a főtereken katonazenekarok játszottak.* Belgrád föl van lobogózva, de *egyetlen gyászlobogó sincs.* A merénylet politikai szerzőjéül *Zsivkovics* Lyubát, a radikálisok vezérét tekintik.

A vérfürdő.

Az összeesküvés és a vérfürdő részletei tekintetében a különböző forrásból származó hirek között természetesen sok ellentmondás van. A következőkben adjuk a vérfürdő epizódjait, ugy, ahogy tudósitóink jelentik.

A *Budapesti Tudósító félhivatalos* közleménye igy hangzik:

> Ma délután 2 órakor *Belgrádból* távozott teljesen megbizható személy *Zimonyban* feladott táviratban a belgrádi eseményeket a következőképpen irja le: Egy tiszti küldöttség, élén egy ezredessel a konakba hatolt és arra akarta kényszeriteni a királyt, hogy *egy előre tett lemondási okmányt irjon alá.* A király vonakodott, s midőn az ezredes feléje közeledett, *forgópisztolylyal lelőtte az ezredest.* Erre valóságos csatározás tört ki, amelyben *a király, a királyné, a királyné fivére és nővére, a hadügyminiszter, a miniszterelnök és három tábornok elestek.* A holttesteket az ablakon át kidobták a konakból. A katonaság igyekszik a rendet fenntartani. Uj király proklamációjáról délutáni két órakor még nem volt szó.

Zimony, junius 11.

A katonaságot a kaszárnyában főleskelték a lázadás fejei. A gyilkosságot kétféleképpen adják elő a Belgrádból idemenekült szerbek. Most még nem lehet meghatározni, melyik verzió hiteles. Az egyik verzió szerint a királyi pár estebédet adott, amelyen jelen voltak a királyné rokonai és a miniszterek s *a király itt felszólította a királynét, hogy hagyja el az országot.* A miniszterek ezt ellenezték, mire *a király a kaszárnyából két század katonaságot kért.* A katonaság megérkezvén, a palota őrségével összetüzött. Általános lövöldözés támadt, melyben elestek: a királyi pár, a királyné két férfitestvére, állitólag nőtestvérei is és a környezetből többen. Igy adják elő a véres eseményt hivatalos oldalról.

A másik verzió szerint egy század katonaság betört, *az alvókat az ágyból fölverte és meggyilkolta.* A város zászlódiszben van. A katonaság a konak előtt áll. *Sörös- és boros-hordók vannak csapra verve* s a legénység nagyban dorbézol. A virágkereskedések kivételével minden üzlet zárva van. A nagy eső ellenére óriás néptömeg hullámzik föl-alá az utcákon.

A konak előtt több ágyut állitottak föl. A nép bámészkodva állja körül a palotát. A balkon felőli oldalnál a támadók nagy ellentállásra találhattak: *a függönyök le vannak szaggatva, az ablaktáblák összetörve és az ablakok bezuzva,* valószinüleg itt akartak menekülni az üldözöttek. Az ablakelőtti kis *kertben kesztyük, katonasapkák, ruhadarabok hevernek.*

Romantikába hajló képzelődéssel a királyi család kiirtását igy is beszélik Zimonyban: Az összeesküvők először legyilkolták az őrséget, azután a személyzet egy részét. Azokat, akikről tudták, hogy hivük, megkimélték. Azután benyomultak a király lakosztályába, ahol éppen tanácskozás volt a legutolsó választások ügyében. A király éppen azt kérdezte:

— Mit jelent az a feltünő dolog, hogy a radikálisok, ámbár többségben vannak az országban, egyáltalában nem vettek részt a választásokban?

Ebben a pillanatban benyomultak a merénylők a terembe és vezetőjük felszólította Sándor királyt, hogy mondjon le, biztositván neki 800.000, feleségének pedig 400.000 forint évi apanaget. Sándor király ezt felelte:

— Nem engedek az erőszaknak! A választások megmutatták, hogy a nép pártomon van, tehát nem mondok le a trónról.

Erre az összeesküvők vezetője kezeit összetéve, ezeket mondta:

— *Esdve kérem felségedet, mondjon le,* mert ezt a kérdést másképp nem lehet megoldani.

Sándor királyt, aki nagyon hirtelen természetü ember volt, erre *elfutotta a düh, fölkapta a revolverét és reálőtt a merénylők vezetőjére.* A lövés nem talált. Ebben a pillanatban berontottak a szomszédos termekből az összeesküvők. A király, látván a veszedelmet, egy titkos ajtót rántott föl, amelyen át Draga királynéval együtt egy titkos pinceszobába menekült, ahol azonban mielőtt még az ajtót magukra zárták volna, az összeesküvők elérték őket és először a királyt, azután a királynét törrel leszurták. A teremben maradt összeesküvők ezalatt *Lyunevica Nikodém* főhadnagyot, a királyné öcscsét, *Helenát*, a királyné egyik nővérét (a másik nem volt jelen), *Markovics* Cincár miniszterelnököt, *Todorovics* Vejo belügyminisztert, *Petrovics* Lázár had-

TÁRCA

Krusedol.

Csöndes barátok őrzik a kolostort,
Kertjében zsenge bokrok diszlenek,
S ha szellő támad, a virágos fákról
Mint lepkehad, szines eső pereg.
Világi lárma nem hat el odáig,
Kriptájában örök a félhomály,
Hol néma csendben mély álmát aluszsza
Egy elfelejtett, elhagyott király.

Mint király élt s mint koldús halt... Szegényen...
Halálos-ágya puszta volt, hideg . . .
Egy fogadó . . . Hol az utolsó percet
Szerető sirás, jaj nem törte meg.
Hiába nézett halódó szemével;
Az ajtó nyilott . . . Hátha a fia?
Se a fia . . . Oh se a felesége . . .
Koldúsárván kellett meghalnia.

És szállt a kor . . . A holtat elfeledték,
Azé a pere, a napfény, aki él!
Virág nyilik a krusedoli kertben,
Lágyan himbálja a hüs esti szél.
. . . De messze zúgó viharok robognak,
Piros az ég, patakban hull a vér,
S mintha sirás hörögne át a légen:
— A gyászos Végzet mindenkit elér!

És Krusedolban csönd lakik és béke,
Ott virulnak a szines violák,
És alkonytájt sugaras fényben égnek
A terebélyes, lombos kerti fák.
Nincs hare, nincs lárma... Száll, csak száll az élet,
Repkénynyel lepve a sárgult falak.
Es csöndes vének apáért, fiuért
Mormolva halk imákat mondanak...

Pásztor Árpád.

Péter király.

(*Intim részletek.*)

Budapest, junius 11.

A nélkül, hogy büszke volnék rá, egyike vagyok ama kevés magyar ujságiróknak, akik személyesen ismerik Karagyorgyevics Pétert. Két évvel ezelőtt, karácsony táján láttam először, Genfben, ahol hosszu esztendőkön át lakott csöndesen, visszavonultan, reggeltől estig dolgozva, levelezve, ahol a terveit szőtte legbizalmasabb hiveivel együtt, akiknek segitségével most egy véres éjszakán végre trónkövetelőből királylyá lett. Genfnek külső, elegáns negyedében lakott előkelő kis egyemeletes palotában, melynek két szárnyán két kapuja volt. Az egyik kapun az orosz császári sas, alatta ezzel a felirással: *Consulat Général de Russie*, a másik kapun egyszerü kis réztábla:

PRINCE PIERRE KARAGEORGEWITCH

Nem tudom bizonyosan, politikai okokból lakott-e az orosz konzulátussal egy házban, de valószinü, hogy nem puszta véletlen volt ez a tőszomszédság. Földszintes lakásának ablakai a csöndes kis utcára nyilottak s a gyalogjáró tulsó oldaláról be lehetett látni a dolgozószobájába, hatalmas könyvtárszekrényére, melynek tetején — mintha valami középkori tudós ördögkonyhája lett volna — egy nagy földgömb körül koponyák, mikroskópiumok, csillagászati messzelátó-csövek sorakoztak. A herceg fáradhatatlanul tanult, olvasott s akik érintkeztek vele, azt mondták, hogy egyike a legalaposabb müveltségü férfiaknak.

Maga a herceg magas termetü, vállas, őszbecsavarodó haju ember, akinek élénk, vizsgálódó szemében a tetterő tüze lobog. A modora végtelenül kedves, megnyerő, a beszéde energikus. Tipusa az örökké fiatal öreguraknak, akik minden iránt, ami erő s fiatalság, lankadatlanul érdeklődnek s akik a maguk hatvan viszontagságos esztendejével bizony kiállanának birokra nem egy fürge ifjuval.

Abban a panzióban, ahol laktam, szomszédom volt egy huszonegyéves fekete fiu, *Petrovics* Vladimir, a montenegrói miniszterelnöknek és belügyminiszternek, az Európaszerte ismert Petrovics Bozsónak a fia, Nikita fejedelemnek unokaöcscse. Ez a fiu, aki egyébként mérnöknek készült, Karagyorgyevics Péter gyámsága alatt tanult Genfben. A herceg, akinek elhalt felesége a montenegrói fejedelem leánya volt, rokoni szeretettel érdeklődött a fiatal Petrovics iránt s minden két hétben megjelent a panzióban, hogy annak tulajdonosától, aki liceumi tanár volt, kérdezősködjék a diák előmenetele felől.

Egy ilyen látogatása alkalmából ismertem meg. Estefelé jött és a professzort nem találta

ügyminisztert és *Naumovics* adjutánst gyilkolták meg. Az őrséggel már előbb végeztek. *Lyunevica Nikodém* menekülni akart, de sorsát ő sem kerülhette el, mert egy golyó őt is leteritette. Ezután nyomban megtörtént *Karagyorgyevics* Péter hercegnek királylyá való proklamálása.

Zimony, junius 11.

A meggyilkolt királyi család egy hü embere, *Bogdanovics* Simon volt katonatiszt Zimonyba menekült. Ez a Bogdanovics Simon rokona az egyik meggyilkolt gárdatisztnek, *Bogdanovics* Péter századosnak. Az összeesküvést igy mondja el: A királyi család tegnap *névtelen levelet kapott*, amelyben figyelmeztették a készülő vérontásra. A király nem vette komolyan a levelet. *A királyné azonban félt*, és az ő intézkedésére mindenütt *megkettőzteték az őrségeket*. Az óvóintézkedés azonban nem használt, mert *a gárda egy része bele volt avatva a tervbe*.

Vejó *Teodorovics* belügyminiszter, aki szinleg bizalmasa volt a királynak, *egyetértett az összeesküvőkkel*. Lazo *Petrovics* őrnagy vezette a gyilkosokat. Vele volt tizenkét tiszt, tulnyomóan hadnagyok, 60 vagy 70 katona és vagy nyolc polgári egyén. A konak kapuján akadály nélkül jutott át a csapat. Az őrtálló tiszt azért nem tartotta fel őket, mert azt hitte, hogy az őrséget erősitik meg, amint az az esti órákban egyszer már megtörtént. Kötelességszerüen tisztelgett Petrovics őrnagynak, aki viszonozta a tisztelgést.

Az első összeütközés a király lakosztálya előtt történt. A két gárdatiszt, köztük *Bogdanovics* Péter kapitány, feltartóztatták az erőszakkal előretörekvő tiszteket. Rövid szóváltás következett, mire a *merénylők a két gárdatisztet karddal keresztülszurták*. Az egyik áldozat teljes erővel segitségért kiáltott. Segitség azonban nem jöhetett, mert *a merénylők elzárták az összes bejárókat*. A tisztek, követve a merénylő katonáktól, a király hálószobája felé törekedtek. Itt találkoztak a két hadsegéddel, akik már fegyverrel kezükben várták a merénylőket. A merénylők nyomban lőttek; *mind a két hadsegéd holtan rogyott össze*.

Most jutottak el a merénylők a király hálószobájához. A király ágya előtt állt, kezében revolverrel. Alig törték be az ajtót a merénylők, *a király egymásután több lövést adott*. Az első lövés *halálosan megsebesitette Teodorovics* belügyminisztert, a másik egy merénylőt talált. A következő pillanatban azonban a merénylők is lőttek és *kardjaikkal halálra kaszabolták a királyt*.

Amig a királylyal végeztek, a merénylő csapat egy másik része a királyné hálószobájába tört és a *királynét*, aki aléltan feküdt ágyán, *agyonlőtte*. A szomszédszobából jajveszékelve iparkodott menekülni *Milena* hercegnő, a királynő huga, azonban a merénylők őt is *lelőtték*. A konak jobb szárnyán lakik a királyné családja. Ide is betörtek a merénylők és a *királyné legfiatalabb öcscsét, az udvarmestert és két gárdatisztet* öltek meg. Aki a merénylők elé került, a halál fia lett. Ebben a lakosztályban történt a legborzasztóbb mészárlás.

Zimony, junius 11.

A miniszterelnök meggyilkolását kétféleképp adják elő. A hitelesnek látszó verzió szerint *Cincár-Markovics* tábornok miniszterelnököt a lakásán ölték meg. Egy katona fölzavarta a miniszterelnököt, azt mondván, hogy sürgős irást akar átadni. Cincár-Markovics a katonához közeledett, hogy az irást átvegye. E pillanatban *a katona rálőtt és a miniszterelnök holtan esett össze*.

Más hirek szerint tegnap este egy katona elárulta *Cincár-Markovics* tábornoknak a merénylet tervét. A miniszterelnök nyomban a konakba sietett, hogy a királyt a veszedelemre figyelmeztesse. A katona árulására rájöttek a merénylők és utána rohantak Markovicsnak. A miniszterelnök, aki egyik leghivebb embere volt *Sándor* királynak, megelőzve a merénylőket, lélekszakadva rontott be a király hálószobájába:

— *Mentsd meg magad! Veszve vagy!* — kiáltotta elfuló lélekzettel.

Az álmából fölriasztott Sándor király az első pillanat rettenetes benyomásai alatt azt hitte, hogy *Markovics életére tör és revolverével közvetlen közelből agyonlőtte*. A következő pillanatban már a szobában termettek a merénylők is, akik félóra alatt az egész királyi családot kiirtották.

Pannovics Milován hadügyminisztert a *lakásán lőtték agyon*. Pannovics, mikor megtámadták, egy szekrénybe menekült. Támadói *huszonötször lőtték bele a szekrénybe*.

* * *

A *Budapesti Napló* Belgrádba küldött munkatársai az éjszaka folyamán táviratilag jelentésükben a helyszinén szerzett információk alapján számolnak be a belgrádi eseményekről. Munkatársaink táviratai kiterjeszkednek azokra a részletekre is, amelyeket *zimonyi* és *ujvidéki* tudósitóink jelentése alapján közlünk s ezzel a sokféle verzió közül megerősitik azt, miről bizonyossággal meg lehet ma Belgrádban győződni. A forradalmi hangulat tüzében természetesen erősen tartják magukat az esemény különböző változatai, amint ez a következő tudósitásból is kitünik:

Belgrád, junius 11.

Hivatalos részről közlik, hogy a forradalmat a katonaság támasztotta. A konakban éppen ünnepi lakoma volt. A király még ½2 órakor *Draga* királynéval és a miniszterekkel az erkélyen időzött. *A király ekkor felszólitotta a királynét, hogy hagyja el Szerbiát*. A királyné határozottan *tagadólag felelt és a miniszterek is az ő pártjára állottak*. Erre a király két zászlóalj *katonaságot rendelt a palotába. A palotaőrség összeütközött a katonasággal* és valóságos harc támadt. Mindkét részről sortüzet adtak s e közben *a királyi párt is halálosan találták a golyók*.

*

Ezzel a *hivatalos* jelentéssel szemben más forrás igy beszéli el a királygyilkosságot:

Misics alezredes katonaság élén a konakba jött és felszólitotta a királyt, hogy *irja alá az előbb terjesztett lemondási okiratot*. A király elutasitotta az alezredest, éjjeli szekrényéhez lépett, elővette onnan revolverét és *szó nélkül agyonlőtte Naumovics hadsegédet, aki a konakba a katonaságot bebocsátotta*. A jelenvolt tisztek akkor a királyra rohantak s agyonlőtték, majd a belső termekbe nyomultak és agyonlőtték a királynét, két hugát, fivérét és utolsónak *Petrovics* Lázár hadsegédet. A holttesteket a palota kápolnájába vonszolták.

*

Ismét más forrásból igy hallom a királyi pár meggyilkolását:

A királyi pár a vendégekkel a konak balkonján beszélgetett, amikor a zendülők a palotába nyomultak. A királyi pár, látva a halálos veszedelmet, a *háztetőre menekült*. Több katona utánuk ment és ott lőtték agyon a királyt és *Draga* királynét.

A konak előtt igen nagy néptömeg hullámzott. A katonaság sorfalat állott és öt ágyut vontattak a palota elé, ahol a katonazenekar játszik. A házakat föllobogózták. A lakosság örömrivalgása betölti az utcákat. Egyre azt kiáltozzák, hogy Szerbia megszabadult zsarnokától.

*

A forradalmat már régóta készitik elő. *Három hónap óta léteztek az egész országban titkos bizottságok*, melyek a katonasággal közösen készitették elő az államcsinyt. A királyi pár meggyilkolásának első tervét hónapok előtt a belgrádi magasabb tisztikar létesitette. A végrehajtásra a Belgrádban állomásozó 6. gyalogezredet szemelték ki. Az államcsinyt, mely későbbre volt kitüzve, az attól való félelem siettette, hogy az ujból összeülő szkupstina szabályozza a trónöröklést. A terv kivitelével a királynak hadsegédét, *Naumovics* alezredest bizták meg. Naumovics tegnap este 11 órakor bombával felrobbantota a király hálószobájához vezető ajtót és a 6-ik gyalogezredből való *Misics* alezredessel és néhány revolverrel felfegyverkezett tiszttel behatolt, miután a polgárőrséget tehetetlenné tette, a 6. gyalogezred és az összeesküvők lelőtték az őrparancsnokot. Naumovics hadsegéd a király elé terjesztette a lemondási okleveleket, melynek tartalma szerint *a király egy megbélyegzett nővel történt házassága által kompromittálta Szerbiát és tönkretette az országot*, miért le kell mondania. A király megragadta revolverét és lelőtte az adjutánst, ki holtan terült el. Ekkor közbelépett Misics alezredes és felszólitotta a királyt az aláirásra. A király teljes terjedelmében felismerte a veszélyt és *a királynővel a padlásra menekült*. A

---

otthon. Én az ebédlőterem ablakánál olvastam, mikor odalépett hozzám és kedves mosolygással bemutatkozott. A „herceg“ szót elhagyta a neve elől; oly perfekt kiejtéssel beszélt franciául, hogy első pillanatra azt hittem, genfi ember. Mikor a nevét kimondta, szlávos hangsulyozással, a *gy* betüt furcsán, *gy*-nek is, *dzs*-nek is ejtve, tudtam csak meg, kivel van dolgom. Udvariasan felszólitottam, hogy foglaljon helyet és várja meg a tanárt. Le is ült és az olvasmányom iránt érdeklődött. Aztán elmondta, hogy most a Mirbeau *Szobalány Naplóját* olvasta, amely rendkivül tetszett neki. A Zola *Fécondité*jét is dicsérte, lelkesen mondta, hogy Zolát a század egyik legnagyobb géniuszának tartja s minden regényének minden alakjára pontosan emlékszik. Általában e rövid és jelentéktelen beszélgetés folyamán is láttam, hogy a modern irodalom minden valamire való munkásával tisztában van s hogy fáradhatatlanul, szeretettel olvas. Kérdezte, milyen nemzet fia vagyok. Mikor megtudta, hogy magyar vagyok, elmosolyodott: „szomszédok vagyunk tehát“ — mondta. És nagy szeretettel beszélt Magyarországról, ahol sok időt töltött és ahová annak idején családjának számos tagja menekült. A magyar fajtát mindig szerette — jegyezte meg — és soha egy napra se szünt meg a legmelegebben érdeklődni a magyar politikai események iránt.

Körülbelül ennyi volt a beszélgetésünk s ennyi az egész ismeretségem Szerbia mostani királyával. De ennél sokkal érdekesebb és jellemzőbb dolgokat tudtam meg róla később, genfi tartózkodásom folyamán.

A kisebbik fia vele lakott Genfben s állandóan a házuk mögött levő kis sétatéren footballozott az utcagyerekekkel, akik néhányszor ugy elverték, hogy az apja végül betiltotta az utcai footballt s ettől fogva a fiatal Petrovics közbenjárására a házigazdánk kis fiához járt lapdázni. A nagyobbik fia, a mostani trónörökös, Pétervárott volt katona-iskolában, ahonnan előmeneteléről állandó értesitéseket küldtek nemcsak az apjának, hanem magának a cárnak is. December elején Karagyorgyevics táviratot kapott Pétervárról, hogy a fia difteritiszben megbetegedett. A táviratot délben kapta s az esti vonattal már nekiindult a télviz idején fiatalabb embernek is nehéz utazásnak, Genfből Pétervárra. Délután eljött a panziónkba s megkérte Petrovicsot, hogy ügyeljen a kisebbik fiára, aki egyedül maradt Genfben. Érdekes, hogy a fiu megbetegedéséről Oroszországból táviratot küldtek az olasz királynénak (ez sógornője Karagyorgyevicsnek), aki rögtön Petrovicshoz fordult távirati kérdezősködéssel. Ugyanesak Petrovicstól tudtam meg, hogy a cár hadsegédje a felséges ur megbizásából táviratozott Karagyorgyevicsnek, hogy a beteg fiuhoz a cár saját orvosait küldte el s állapotáról naponta többször jelentést kér. A hadsegéd egyszersmind megnyugtatta a herceget, hogy a fiu ápolására maga a cári család ügyel fel a legnagyobb gonddal.

Másnap Petrovics elment a kis fiuhoz a herceg lakására s engem is magával vitt. A dolgozószobájában ültünk le, mely valóságos muzeum impresszióját tette. Töméntelen könyv, kép, szobor, régi fegyver, keleti szőnyeg terhelte tul a különben tágas szobát, melynek közepén hatalmas iróasztal állott. Nincs az a világlap-szerkesztő, akinek az iróasztalán több ujság volna, mint amennyi ezen össze volt halmozva. Angol ujságok, az összes nagyobb francia lapok, német és osztrák ujságok hevertek ott, azonfelül töméntelen cirill-betüvel nyomtatott lap: az orosz és szerb sajtó; még török lapot is láttam. Röpiratok, francia, angol és orosz könyvek, kivágott és felragasztott ujságcikkek, köztük itt-ott egy csomó levél, bizonyára a jelentéktelenek, amiket nem volt szükséges elzárni. Állitólag oly nagy levelezése volt, hogy néha az egész napját levélirással töltötte. Megilletődve néztem a rengeteg asztalt, nagy papirkáoszával s őszintén megvallva, az az érzés fogott el, hogy ez az öreg ember hiába dolgozik, levelez, táviratoz itt esztendők óta. Meg is mondtam ezt hazafelé menet Petrovicsnak, aki ugyanily hangon beszélt róla. Majd vad dühvel fakadt ki Sándor király és Draga királyné ellen, elnevezte őket mindennek, ami csak eszébe jut egy huszesztendős és haragos kis balkáni hercegnek. Karagyorgyevics Pétert ugy tisztelte, mint a jó, becsületes és okos emberek mintaképét; az öregurral állandóan haptákban beszélt és sokszor kemény dorgatóriumot kapott tőle.

Karagyorgyevics Genfben főleg az orosz kolónia előkelőbb tagjaival érintkezett s csöndes visszavonultsága mellett némileg mégis *mondain* életet élt. Gyakran rendezett vacsorákat, melyeken genfi oroszok — természetesen nem a gyanus

tisztek követték őket és mindkettőjüket lelőtték. Éjjeli két óra körül lőtték le a királyné fivéreit, Lunyevica Nikodém és Miklós főhadnagyokat.

A király elé terjesztett lemondási oklevelet állitólag azzal terjesztette elő *Naumovics*, hogy *a király mondjon le Karagyorgyevics javára.* A király ezt megtagadta és lelőtte Naumovics ezredest. A tisztek most *elhozatták a hadügyminisztert és a belügyminisztert* és *agyonlőtték a királyt és a királynét*, valamint *Petrovics hadsegédet és a királyhoz hü tiszteket.* A királynét és nővérét egy csákánnyal ütötték agyon, a királyt pedig agyonlőtték. *A királyné rögtön szörnyethalt, a király azonban még néhány percig életben volt.* A felkelés oka a királyné fivérének *Lunyevicza* trónörökös jelöltnek néhány nap előtt történt visszatérése volt. *Az életben maradt eddigi minisztereket letartóztatták.*

*

A királyi család kiirtását, mint már jelentettem, a román király nevét viselő 6. ezred vitte véghez, hir szerint *Misics ezredes és Masin parancsnoksága alatt.* Masin, az uj kormányban középitésügyi miniszter és *sógora Draga királynénak; a fivére első férje volt a királynénak.* A katonák éjjel behatoltak a konakba és *agyonlőtték Naumovics ezredes*, szolgálattevő hadsegédet. Egy másik verzió szerint *Sándor király lelőtte Naumovics ezredest*, mert ez kinyitotta a katonák előtt a kaput és ezért *bünrészesség gyanujában állott.* Hogy ki lőtte agyon a királyt és királynét, azt nem tudják.

Ismeretes, hogy tegnap este a szerb daloegyesületek tiszteletére a konakban fogadó-est volt, amelyen a királyi pár mindvégig ott maradt. Közvetlenül azután, hogy a királyi pár asztalbontás után visszavonult, egy ezred katonaság fogta körül a konakot. *Az utcáról dinamitpatronokat hajigáltak a palota nyitott ablakain* keresztül s azok nagy durranással robbantak föl. A lakosság között nagy rémület támadt és valoságos népvándorlás indult a konak felé. Ekközben a csapatok berohantak a palotába s a *katonák mindenkit agyonlőttek, aki csak elébük került.* Megkezdődött az általános mészárlás. Igen sok katona a belső termekbe rohant és *agyonlőtték a királyi párt, holttesteiket pedig az ablakon keresztül az utcára dobták.*

Állitólag *háromszáznál többen vesztették életüket.* Némelyek szerint a mészárlás éjfélkor történt, más verzió pedig azt állitja, hogy éjfélután két órakor ölték meg a királyi párt. Valószinü, hogy a mészárlás éjféltől két óráig tartott.

*

Tegnap volt kilencvenkilencedik évfordulója annak, hogy az első Karagyorgyevics uralomra jutott s ez az évforduló egybeesett annak az eseménynek a harmincötödik évfordulójával, hogy a most uralkodó király nagybátyját megölték. A gyilkosság értelmi szerzői ezt a napot választották a zendülésre. *Ugyanaz az ezred, amely Sándor király államcsinyjekor ellentállott, szolgálttatta tegnap a palotaőrséget.* Ez is előre el volt rendezve. Az egyik zászlóalj őrségen volt, a másik pedig éjfélkor a legnagyobb titokban körülzárta a konakot. *Misics* alezredes nehány főtiszttel behatolt a király belső termeibe, a legmegbizhatóbb katonákat pedig a folyosóra rendelte.

Beszélik a városban, hogy a királyi pár, amely még együtt volt a vendégekkel, a váratlan megjelenéskor megrémült. Az alezredes egyenesen a király felé tartott. Sándor király, aki *egy kissé boros volt*, felpattant székéről s néhány lépést tett *Misics* felé. Az alezredes elébe tartott a királynak egy iv papirost, a lemondási okiratot s felszólította, hogy *irja alá és nyomban hagyja el a királynéval együtt Szerbiát. Sándor király egy szót sem szólt, revolvert vett elő és lelőtte az alezredest. A jelenvolt miniszterek és a királyné rémülten tekintgettek az ajtók felé*, amelyek megnyiltak *s látszott a katonaság a folyosón.* A Misicscsel jelenvolt tisztek hátrább huzódtak *s egy intésükre a katonák berohantak, agyonlőtték a királyi párt s a jelenvolt vendégeket. A holttesteket az ablakon át az utcára hajitották.* Később, mikor a mészárlás véget ért, a holttesteket bevitték a palotába és valamennyit *a pincébe hajigálták.* A városban azt beszélik, hogy a holttestek még ma *délben is a pincében hevertek.*

A gyilkosság első hirére azt beszélték a városban, hogy *Karagyorgyevics* Péter herceg Belgrádba érkezett és a katonaság már felesküdött neki.

* * *

Zimonyi jelentések szerint a királyi család kiirtásáról elterjedt sok verzió közül a legtöbb hitelt érdemli a következő: Éjjel 2 órakor a 6. gyalogezred a konakot körülvette és az ezred tisztjei a király felkeresésére indultak, miközben a gárdisták részéről ellentállásra találtak. Az ellentálló gárdisták közül körülbelül *százan elestek*, részint megsebesültek. *Az ajtókat dinamittal feltörték* és *Naumovics* ezredes a királytól azt követelte, hogy lemondását rögtön irja alá, mire a király Naumovicsot e szavakkal: — Te hütelen! — lelőtte.

A királyt *Misics* alezredes lőtte le. *A vérengzésben nagy része volt a királyné sógorának, Masin alezredesnek.* A király és királyné holttestét az ablakon kihajigálták és egy ágyulövés jelezte, hogy mindennek vége. Ezalatt az utcán ropogott a puska, mig az egyik tiszt Karagyorgyevicset, mint szerb királyt nem éltette. *A nép kórusban énekelt és a katonazene vig indulókat játszott, mig a kertben vigan söröztek.* A tisztek a király monogrammjával ellátott kokárdát sapkájukról levették és elhajigálták. Időközben az uj kormány *szabadonbocsátotta a legutóbbi tüntetések alkalmából letartóztatottakat.* A 6. gyalogezredet azért szemelték ki, mert a legutóbbi tüntetésen ennek tisztjeit, nem akarván a nép ellen kivonulni, bezárták és a király keményen megbüntette őket. A hivatalokat katonaság tartja megszállva. *Belgrád* városa fel van lobogózva. A nép az utcákon járkál, mintha semmi sem történt volna. Néhány üzlet előtt *palinkahordók vannak felállitva, melyekből pálinkát osztogatnak.* A 6. ezred zeneszóval vonul végig a városon.

Az uj szerb király.

A belgrádi mészárlás intézőjének *Karagyorgyevics* Péter herceget emlegetik, aki, mint Szerbia nagy fejedelmének, Karagyorgyevicsnek fia, sohasem adta föl jogait a szerb trónra. Több egybehangzó távirat szerint Karagyorgyevics Pétert nemcsak a fellázadt katonaság kiáltotta ki királynak, de maga a herceg is proklamációt adott ki, amelyben Szerbia királyává kiáltja ki magát.

Az uj király most 57 éves, Belgrádban született 1846-ban, amikor atyja még Szerbia fejedelme volt. 1859-ben, mint 13 éves fiu, követte atyját a számkivetésbe. Rendkivül értelmes gyermek volt és a szerb nemzeti eszmék rajongó szeretetében és az Obrenovicsok gyülöletében nevelték föl és ifjuságától kezdve, bár sokáig lakott magyar földön, megérlelődött benne az a gondolat, hogy Szerbiát csakis oroszbarát politika teheti virágzóvá. Ezért kereste mindig Oroszország és a czárok kegyeit.

A török-szerb háboru alkalmával ismételten ajánlkozott *Milán* királynak s engedelmet kért arra, hogy mint *közember* résztvehessen a háborubun.

Kevésbé ismeretes az a rettenetes sértés, amivel *Milán* király válaszolt erre az ajánlatra, amikor az ajánlkozásra csak ennyit válaszolt:

— *Olyan gazember, mint ön, sohasem lehet szerb katona.*

Ez a válasz természetesen csak fokozta azt az elkeseredett gyülöletet, amelylyel az Obrenovicsok ellen viseltetett s csak még inkább erősitette *Péter* királyt az *Obrenovicsok ellen folytatott küzdelemben.*

1883. évi augusztus 11-én nősült, feleségül véve *Miklós* montenegrói fejedelem leányát, *Zorka* hercegnőt.

Ez időtől fogva az orosz cár rokonszenvvel kisérte *Karagyorgyevics* Péter minden, a szerb trónra vonatkozó törekvését s nem egyszer szemet hunyt a szerb mozgalmak előtt, amelyek a Karagyorgyevics érdekét szolgálták.

Házasságából két fia született: *György*, most 17 éves és *Sándor*, most 14 éves, akinek születése után *Péter* király felesége nemsokára elhunyt.

Felesége halála egy különös helyzetet teremtett közte és apósa, a montenegrói fejedelem között s annak idején (1890-ben) nagy port is vert fel ez a dolog. *Karagyorgyevics* Péter ugyanis bepörölte egymillió rubel ki nem adott hozomány erejéig az apósát s ez a pör igen elkeseredetten folyt egy ideig s olyan feszült viszonyt teremtett após és vő között,

---

nihilista-telep lakói — és angolok vettek részt, néhány hivén kivül, akik az ő kedvéért laktak Genfben s akikkel nap-nap után órákig tanácskozott. Mindenről, ami Szerbiában történt, lett légyen az a legjelentéktelenebb esemény, táviratban és levélben értesült. A táviratokat hol magyar területen, hol Montenegroban adták fel, ugyanigy a leveleket is; Szerbiában kissé naiv dolog lett volna a Karagyorgyevics Péter cimére feladott levél titkának szentségében bizni. Állandó érintkezésben volt ezenfelül az orosz nagyhercegekkel, a montenegroi fejedelmi családdal és az olasz udvarral. Soha egy pillanatra se mondott le arról a reményről, hogy valaha Szerbia királya lesz. Ott ült éjjelente a nagy irósasztal előtt, töprenkedve, hosszu leveleket irva, szinte lesben állott, hogy a kellő pillanatban feltünjék Szerbia határán. Mostani fellépésének sikerét is hivei bámulatos szervezettségének köszönheti, amely szervezettség kétségkivül az ő nagy és emberfölötti energiát igénylő munkájának eredménye.

Most egyszerre kiemelkedik emlékeim közül az alakja ennek a tagbaszakadt öregurnak, aki egy csöndes decemberi estén egy elébe vetődött magyar fiunak Genfben a francia irodalomról beszélt. Akkor hiábavaló remények öreg bolondjának, maniakus levélirónak láttam, s most, hogy e rettenetes vérfürdőn keresztül betaszitotta a világtörténet kapuját s királylyá lett, csak most illetődöm meg annak a mély tüznek emlékére, mely a szemében ragyogott.

Molnár Ferenc.

A balkáni tragédia.

Belgrád utcáin ujjongó muzsika harsogása veri föl az éjjeli csendet, vértől mámoros csapatok zsiviózása veri föl álmukból a lakosokat: benn a királyi konak vértől sikos padlóin pedig hörögve halódik a király, a királyné s mind, aki hozzájuk hüségesen érzett.

A Balkán véres tragédiáinak uj felvonása játszódott le, ki tudja megszámlálni, hányadik? A Boulevard de Capucins, a Regent-street, a Friedrich Wilhelm-Strasse nyárspolgárai némi hátborzongással teszik le reggeli kávéjuk mellett a friss lapot s megelégedésükben szinte tapsolni lennének hajlandók: Ezt jól csinálták! Éppen mint egy jól sikerült première után.

És nyugodtan indulnak békés kis üzleteik után s talán egyiknek se jut eszébe, hogy hálásan emlékezzék nem tudom hányadik ük-apjára, aki ezeket az apró királygyilkosságokat a megfelelő járulékokkal egyetemben egynehány századdal ezelőtt már elvégezte helyette.

Páris, London, Berlin fennhéjázó kulturnépei hiába néznek megvetőleg s itélkeznek felháborodottan a Kelet barbár erkölcseiről: más előnyük alig, vagy éppenséggel nincs azok fölött, mint hogy ők korábban tulestek mindama tragikus összeütközéseken, melyekből az emberi lélek szabadsága s az érzés megfinomodása kerül ki megbecsülhetetlen érték gyanánt. Nyugat kulturája, melyet tudva vagy tudatlanul, de egyforma erővel áhit Európa minden népe, mely még nem érte el, a hüpercivilizált Nyugatnak kivánatos kulturája vérfürdőkben kapta keresztségét s lángtengerekben nyerte megtisztulását mindenfelé. Torquemada kinzószerszámai épp olyan átappejai a müvelődésnek, mint a janicsárok irtó kegyetlenségei. Testvérgyilkosságok és szülőirtások egyformán határjelölői a civilizációnak ma, mint voltak a Nyugat középkori századaiban.

A belgrádi szörnyü vérengzés csak emberi szempontból döbbenti meg a távoli szemlélőt. Nem pusztán a Karagyorgyevicsek és Obrenovicsok családi viszálykodásának egy véres fejezete az: a pontosan inscenált végső jelenet lejátszásában nemcsak a kiosztott szereplőknek volt részük, belejátszott abba a szerb nép nagy nézőközönsége is, amely nélkül ezt a véres katasztrófát nem lehetett volna lejátszani.

Obrenovics Sándort csak az a fátum érte utól, mely családjának minden tagját vérbe fulasztotta, hacsak idejekorán meg nem szökött a trón elől. Már nem lesz, akit ez a fátum tovább üldözzön, ő az utolsó volt a családjából.

Most a Karákon van a sor. Nem egészen bizonyos, hogy az ő sorsuk különb lesz, s éppen nem valószinü, hogy a véres zsákmányból, akárki ejtette is el, ők huzzák a hasznot.

A szerb nép látja majd a hasznot. Mert ez a nép akar valamit. Lehetetlen helyzetből elviselhető állapotok közé jutni. És ezért az egyetlen célért nem riad vissza és nem utasitja el még a vérfürdőket sem.

Sz.

hogy akkor már ugy látszott, hogy a montenegrói fejedelem pártján álló orosz cár elfordul a trónpretendenstől.

Amint az események mutatják, azóta a cár kegyeit ismét vissza kellett nyernie, mert különben ma nem lehetne Szerbia kikiáltott királya.

Két fia különben, édesanyjuk halála óta Oroszországban nevelkedik. Nevelésüket azonban kizárólag szerb nemzeti irányban vezetik s szerb tanárok tanitják a király fiait s nevelőjük volt a nagyhirü *Nenadovics* Jásó egyetemi tanár, aki különben rokonságban is áll a király családjával.

Péter királyról általában azt hitték még beavatottabb emberei is, hogy Svájcban tartózkodik. Még napokkal ezelőtt is oda küldtek részére értesitéseket.

De csaknem kétségtelennek látszik, hogy az *uj király* inkognitóban lent volt Belgrádban, ahol ő maga intézte az egész forradalmat. Néhány nap előtt a budapesti rendőrség egyik felügyelője lent volt *Ujvidéken*, mert az a hir volt elterjedve, hogy *Karagyorgyevics* Péter herceg eltünt Budapestről, de itt azt jelentették neki, hogy *Budapesten* ujra megtalálták a herceg nyomát.

Belgrád, junius 11.

Karagyorgyevics Péter proklamációt adott ki, amelyben királylyá kiáltja ki magát.

Bécs, junius, 11.

Már néhány héttel ezelőtt el volt terjedve az a hir, hogy a *montenegrói fejedelem merényletet* tervez a szerb királyi család ellen. Ugy látszik, hogy ebben a hiresztelésben egy kis tévedés volt, amennyiben nem *Nikita* fejedelem, hanem *Karagyorgyevics* Péter herceg, aki meghalt felesége révén közeli rokona a montenegrói fejedelmi családnak, készitette elő a mult éjjel végbement forradalmat. Az a nagy kérdés már most, vajjon Ausztria-Magyarország el fogja-e ismerni Karagyorgyevics Péter hercegot szerb királynak? Az itteni mértékadó körök azt hiszik, hogy abban az esetben, ha bebizonyosodik, hogy Péter herceg semmit sem tudott a dologról és hogy a forradalom őt is meglepte, *megtörténhetik, hogy Ausztria-Magyarország el fogja ismerni*. De e mellett az is bizonyos, hogy *Karagyorgyevics* Péter herceg minden körülmények között a *legeslegkellemetlenebb* trónkövetelő volna Ausztria-Magyarországra nézve, mert éppen ez az ember volt az, aki *minden alkalommal a legheveseben kelt ki Ausztria-Magyarország ellen* és minden alkalommal ócsárolta és gyalázta. *Karagyorgyevics* herceg tavaly Genfből proklamációt küldött szét, amelyben tudatta, hogy Szerbia fölszabaditásának emlékére szobrot fog fölállitani és amelyben ő maga is, egyelőre természetesen csak papiroson, jelentékeny összeget ajánlott föl erre a célra. A hivatalos *Oroszország sem fogja megengedni*, hogy a szerb királykérdést *Karagyorgyevics* Péter herceg oldja meg, de itt azt hiszik, hogy Oroszország ebben a kérdésben *egyértelmüen fog eljárni Ausztria-Magyarországgal*.

A szerb radikálisok már huzamosabb idő óta sürün érintkeztek Karagyorgyevics herceggel és a hadseregnek egy része már hetek óta fenyegően viselkedett, de ezt hivatalosan megcáfolták. Most kiderült, hogy mindez nagyon is komoly jelenség volt és sejteni belőle a most bekövetkezett forradalmat. A gyilkosság napjából is azt kell következtetni, hogy a forradalmat *Karagyorgyevics* Péter herceg szitotta és szervezte, mert éppen ma lett harmincöt esztendeje annak, hogy Obrenovics Mihály fejedelmet a Topcsiderben meggyilkolták.

Az itteni mértékadó politikai körök nem zárkózhatnak el ama meggyőződés elől, hogy a belgrádi tömeges gyilkosság *benső összefüggésben van a horvátországi eseményekkel és nagyon is lehetséges*, hogy *Karagyorgyevics* Péter herceg csak azért készitette elő a horvátországi eseményeket, hogy a zágrábi hadtestet Horvátországban lekösse. Ausztria-Magyarországra ily körülmények között az a kötelesség hárul, hogy Boszniában és Hercegovinában, ahol szintén nagyon sok szerb van és akiket a belgrádi események elragadhatnának, a szükséges intézkedéseket megtegye.

Zimony, junius 11.

Itt hire jár, hogy *Karagyorgyevics* már *Belgrádban van*, de ez a hir még nincs bebizonyitva. Más hir szerint délben érkezik meg a vonattal. *Karagyorgyevics* kijelentette, hogy a *trónt csak akkor foglalná el, ha Magyarország és Ausztria és Oroszország beleegyezik*.

Zimony, junius 11.

Az összeesküvés pontosan elő volt készitve. Az összeesküvők egyik része a királyi park elején levő őrségi épületet rohanta meg és az ellenszegülőket leszurták. Ugyanabban az időben egy másik csapat a konakba nyomult be és ott végezte el véres munkáját, miután előbb az őrtálló testőröket legyilkolták. Ezzel egyidejüleg Nikolics volt ezredes a kaszárnyákat járta be és ott magát diktátorrá kiáltatta ki.

Mikor *Nikolics* értesült a konakban történtekről, azonnal értesitette *Karagyorgyevics* Pétert, aki erre bevonult a városba és kiadta proklamációját. Ebben a proklamációban *általános amnesztiát hirdet. Megkegyelmez mindazoknak, akik valaha az ő családjának ellenségei voltak* és felszólitja őket, hogy fogadjanak neki hüséget. Egyben pedig *visszaállitotta az 1881-iki alkotmányt*, amelyben biztositja Szerbia részére a *sajtószabadságot és a titkos szavazati jogot*, amely szerint mindenben a népakarat fog érvényesülni.

Belgrádból érkezett hirek szerint *Karagyorgyevics* Péter egy év mulva a trónról le fog mondani s az uralkodást fiának fogja átengedni. Csak azt várja meg, hogy fia a szerb alkotmány értelmében nagykoruvá váljék.

Belgrád, junius 11.

A skupstina és a szenátus e hó 15-én formális választáson fogják szentesiteni *Karagyorgyevics* Péter hercegnek a hadsereg által ma királylyá történt kikiáltását. Nagy néptömegek az uj kormány mellett tüntetve vonulnak át az utcákon. A skupstina hétfőn ül össze, amelyre a régi képviselők gyülekeznek össze. Az utcákon a katonaság *Éljen Karagyorgyevics*-et kiáltja.

Genf, junius 11.

Karagyorgyevics Péter herceg, aki jelenleg Genfben tartózkodik, ma több ujságirót fogadott. Az egyiknek kijelentette, hogy a belgrádi államcsinyről csak a svájci távirati ügynökség által délfelé közzétett táviratból értesült. Egy másik ujságirónak, aki azt kérdezte tőle, hogy mi igaz e hirből, igy válaszolt:

— Várom a hir megerősitését. Egyelőre mitsem tudok és mitsem mondhatok.

Egy harmadik ujságirónak kijelentette *Karagyorgyevics*, hogy még nem kapott hivatalos értesitést Belgrádból és semmit sem tud még arról, vajjon Belgrádba utazik-e és mikor. Az uj minisztérium proklamációjának aláirói közül többen az ő hivei.

Genf, junius 11.

Délután négy órakor *Karagyorgyevics* Péter herceg azt válaszolta valakinek, aki telefonon kérdezősködött nála, hogy *még nem kapott hivatalos jelentést*. A *herceg* szállása környékén mindenkinek feltünt, hogy *reggeltől fogva ki- és bejárkálnak a táviratkihordók*.

A herceg szolgái azt beszélik, hogy *uruk azonnal elutazik, hogy hová, azt nem tudják*.

Karagyorgyevics Péter herceg 1895. március 4-ike óta tartózkodik itt. Három gyermeke (*Helén* született, 1884-ben, *Arzén* 1887. *Sándor* 1888.) Oroszországban él. A herceggel Genfben lakik az unokaöccse. Ismerősei azt állitják, hogy *a herceg rövid idő előtt Bécsben járt*.

Páris, junius 12.

Karagyorgyevics Péter herceget itteni hivei már régebben felszólitották, hogy lépjen közbe Szerbiában, ahol nagy válság készül. A herceget azzal biztatták, hogy a szerb nép már beleunt az *Obrenovicsok* zsarnokságába és semmi borzasztóbb nem képzelhető Szerbiára nézve, mint az, ha az Obrenovicsok a trónon maradnak.

Karagyorgyevics Árzén herceg, *Péter* herceg fivére, aki Párisban lakik, teljesen elpárisiasodott, résztvett a khinai expedicióban és az itteni orosz kolóniával állandó összeköttetést tart fenn.

Páris, junius 11.

A *Havas-ügynökség* intervjut közöl *Karagyorgyevics* Bozardár herceggel, Péter herceg unokafivérével. A herceg nem látszott nagyon meglepettnek a szerbiai események által. Azt a véleményét fejezte ki, hogy *Sándor király meggyilkolása Draga királynéval kötött házasságának következménye*. A herceg ezt az eseményt a király házasságáról érkezett hirek óta előre látta. *Draga* királyné mindent megtett, hogy magára vonja az udvar és a nép gyülöletét. A király meggyilkolása csak elkerülhetetlen következménye a királyné ellen felhalmozódott ellenszenvnek.

— Fivéremnek — ugymond — régi vágya volt Szerbia trónjára lépni. Most teljesült álma. A mi családunk szövetséges szerződésben áll Oroszországgal. Ez a szövetség biztositja, hogy az orosz udvar nem fog kifogást tenni Péter herceg trónralépése ellen.

Az uj kormány.

Belgrád, junius 11.

Az uj kormány megalakult. Az itteni politikai körök azt hiszik, hogy a katonai forradalmat az okozta, hogy *Drága* királyné ujabb időben ismét megkisérelte annak a tervének a megvalósitását, hogy testvérét trónörökössé proklamálják. A merénylet s az uj kormányalakulás nevezetesévfordulón történt. 1868. junius 11-én gyilkolták meg Sándor király nagyapját, Mihály nagyfejedelmet.

Nyolcadfél órakor ment *Avakumovics* miniszterelnök az elnöki palotába s a tömeg lelkes zsivió-kiáltással fogadta. Kevéssel ezután egy gyerkőcökből álló csoport Avakumovics háza elé vonult, orditva és zsiviót kiáltva. A miniszterelnöki palotában folyik a tanácskozás. Ebben a pillanatban lép ki *Misics* főhadnagy, *aki a berohanást intézte*. A tömeg megéljenzi a katonai zenekart, amely eddig is a konak előtt muzsikált. A zenekar Misics tiszteletére rázendit a nemzeti dalra. Misicset a lakásáig nagy néptömeg kiséri, amidőn századával a lakására vonul.

A lakosság nemcsak elismeri a lázadás jogosultságát, hanem örvendve hangoztatja, hogy immár vége a zsarnokságnak. *A megölt királynét gyalázó kifejezésekkel illetik*. A katonaság a csendőrséget és rendőrséget hamarosan lefegyverezte és sehol ellentállásra nem talált. *A város csendes*. A részvétnek alig van nyoma. *Sokan örömükben csókolódznak*. A katonaság különösen vidám s csak az szomorkodik, akinek ősmerősét, barátját, vagy rokonát megölték. Az utcán a csoportosulást most szétkergette a nagy esőzés, de a sorba állitott katonaság is elhagyta állását és a házakba menekült. A kereskedők a változás miatt konsternálva vannak és attól tartanak, hogy nagy káruk lesz. A vérfürdő éjfélután félkettőkor kezdődött és *félháromkor minden be volt fejezve*. A városban a századosok lóháton jártak körül és ugy hirdették az eseményt, hogy Szerbia megszabadult a zsarnokaitól.

Zsivkovics a szinház előtt beszédet intézett a néphez. Elmondván a meggyilkolást, kijelentette, hogy *vége a zsarnokságnak és most Szerbia szabad*. A katonák sapkájukról levették a régi betüt és tölgyfagalyat tettek a helyére.

A minisztériumban három liberális és három radikális ember van. Elnök: *Avakumovics*; *Ralycvics* Lyubomir külügyminiszter; *Atanackovics* Jován tábornok hadügyminiszter; *Gencsics* Gyorgye kereskedelmi miniszter; *Masin* Alexa közmunkaminiszter; *Protics* Sztojan belügyminiszter; *Zsivkovics* Lyubomir igazságügyminiszter; *Sztojanovics* Lyubomir kultuszminiszter; *Velkovics* pénzügyminiszter.

Avakumovics miniszterelnök volt Sándor király nagykorusitásakor, Sándor király azonban rövid idő mulva felmentette. Az uj kormány tagjai közt több van olyan, a ki a régi rendszerrel nem volt megelégedve. *Gencsicset*, aki most kereskedelmi miniszter lett, már egyizben pörbe fogták felségsértés miatt és nyolc évi fegyházra itélték. Epp igy elitélték, szintén politikai okokból, *Proticsot*, a mostani belügyminisztert husz évi börtönre. Ez Milán alatt történt, akinek az uralma alatt *Kaljevicset* és *Zsivkovicset* is törvényszék elé állitották és szintén keményen elitélték. Proticsot mindig ugy ismerték, mint aki mindig legnagyobb ellensége volt Draga királynénak és a király házasságát a leghevesebben ellenezte.

Belgrád, junius 11.

Az uj minisztérium a következő kommünikét teszi közzé:

Különböző viszályok, amelyek az udvarnál felmerültek, előidézték a hadsereg közbelépését és azt a *konfliktust*, melynél Sándor király és Draga királyné életüket vesztették. Hogy e szomoru és nehéz pillanatban az országban fenntartsák a békét és a rendet, az összes politikai csoportok képviselői egyesültek és ideiglenes kormányt alakitottak, hogy

a március 23-ika előtt fennállott alkotmányos állapotot helyreállitsák. Elhatározták, hogy a nemzetgyülést, amelyet az 1901. április 6-iki alkotmány hatálya alatt választottak, egybehivják. *A nemzetgyülés meg fogja választani az uj uralkodót* és más határozatokat is fog hozni, amelyeket a mostani uj helyzet megkövetel. A katonai és polgári hatóságoktól eddig kapott jelentések szerint az országban sehol sem zavarták meg a rendet. A kormány igyekezni fog azt fenntartani. A kormány meg van győződve, hogy midőn ily módon jár el, *biztositja a dolgok uj állapota számára az összes európai hatalmak szimpatiáit.*

Proklamáció a néphez.

Belgrád, junius 11.

(*Hivatalos távirat.*) Ma az utcákon a következő proklamáció jelent meg:

A szerb néphez!

Ma éjjel agyonlőtték Sándor királyt és Draga királynét. Ezen komoly és nehéz pillanatban hazánk és népünk barátai egyesültek és megalakitották a kormányt. Amidőn a kormány ezt tudomására hozza a szerb népnek, meg van győződve, hogy a szerb nép köréje fog seregleni és segédkezni fog néki abban, hogy az országban mindenütt fennmaradjon a rend és a jogbiztosság.

Ezennel köztudomásra hozza a kormány, hogy a mai naptól az 1901. április 6-iki alkotmány mindazon törvényekkel, amelyek ez év március 25-éig (ónaptár szerint) érvényben voltak, életbelép. A március 24-iki proklamációval feloszlatott régi nemzeti népképviselet Belgrádba junius 15-ére ismét egybehivatik.

Avakumovics Jován tárcanélküli miniszterelnök. *Ralyevics* Ljubomir külügyminiszter. *Protics* Stojan belügyminiszter. *Gencsics* György kereskedelemügyi miniszter. *Atanackovics* Jovan tábornok hadügyminiszter. Dr. *Velkovics* Voiszláv pénzügyminiszter. *Masin* Sándor közredes épitkezésügyminiszter. *Stojanovics* Ljubomir tanár tanügyminiszter. *Simkovics* Ljubomir igazságügyminiszter.

A temetés.

Belgrád, junius 11.

A király és királyné holttestét a konaki kápolnába szállitották és onnan fogják őket eltemetni a többiekkel együtt, *mint közönséges polgárembereket.* A királyné holtteste állitólag *darabokra van vagdalva.*

A temetés — hir szerint — vasárnap lesz. A királyt valószinüleg a rakovicai kolostorban temetik el, a többi halottat egyszerü fakoporsóban a belgrádi temetőbe temetik.

A konakot már teljesen kitisztitották, a metropolita beszentelte és *átadta az uj királynak*, aki ma éjjel már ott fog hálni.

Belgrád utcáin.

Zimony, junius 11.

Belgrád városa mindenütt nemzeti lobogókkal van diszitve. A konakot a katonaság megszállva tartja. A konak kertjében a laképületből ledobált holmik láthatók, melyeket az öldöklés közben a viaskodók lehánytak. Többek közt egy tisztisapka, fehér keztyü és más ruhanemü hever ott. A lakóház utcára nyiló részén az ablakok be vannak törve, a függönyök leszaggatva és a zsalugáterek át vannak törve. Egy ablak, amelyet rámástól kitörtek, leesett a palotából a konak előtti kis parkba. Mindez arra vall, hogy a megtámadottak elszántan védekeztek. Délelőtt ágyuk is állottak a konak előtt, most azonban már csak huszárság és gyalogság őrzi.

Reggel sört és bort osztottak ki a katonák között az utcákon csapraütött hordókból, mintegy áldomást iván. Délelőtt valamennyi üzlet zárva volt, de délután egyes kereskedők kinyitották boltjaikat. A *lakosságon a meghatottságnak legcsekélyebb jele sem mutatkozik.* még az általános emberi érzéseknek sem igen adnak kifejezést. A kávéházak, sörcsarnokok tömve vannak emberekkel. A katonaságot, mikor egyik csapat felváltja a másikat, katonai zenekar vezeti, utána pedig gyerkőcök haladnak élénken éljenezve. Egyes csoportok zászlókkal vonulnak a város utcáin át, jelentőségnélküli dolgokat kiabálva.

A királyné meggyilkolásának részleteiről még mit sem lehet tudni. Teste össze van vagdalva. Ugy *a király, mint a királyné holttestét az erkélyről az udvarra hajitották* és az esés következtében a király halántékán szakitott seb támadt. Állitólag a király ekkor még élt és csak *4 óra után halt meg.* 1/23 órakor már az egész város a konak előtt tolongott, ahol már minden be volt fejezve.

Világos nappal dr. *Zsivkovics* Lyubonir ügyvéd, az Obrenovicsok esküdt ellensége, udvari kocsin végigkocsizott a város utcáin, majd a nemzeti szinház előtt felállt a kocsiban és a következőképpen mondta el az összegyült népnek a katasztrófát:

— Tegnap a király ki akarta üldözni az országból a királynét, ennek azonban a miniszterek elleneszegültek. A király erre két század katonaságot rendelt be, amely, midőn a palotába érkezett, harcot kezdett a palotaőrséggel. Ez alkalommal vesztette életét a királyi pár. Most szabadok vagyunk! Éljen a szabad Szerbia! Vége a tirranizmusnak!

Markovics Cincár miniszterelnök, hallván a puskalövéseket, lakásából kiment, mire a katonaság körülvette. A miniszterelnök fegyvert fogott védelmére, erre a katonák agyonlőtték. Ugyanigy járt *Teodorovics* Velikó miniszter is, aki, mielőtt lelőtték, számtalan lövéssel védte magát, de egyszer sem talált. A többi minisztert, nevezetesen *Denics* Pavlót, *Zsivanovics* Zsivánt, *Pannutovics* Antalt, *Marinkovics* Milánt és *Novakovics* Lyubát elfogták, de délután ismét *szabadon bocsátották* őket. Hasonlóképpen *szabadon bocsátották a március 23-iki tüntetés alkalmával elfogott szocialistákat* is. Ma már több kiutasitott egyén tért vissza Belgrádba, köztük *Protics* Zsika lapszerkesztő is, aki jó barátja Avakumovics miniszterelnöknek és tehetséges iró. A megjelent lapok, amelyek csak kétszeres áron kaphatók, *helyeslik a történteket. A radikálisok lapjai a legdurvább kifejezésekkel illetik a királyi párt* és azt mondják, hogy a királyi párnak már egyáltalán nem volt barátja Szerbiában; a király a tisztekkel a legfitymálóbb módon bánt, a hadiiskolát Sabácra akarta áthelyezni s ezért is ingerültek fel ellene. Az elégületlenség főoka mégis a legutóbbi botrányos választás volt.

Egyesek a köztársaság behozataláról beszélnek, mások pedig Karagyorgyevics visszatértét kivánják. Legvalószinübb is, hogy az utóbbi fog megtörténni, ha a nagyhatalmak beleegyeznek. Az az állitás, hogy a királyi pár a padlásra menekült, valótlan. Most estig minden csendes a városban. A *Lunyevica* testvéreket az éjjel szándékoznak eltemetni. Feltünő a lakosság magaviselete. Még a pünkösdi ünnepek alatt megtartott nagy dalárdaünnepélyek a legmelegebb ovációkban részesitette a királyi párt, különösen mikor a cirkusz-épületben a verseny-hangversenyen megjelent, most cinikusan fogadja az eseményeket és még *mulat is a történteken.* Általánosan beszélik, hogy a királyi párnak nem voltak már barátai és nem is csoda, ami történt.

Karagyorgyevics Budapesten.

Egy estilap ma egészen pozitiv formában jelentette, hogy *Karagyorgyevics* Péter herceg e hónap elseje óta Budapesten tartózkodott. A *Magyar Király*-szállodában lakott volna a feleségével együtt. Karagyorgyevics itt várta be a bekövetkezendő eseményeket. Ugy látszik azonban, hogy Karagyorgyevics nem várta ily közeli időre a forradalom kitörését, mert megérkezése alkalmával egy hónapra jelezte budapesti tartózkodását. *Thürr* Mihály Dorottya-utcai borbélyt ugyanis egy hónapra bérelte fel borotválásra. Tegnap délután azonban hivatta a borbélyt és kijelentette, hogy hirtelenül el kell utaznia és ezért csak egy félhónapi borotválást fizetett ki. Ezt a hiresztelést *Rudnay* főkapitány megcáfolja, aki különben ma a következőket mondta el egy hirlapirónak:

A gyilkosság első hirét korán reggel kaptam meg. Ugy szólt, hogy a királyi párt, őt minisztert és a király két adjutánsát megölték és *Karagyorgyevics Pétert királylyá kiáltották ki.*

A budapesti szerb konzulátustól semmiféle értesitést sem kaptam. Az eset részleteiről se tudok egyebet, csak azt, hogy a gyilkosság látszat szerint katonai forradalom müve.

A mozgalom *nem Budapestről* indult ki. Se Karagyorgyevics Péter, se a fia: Arzén az utóbbi hónapokban nem jártak Budapesten. Hónapok óta nem voltak a fővárosban, kivéve, ha átutaztak.

Teljesen hamis az a hir, mintha valamelyik Karagyorgyevicsot az elmult napokban Budapesten látták volna. Tudnék róla.

Nem hiszem, hogy a forradalom előkészitésében a Budapesten megjelenő *Topolának* része lenne. Igen jelentéktelen emberek szerkesztik a lapot.

A budapesti szerb egyesületeket, amennyiben politikával is foglalkoznak, állandóan figyelemmel kisértük és kisérjük. Semmi jelét nem láttuk annak, hogy a mult éjszakai eseményekbe befolytak volna.

A következmények tekintetében — azt hiszem — a fővárosi rendőrségnek nem lesz semmi dolga. Hiszen nincs is, aki ez iránt megkeresést intézhetne hozzánk.

A zimonyi rendőrség lehet, hogy a maga területén s a maga hatáskörében tett intézkedéseket, de ezeket teljesen önállóan cselekszi. Mi semmit sem csinálunk.

Az összeesküvés.

A borzalmas vérengzés körülményei egy alaposan előkészitett, rendkivüli ügyességgel és vakmerőséggel megvalósitott katonai összeesküvésre vallanak. Hogy a hadsereg volt a fészke a forradalmi mozgalomnak, az már az előzményekből is kiderül. Amint tudva van, a szerb hadsereg egész tisztikara lelkes és tántorithatatlan hive volt Milán királynak és mikor Milán, mint exkirály visszatért Szerbiába s mint generalissimusz a hadsereg élére állott, akkor ebben egyenlő része volt a fia trónjáért, sőt életéért aggódó apának és az előrelátó politikusnak. Amig ő volt a hadsereg főparancsnoka, komoly veszedelem nem fenyegethette a trónt, mert a katonaság tüzbe-vizbe ment volna Milánnak egy intésére. Az meg egyenesen képtelenség volt, hogy antidinasztikus áramlatok fészkelhessék be magukat a hadsereg tisztikarába.

A helyzet akkor változott meg, és pedig ijesztő rohamossággal, mikor Sándor király Lunyevica Draga asszonyt feleségévé tette és szakitott apjával. A hadseregben is, épp ugy, mint a polgárságban kitört az elégedetlenség a király házassága miatt és az elégedetlenséget végső elkeseredéssé fokozták Milán halálának körülményei, s a királyi párnak akkori magatartása. Egyenesen azzal vádolták a királyt, hogy ő volt az oka atyja korai halálának. Mikor aztán a trónöröklés kérdése felszinre vetődött, a királyné nagyravágyó tervezgetésének nyomán valóságos forradalmi hangulat támadt, amelyet a végletekig fokozott a szerencsétlen *Lunyevica* hadnagynak provokáló viselkedése. Az igy hangolt tisztikart nem volt nehéz megnyerni egy összeesküvés részére.

Tévedés volna azonban azt hinni, hogy az összeesküvés tisztán katonai jellegü volt. Főtényezője, amely a sikert biztositotta, mindenesetre az elkeseritett tisztikar volt, de szellemi vezetői politikusokból kerültek ki.

Hogy az összeesküvést jó régen tervezték, az egészen nyilvánvaló. Meg volt koncipiálva a rémes terv minden apró részletében, egészen az uj kormány összeállitásáig, sőt a néphez intézett proklamációig. Nem valószinütlen az sem, hogy a palotaőrség egy része is be volt avatva az összeesküvésbe, mert különben alig volt lehetséges, hogy az összeesküvők feltünés nélkül hatoljanak be az erős katonai őrizettel körülvett palotába.

Most utólagosan meg lehet állapitani azt is, hogy az összeesküvés nem volt meglepetés. Szinte attól a pillanattól fogva, hogy a szerencsétlen király szakitott a radikálisokkal és megkezdte a szélső ellenzéki politikusok üldözését, minduntalan meg-megujultak a különböző hiresztelések, amelyek Szerbiában küszöbön levő katasztrófáról szóltak. Hogy maga a király is mennyire nem érezte bátorságban az életét, mutatja az, hogy ha csak sétakocsizásra ment is, mindig erősen felfegyverzett lovaskatonák vették körül a kocsiját minden oldalról, ugy hogy a királyi pár láthatatlan volt az őrség sorfalától. Ezenkivül a kémrendszer odáig ment, hogy ellenzéki férfiak szinte egy lépést sem tehettek rendőri ellenőrzés nélkül. A börtönök tele voltak és akinek sikerült az üldözöttek közül egérutat kapnia, külföldre menekült. A Balkánfélsziget minden állama tele volt szerb menekültekkel. A menekültek nyomában is kémek és *agent provokatőrök* jártak, akik nem egyszer maguk terjesztettek hireket a király ellen irányuló összeesküvésről, azzal a célzattal, hogy kiugrassák a lappangó összeesküvést.

Igy volt állitólag legutóbb is, amikor a szerb rendőrség két ügynöke azzal a megbizással járt Fiumében, hogy bizonyos erősen kompromittáló iratokat megszerezzen. Már ekkor is bejárta az európai sajtót az a hir, hogy összeesküvést fedeztek fel, amelyet Montenegróból szitanak. Hogy volt-e összefüggése annak az akkor állitólag felfedezett összeesküvésnek a mostani borzalmas katasztrófával, azt ma nem lehet tudni. De hogy a forradalmat és királygyilkosságot jóformán előre bejelentették, az bizonyos. Milyen messze és milyen elágazók lehettek a szálai, ha mégsem lehetett meghiusitani...

Politikai perspektiva.

A mult éjszaka borzalmas eseménye politikai következményeiben a legközvetlenebbül érint bennünket. A Szerbiában beállott változással szemben egyetlen európai hatalom sincs olyan erősen angazsálva, mint monárkiánk, amelynek balkáni pozicióját legközelebbről érinti minden, ami az Alduna másik partján történik.

Egyelőre e részben természetesen csak föltevések és következtetések állanak rendelkezésünkre. Magyarország és Ausztria magatartása sok mindenféle körülmény után igazodik az uj uralkodó személyén kivül is. Ez persze mégis elsősorban fontos. Éppen annyira, amennyire fontos az uj uralkodóra és Szerbiára nézve, hogy a szomszéd nagyhatalom elismeri-e legálisnak a trónutódlást vagy nem. Ami erre a kérdésre és a vele kapcsolatos dolgokra nézve ebben a pillanatban tisztán látható, arról a következőkben számolunk be:

*Bécs*ből jelentik, hogy *a király* az urnapi körmeneten értesült a belgrádi eseményekről. Gróf *Goluchowski* külügyminiszter értesitette róluk, aki csak kevéssel előbb kapott Belgrádból táviratot, amelyben a királyi család meggyilkolásáról értesitették. A király tizenegy órára magához rendelte gróf *Goluchowskit* és részletesen referáltatott magának a belgrádi esemény dolgában.

Hogy a monárkia külpolitikájának intézői ebben a pillanatban milyen álláspontot foglalnak el a követendő magatartásra nézve, arról *bécsi* tudósitónk a következő értesitéseket közli:

Bécs, junius 12.

Itteni illetékes körökben kijelentik, hogy Ausztria-Magyarország a szerbiai eseményekkel szemben várakozó álláspontot foglal el s szó sem lehet arról, hogy Szerbia belügyeibe avatkozzék. *Ami Karagyorgyevics Péter herceg jelöltségét illeti, az osztrák-magyar monárkia nem fogja azt ellenszenvvel fogadni*, ha a szkupstina is hozzájárul és hivatalos formák közt be fogják azt jelenteni a hatalmaknak. Erre a magatartásra az vezette, hogy Karagyorgyevics herceg az utóbbi időben felhagyott eddigi, az osztrák-magyar monárkiával szemben ellenséges viselkedésével és kijelentette, hogy ha trónra jut, helyreállitja a rendet Szerbiában és a szomszédos hatalmakkal barátságos viszonyt fog tartani. Ha a rend Szerbiában helyreáll és nem támadnak zavarok, akkor Ausztria-Magyarország nem fog akadályokat gördíteni Karagyorgyevics herceg trónralépése elé.

Félhivatalosan pedig a következő kommünikét teszik közzé:

Az osztrák-magyar politika a szerbiai eseményekkel szemben *a teljes semlegesség* álláspontjára helyezkedik, a melytől csak az esetben térne el, ha érdekeink imminens veszélyeztetése — a mi egyelőre fel nem tehető — erre kényszeritené. Politikánk alapelve értelmében, a mely szerint Szerbia fejlődését minden erőnkből óhajtjuk és előmozditjuk *a szerb köröknek a Karagyorgyevicsek régi dinasztájához való visszatérését mindenképpen természetesnek találjuk és helyeseljük*, mert ez a lépés *a mai körülmények között az ország csendje és rendje legjobb megoldását jelenti.*

A magyar politikai körökre természetesen mélységes hatása volt a megrendítő eseménynek. Éppen olyan természetes azonban, hogy a részvéten és megdöbbenésen tul első sorban a további fejleményeknek bennünket érdeklő része foglalkoztatja politikusainkat.

Minden párton izgatott érdeklődéssel tárgyalták a Belgrádban történteket. A *szabadelvüpárt* klubja az este az ünnep ellenére szokatlanul népes volt. Nagyszámban jöttek össze a párt oszlopos férfiai is. A kormány tagjai közül csak báró *Fejérváry* Géza honvédelmi miniszter volt ott, de ő is későn jött és keveset időzött a körben. Nagy érdeklődés vette körül különösen *Tallián* Bélát, a képviselőház alelnökét és az itt időző néhány szerb nemzetiségü horvát képviselőt.

Tallián Béla, aki rokonságban van az Obrenovics-családdal, elmondta, hogy reggel 9 órakor már értesitést kapott, délután pedig a leghivatalosabb alakban jött hozzá értesités arról, hogy a szerb királyt felmutatott iven lemondásra akarták kényszeriteni, s a király az erőszaknak nem engedett és mikor hozzányultak, hogy letartóztassák, revolvert rántott és a merénylő ezredest agyonlőtte. Igy történt a dolog és tény az is, hogy a királynét és az udvarhoz tartozókat is felkoncolták.

A holnapi ülésben *Tallián Béla fog elnökölni*, aki a velünk barátságos viszonyban élő állam gyászával szemben le fogja róni a kegyelet adóját.

A horvát képviselők, akik jól ismerik a szerb viszonyokat, sok érdekes dolgot beszéltek el Szerbia állapotairól, amelyek sok részben megmagyarázzák a mult éjszaka borzalmait. Megilletődve emlitették az *Obrenovicsok* sötét fátumát, amely az immár kiirtott dinasztia egész történetét vérrel irta tele. És ebben a véres históriában gyakran volt végzetes szerepe az asszonynak...

Ami a Karagyorgyevicsek szerepét és sánszait illeti, erre nézve egyértelmüen kijelentették a szerb viszonyok alapos ismerői, hogy *teljesen kizártnak tartják azt, hogy Karagyorgyevics Péter hercegnek része volt a merényletben.*

— Neki *prodest* — szólt az egyik ismert és tisztelt nevü politikus — de semmiesetre sem részes benne. Egészen bizonyos, hogy a herceg *ki sem mozdult Genfből* és csak most értesülhetett az egészről. A forradalmat, ha az ő érdekében csinálták is, de *nála nélkül* csinálták.

A herceg egyéniségéről igen szimpatikus képet rajzoltak. Nagyon békés, nyugodt természetü, finom lelkü és nagyeszü ember, akinek egész karaktere kizárja, hogy véres forradalommal törjön célja felé, noha a szerb trónra való igényét váltig fenntartotta. Bizonyos is, hogy ő lesz a szerb király, még pedig egészen alkotmányos uton. A szerb alkotmány szerint ugyanis trónörökös nem létében a skupstina választja meg az uj uralkodót. *A skupstina pedig feltétlenül Péter herceget fogja kikiáltani Szerbia királyának.* Egyenesen következik ez a szerb nép történeti hagyományaiból, amely megőrizte emlékét *Kara Gyorgyénak*, az ország felszabaditójának és ez a históriai kegyelet szerzi vissza a trónt az elüzött Karagyorgyevics-dinasztiának.

A szerbiai eseményeknek a magyar belpolitikai helyzetre várható hatását különféleképpen appreciálták. Általában a hangulat e részben nagyon tartózkodó.

*

Az országgyülési függetlenségi és negyvennyolcas *Kossuth*-párt ma este *Kossuth* Ferenc elnöklése mellett gyülést tartott, hogy a pártnak a szerbiai eseményekhez való állásfoglalását megbeszélje. A csekély számban megjelent párttagok fölkérték Kossuth Ferencet, hogy a képviselőház holnapi ülésén, napirend előtt, fejtse ki a párt abbeli álláspontját, hogy a gyilkos merényleteken fölépitett trónt törvényesnek soha el nem ismeri, fejtse ki egyuttal azt is, hogy mivel balkáni politikánkban mindig a Balkánállamok önállóságát követeltük, nincs semmi ok arra, hogy Szerbia ügyeibe beavatkozzunk, de viszont meg kell tennünk, hogy a Szerbiában élő magyar alattvalók hatbatós védelemben részesüljenek. A párt értekezlet formális határozatot nem hozott, csupán abban állapodott meg, hogy bevárja a további fejleményeket s a szükséghez képest a képviselőház holnapi ülése előtt még egyszer megbeszéli a tennivalókat.

*

Kossuth Ferenc az *Országos Sajtóirodának*, pártja hivatalos könyomatosának hozzáintézett kérdésére a következő választ adta:

Ha igaz az, hogy Karagyorgyevics Péter személyesen jelen volt a szerb királyi család lemészárolásánál és ezzel bebizonyulna, hogy a gyilkosság az ő rendeletére lett elkövetve, (amit hihetetlennek tartok) akkor erkölcsi lehetetlenség lenne az, hogy oly valakit, aki gyilkosság utján jutna királyi koronához, a hatalmasságok királynak elismernének. Ha tehát ilyen körülmények közt a szerb hadsereg kikiáltotta volna Karagyorgyevics Pétert királynak, ez a tény könnyen bonyodalmakra vezethetne, mert a szomszéd államok (tehát Ausztria és Magyarország) nem tarthatnának fenn semminemü viszonyt egy gyilkossággal szerzett királyi hatalom kormányával. Az erkölcsi érzelmeknek vannak követelményei, melyeket még az esetleges állami érdeknek sem szabad mellőzne. Komolyabb események lehetnek tehát az éjjeli gyilkosság következményei.

(A hatás a külföldön.)

Berlin, junius 11.

A *Neues Wiener Tagblatt* itteni tudósitója ma délben a szerb követségen járt, ahol a legnagyobb kétségbeesés uralkodott. A szerb követ elmondta a hirlapirónak, hogy a gyilkosságról délben kapta az első hivatalos jelentést, azonban a részletek felől teljesen tájékozatlan. A merénylettel egyidejüleg csak annyit közöltek vele Belgrádból, hogy uj kormány vette át az ügyek vezetését.

— A mai belgrádi események következményei — folytatta a szerb követ — beláthatatlanok — a magántáviratok katonai forradalomról szólnak s azt állitják, hogy az egész hadsereg egyetértett a zendülőkkel. Erre a föltevésre semmisem jogosit föl. Nyilvánvaló, hogy magasrangu katonatiszteknek részük volt az összeesküvésben, de azért még nem szabad azt állitani, hogy az egész hadsereg a zendülőkkel tart.

Ami Karagyorgyevics herceget illeti, neki, jóllehet a szerbek hálával vannak iránta eltelve, nincs valami erős gyökere Szerbiában. Annyi bizonyos, hogy könnyebb lesz most a dolga, hiszen az Obrenovics-dinasztia teljesen kihalt és erről a részről trónkövetelővel nem fog meggyülni a baja.

Berlin, junius 11.

Politikai körökben a belgrádi eseményeket higgadtan itélik meg és azt tartják, hogy a királygyilkosság okvetlenül nagy zavarokat fog előidézni, azonban a nemzetközi politikai helyzetet aligha fogja nyugtalanitani. A dunai államok és Oroszország között létező megegyezésnél fogva a belgrádi események nem fogják az egész Balkán-kérdést kiélesiteni. Ausztria-Magyarország és Oroszország kormányai között minden bizonynyal teljes egyértelmüség lesz a követendő lépések tekintetében és egészen bizonyos, hogy Németország e két nagyhatalomhoz fog csatlakozni.

Köln, junius 11.

A *Kölnische Zeitung* berlini táviratának végén a szerb katasztrófához ezt a megjegyzést füzi: Szerencsének lehet mondani, hogy a mai általános politikai helyzet olyan, hogy Oroszország és Ausztria-Magyarország egyetértése következtében aligha forog fenn az a veszedelem, hogy a szerb zavarok az országon tulterjednek. A személyes oldalát tekintve borzasztó esemény minden valószinüség szerint tisztán szerb jellegü marad és a Balkán-félszigeten csak másodsorban érdekelt hatalmak előreláthatólag egyelőre nyugodtan meg fogják várni, miképpen alakulnak a dolgok Szerbiában.

Páris, junius 11.

Ma délután a szerb követséghez az uj szerb kormány által aláirt sifrirozott távirat érkezett, amely megerősiti a már ismert eseményeket és azt mondja, hogy Belgrádban és egész Szerbiában teljes a nyugalom. *Delcassé* külügyminiszter délután a szerb követségre ment, hogy a király halála alkalmából kifejezze a francia kormány részvétét.

London, junius 11.

Az itteni szerb követ elbeszélte egy hirlapirónak, hogy rövid idő előtt egy spiritiszta szeanszon *Stead* hirneves irónál előre megjósolták Sándor király meggyilkolását. O, a követ, átnyujtotta a médiumnak a szerb király kéziratát, amelyet ez a koronggal érintkezésbe hozott, s erre a levélpapir rezgett, a médium pedig azt mondotta hogy a levél irója rövid idő mulva erőszakos halállal fog kimulni.

A rémhir Budapesten.

Csütörtökre virradó éjjel két órakor történhetett Belgrád rémes eseménye s a megrázó szenzációnak már öt órával később hire kelt az egész fővárosban. Eleinte csak annyit tudtak, hogy valami nagy és iszonyatos dolognak kellett történnie a szerb fővárosban, de csakhamar értesül a lázban égő közönség a valóságról. Ezrével kapkodták szét az emberek a *Budapesti Napló* külön kiadását, amely már reggel ½8 órakor szétvitte az utcára a megrendítő mészárlás hirét. Uj és uj külön kiadások rikkancsai zavarják meg az Urnap ünnepélyes csöndjét és egyszerre teledve obstrukció, Miesinai és mindaz, amiről közönségünk eddig a legszivesebben vitatkozott, csupán a belgrádi királygyilkosság és megdöbbentő részletei foglalkoztatják. Ha volt kételkedő, az hamar elhallgatott.

Az utcákon, a kávéházakban nagyra nőtt a

közönség lázas nyugtalansága és a romantikának aranyszálaival fonták körül a szenzációt. Beszélték, hogy a királynét akarták elmozditani a katonatisztek és a *király* a saját testével védte nejét és hősies önfeláldozása okozta az ő vesztét is.

De az ily híresztelés inkább csak annak a jele volt, hogy *Sándor* király szerelmi házasságáról szimpatikusabban gondolkoztak Budapesten, mint Belgrádban.

A királygyilkosság legelső hirét a zimonyi rendőrfőnök küldte *Széll* Kálmán miniszterelnöknek, melyet azután 8—9 óra között *Huszár* Adolf tanácsos telefonon közölt a miniszterelnökkel, aki a mai napot Rátóton töltötte. A második zimonyi távirat a kereskedelemügyi magyar királyi minisztériumba vitte a rémhirt és pedig *Láng* Lajos kereskedelemügyi miniszter nevére. Ebben a zimonyi állomásfőnök telegrafálta meg a miniszternek a belgrádi gyilkosságot. A kereskedelemügyi minisztérium első dolga volt, hogy a rémhirt szintén közölje *Széll* Kálmán miniszterelnökkel.

Természetes, hogy a minisztériumokat, főként a miniszterelnökséget reggel óta szintén állandóan ostromolták kérdésekkel. De többet annál, mint amennyit a lapok külön kiadásai közöltek, innen sem mondhattak. Egy csomó politikus Rátóttal akart beszélni, de hát időközben a telefonvonal Rátót és Szombathely között a nagy vihar folytán elromlott s igy ez lehetetlen volt.

A tőzsdének rendkivül finom idegei természetesen szintén reagáltak a belgrádi eseményekre, de megnyugtató tünet, hogy szenzációs fordulatot nem idéztek elő az árfolyamokban. Mert bár az üzérkedési papirokban igen erős kinálat keletkezett, minek folytán *jelentékeny* áresések következtek be, de lassanként a higgadtabb megfontolás lett urrá s az árfolyamok megszilárdultak. A hangulatot visszatükrözik a következő árfolyamhullámzások: *Osztrák hitel* 656-ról 653-ra esett, később 655-ön maradt, (tegnapi jegyzés 661.75); magyar hitel 725-ről 722-re esett, majd javult 724-re (tegnap 730.50); osztrák-magyar államvasut 671.50-en adatott el, végül 672-en marad (tegnap 678.—). Egyéb értékekben nem is volt forgalom, de azért az emlitett papirokban is igen mérsékelt forgalom volt.

A szerb főkonzulátuson.

A szerb királyi főkonzulátus Damjanics-utcai házában egész nap szólt a telefon. Mindenfelől ostromolták a hivatalt hirekért, sokan személyesen keresték föl *Barlovác* főkonzult, de ő maga is csak a lapok rendkivüli kiadásából tudta meg a borzalmas eseményt, amely hazáját megfosztotta királyától.

A legfürgébb riporter felkereste Barlovác főkonzult, amikor még aludt s addig nem tágitott, mig a szolga föl nem keltette a gazdáját.

— A kegyelmes ur nem kapott hirt Belgrádból? — volt az első hozzá intézett kérdés.

— Nem — felelt németül a *főkonzul*. — De hát miről?

— Szerbiában kitört a forradalom, a királyt...

— Nem igaz, — vágott közbe a *főkonzul*.

— De igaz, uram! Megölték a királyt, a királynét, az egész királyi családot.

A *konzul* egy pillanatra megdöbbent. A ujságiró tekintete elárulta, hogy a hir forrása komoly, megbizható. De mihamar ismét megszolalt:

— *Das ist eine Ente, ein böser Witz, unmöglich.* (Kacsa, rossz tréfa lehetelen.)

— En leszek az utolsó, — igy szólt egy másik ujságirónak — aki hivatalosan megtudok valamit. Ha igazak ezek a hirek, ott most nincs kormány, nincs közrend, a hatalmat valaki a maga kezébe ragadta s mi, a külföldi képviselők, csak a provizórium megszüntével fogjuk a hireinket megkapni.

Barlovác természetesen rögtön táviratozott Belgrádba és most már bizonyára hivatalos helyről is tudja az utolsó Obrenovics szomoru végét.

Popovics V. István elbeszélése.

Valahányszor Szerbiából nagy események hire érkezik, az ujságirók sürün fordulnak meg *Popovics* V. István országgyülési képviselőnek a Thökölyánum kitünő igazgatójának lakásán. Természetesen ma is számos ujságiró kereste föl *Popovicsot*, aki közeli ismerője ugy a meggyilkolt királynak, mint *Karagyorgyevics* Péter hercegnek.

Popovics István birtokában van egy arckép, amely a most már 59 éves *Karagyorgyevics* Péter herceget ábrázolja mint 18—20 éves ifjut *magyar diszruhában*. Arcának szine a délvidékiekre jellemző halvány, orra és fekete, tüzes szeme energikus. A herceget akkor *Irányi* Dániel, a magyar függetlenségi párthak elvhüségéért és fenkölt jellemeért feledhetetlen emlékü vezére nevelte a politikai tudományokban, ugyancsak magyar ember volt a másik nevelője is, *Podhorszky* Lajos, bires nyelvész, aki később a Magyar Tudományos Akadémia tagja lett.

Másik arckép java férfikorában ábrázolja Karagyorgyevics Pétert. Akkor már vonásai megférfiasodtak s a Milán királyéra emlékeztető, tömött, fekete bajusz nőtt a felső ajka fölött. Szeme derüs, nyilt, kedélyes természetet sejtet.

Karagyorgyevics herceg, mint Popovics elbeszélte, 1860-tól 1868-ig Budepesten lakott a szüleivel együtt az Arany János-utca 18. számu házában, mely szüleinek tulajdona volt. A ház harmadik emeletén volt Popovics V. Istvánnak, a Thökölyanum mai igazgatójának nevelőintézete s Popovics oktatta a herceg két testvérét a német nyelvben. Párisban került Péter herceg *magyar nevelők* keze alá.

Karagyorgyevics Péter neje *Zorka*, montenegrói hercegleány, akinek nem kisebb ur, mint az orosz cár volt a keresztapja. Az orosz cár költségén nevelődtek a herceg gyermekei is. Két fia van: György és Sándor és egy leánya, Ilona. Az egyik fiát katonának neveltette Oroszországban, a másik polgári nevelésben részesült.

Karagyorgyevics Péter herceg a franciák táborában végigküzdötte az 1870—71-iki porosz-francia háborut. Egyszer Bourbaki tábornok valami igen fontos üzenetet bizott reá. Péter herceg már csak akkor érkezhetett, amikor már folyt az ütközet. Szájába vette a sürgönyt s megeresztett kantárszárral vágtatott végig a két szembenálló hadsereg golyózáporán. Nem sérült meg s még idején adhatta át a vezénylő tábornok fontos sürgönyét annak, akihez elküldték.

Karagyorgyevics Péter herceget egyik bizalmas ismerőse nyilteszü, erélyes, önálló gondolkozásu embernek mondja. Nem igaz, hogy a herceg teljesen orosz befolyás alatt állana. Ha csakugyan ő lesz a szerb király, akkor Szerbiát egészen a maga esze szerint fogja kormányozni.

Bizonyos, hogy *Karagyorgyevics* Péter herceg fiatal korában *tudott magyarul*. S nem valószinü, hogy az ilyen okos diplomata, akinek mindenre kiterjed a figyelme, éppen a magyar nyelvet elhanyagolta vagy ellelejtette volna.

Popovics képviselő két évvel ezelőtt beszélt utoljára *Sándor* szerb királylyal Belgrádban. Másfél óráig tartott ez a kihallgatás, amelyen Sándor király nagyon jókedvü volt. Behatóan tudakozódott a magyar viszonyokról, mohón érdekelte *Budapest* fejlődése s eldicsekedett vele, milyen rokonszenves, meleg ovációval fogadták a magyar fővárosban. *Sándor* király megigérte, hogy amint a szerb politikai viszonyok megengedik, ujra ellátogat Budapestre. Audiencia végén tréfásan kérdezte Popovicstől, hogy hány éves. Amire az öreg ur katonásan haptákba vágta magát s igy felelt:

— Felség, olyan fiatalnak érzem még magam, *hogy még eljövök a felséged lakodalmára!*

Sándor király mosolygott és nem felelt. Három héttel az audiencia után Párisban, az interparlamentáris konferencián volt a Thökölyanum derék igazgatója. Ott kapta meg a hirt, hogy Sándor szerb király Lunyevicza Draga asszonyt eljegyezte...

Ettől kezdve fordulat állott be *Sándor* király életében. Házassága érdekében szembeszállott népével, szembe az egész világgal. Különösen a tisztikart keseritette el végképpen maga ellen. Az elégedetlen tiszteket részint rövidesen elcsapatta, részint áthelyeztette, ide-oda dobálta. E miatt nemcsak a tisztikar, hanem az egész hadsereg előtt is népszerütlenné vált. De azért senki sem gondolta volna, hogy ilyen véres katonai lázadás már a küszöbön állana.

— *Igen, a nők végzetes szerepet játszottak az Obrenovicsok történetében!* — jegyezte meg *Popovics* képviselő, akit a belgrádi vérfürdő hire természetesen mélyen elszomoritott és megdöbbentett.

Sándor király utolsó levele.

Sándor király csak néhány nap előtt intézett *Cincár-Markovics* miniszterelnökhöz kéziratot, amelyben rendkivüli elismerését fejezte ki. A király elismerése azért szólott, hogy a miniszterelnök a szkupstina-választáson óriás diadalra vezette a kormánypártot és teljesen megsemmisitette az ellenzéket. A választás ez eredménye nagyon megörvendeztette a királyt. Cincár-Markovics miniszterelnöknek a Milosz-rend nagykeresztjét adományozta rendkivül kedves levél kiséretében. Ezt a rendjelet eddig még egyetlen szerb vagy külföldi államférfiu sem kapta meg. A kisérőlevél ez volt:

> Kedves miniszterelnök ur! Amikor a mult év november 6-ikán, az akkori zavaros parlamenti viszonyok között önt biztam meg a kabinetalakitással, meg voltam győződve arról, hogy teljesen megérti kormányzati szándékaimat és hogy pontosan, eredményesen fogja megvalósitani. Azóta élénken fejlődtek országunkban a politikai viszonyok. A fejlődés következtében egész sereg alkalmas intézkedésre volt szükség, amelyeknek belpolitikai viszonyaink konszolidálását, Szerbia emelését és megerősitését kellett szolgálniok és most örömmel állapitom meg, hogy ön mint miniszterelnök minden eseményben és minden körülmények között fontos hivatásának nagy föladatát példaszerüen megértette és az én legteljesebb megelégedésemre, a haza javára oldotta meg. Mindig hü népem őszinte és áldozatkész szándékaimat, melyeket ön és minisztertársai képviseltek, ritka egyértelmüséggel és lelkesedéssel fogadta. A legutolsó választáskor Szerbia népe, politikai nézeteinek különbsége nélkül, fényesen bebizonyitotta készségét arra nézve, hogy támogatja mindama rendszabályokat, amelyek az ország belső békéjét és rendjét biztositják és ezzel ismételten bebizonyitotta, milyen *hiven és állhatatosan áll királyának oldala mellett*. E fontos időszakban tanusitott magatartását és tevékenységét méltányolva, uj, látható jelét akarom adni királyi elismerésemnek és jóakaratomnak és Nagy Milosz rendjének nagykeresztjét adományozom önnek. Belgrád, 1903. május 21. (junius 3.) Jóakaró *Sándorja*.

A mult.

(Az első fejedelmek.)

Szerbia története szakadatlan harcoknak és véres villongásoknak a története. A legrégibb időkben az egyes vidékek főnökei egy közös főnöknek: a nagy-zsupánnak fennhatósága alatt állottak. Első fejedelmeik *Voiszláv*, *Radoszláv* és *Proszegoj* voltak. Utánuk (838-ig) Vlasztimir uralkodott. Három éven át hősiesen harcolt a bolgárok ellen. Támadásaikat visszaverte. Három fiára: *Musimirra*, *Sztrojimirra* és *Gojvikra* szabad népet és szabad országot hagyott.

(Holttesteken keresztül.)

Ettől az időtől kezdve vér jelzi azt az utat, amelyen Szerbia fejedelmei uralomra jutnak. Amit nem végzett el a külső ellenség a szerb nép meggyöngitésére, az ország erejének elsenyvesztésére, azt megtették a belvillongások. Szerbia fejedelmeinek több mint fele belső lázadásoknak és összeesküvéseknek esett áldozatul. Az első példát *Musimir* adta. Két fivérét elüzte és magához ragadta az uralmat. A példa hatott. Fia: *Pribiszláv* szintén elüzte fivéreit, akik azután lázadást szitottak és megölték. Utána *Péter* fejedelem uralkodott, aki csak ugy tudott magának nyugalmat szerezni, hogy Pribiszlávnak ellene ármánykodó és életére törő fivéreit megölte.

És a vér folyt szakadatlanul. Évszázadokon keresztül méreg-esőként áztatta Szerbia földjét. Egyik rémlett a másikat szülte. Az utód az elődnek holttestén keresztül lépett a trónra. A szörnyü események sorozatából is kiválnak azok, melyek *Vladimir* uralkodása (999—1015.) alatt mentek végbe. Ez a fejedelem a bolgárokkal szövetkezett és velük együtt harcolt a görögök ellen. De ezek császárja, Bazileus elfogta a bolgár sereget s 15.000 embert megvakittatott. Hogy a sereg hazataláljon, minden 200-ik embernek csak a félszemét szuratta ki. Midőn *Sámuel* bolgár cár meglátta a szerencsétleneket, szive megszakadt és szörnyethalt. Utódja *Radomir* volt, akit azonban unokafivére, *Vladiszláv* vadászaton ölt meg. Ez elfoglalta Szerbiát, megölette Vladimirt. Ám véres tettei megzavarták lelkének egyensulyát, egy lakoma alkalmával ugy rémlett neki, hogy megjelent előtte a meggyilkolt Vladimir alakja. Ijedtében holtan rogyott össze.

(Az első király.)

Az első szerb fejedelem, ki a királyi cimet vette fel, *Mihály*, Voiszlávnak, a szerbeknek a görög járom alól való felszabaditójának fia volt. Hogy a bolgárok elleni harcban ne álljon egyedül, nőül vette a görög császárnak, Konstantinos Monomachosznak unokahugát. Mihály azon kevés szerb uralkodók közé tartozott, akik természetes halállal és mint király haltak meg. Már utódai, Dubroszláv és Kocsopár a trónért való harcban estek el. Utódját, Györgyöt elüzték, ezt Grubesa követte, kit fogságra vetettek, ennek utódját, Györgyöt, Dragan kergette el.

(Nagy célok felé.)

A *Nemanjics*-dinasztia uralkodása (1159—96) Szerbiának fénykora. Alapitója, *Nemanja* István azt a nagy célt tüzte maga elé, hogy az összes szerbeket egyesiti. Szivós kitartással, bölcs körültekintéssel és az okos intézkedések egész sorozatával el is érte célját. A dinasztia tekintélye, hatalma egyre növekedett. Szövetségét keresték és szerencsés házasságok összeköttetéseit is gyarapitották. Igy *Nagy Uros* IV. Béla magyar királynak leányát vette nőül és apósa támogatásával Bulgáriába is bevonult. Szerbia második nagy uralkodója *Dusán* István, a „hatalmas“ volt. Ez legyőzte a görögöket, elfoglalta egész Albániát, Macedóniát és 1349-ben szerb és bizanci császárnak kiáltatta magát ki.

(Ujra vér . . .)

Nagy Uros hatalmas müve V. Urosnak életében bomladozni kezdett és mikor az utolsó Nemanják a gyilkos tőr alatt meghalt, Szerbiában ismét zürzavar uralkodott.

Vukasin, a gyilkos, nem sokáig élvezhette hatalmát, szolgája buzogánynyal verte agyon, hogy kirabolhassa.

A belső villongások ezután ismét szakadatlan sorrendben követték egymást; Szerbia folyton hanyatlott, mignem *Brankovics* György deszpota került a trónra, aki csak Zsigmond magyar király támogatásával tudta országát a törököktől megszabaditani. Hunyadi János dicsőséges küzdelmei erre a korra esnek.

De a török áramlatot egészen visszaszoritani nem lehetett és Szerbiának a XV. században a törökök ellen kellett szüntelen védekeznie. A törökök azonban mindig nagyobb tért hóditottak el és lassankint a pasák lettek urak Szerbiában. A török rabiga alatt sokat szenvedett az ország.

1715-ben még a deszpota cim is, a szerb államiság egyedüli emléke is megszünt.

A nép nem tudott sorsába belenyugodni és 1804-ben a titokban szitott összeesküvések kitörtek, a szerb nép fellázadt.

Ekkor kezdődött a Karagyorgyevics család szereplése, amelynek az Obrenovicsokkal folytatott küzdelme belenyulik a legujabb korba. A családi viszály a hatalomért folyik; hol az egyik, hol a másik család emelkedik tulsulyra, de hatalmát mindegyik véres összeesküvésnek, gyilkosságnak, palotaforradalomnak köszönhette.

Az Obrenovicsok.

(A család őse.)

Az Obrenovics-család első ismeretes ősének neve nem — Obrenovics, hanem *Teodorovics* Milos. Nem fejedelmi és nem is előkelő család sarja. A nép egyszerü fia, foglalkozására nézve ökörhajcsár, aki a XVIII. század végén született. Ennek a Teodorovicsnak volt egy mostoha testvére, *Obrenovics* Milán marhakereskedő, aki szerencsés spekulációk révén nagyon meggazdagodott. Teodorovics két másik öccsével együtt évek hosszu során át dolgozott szerencsés rokona ujvidéki tanyáján. Egyszerü tanulatlan ember volt és magához való, szegény parasztleányt vett feleségül. Ám Milosnak igénytelen külseje mögött nagy szenvedélyek és hatalmas vágyak rejtőztek. Csak alkalom kellett, hogy a lelkében szunnyadó erők kitörjenek. És ez az alkalom megjött. Szerbia mindenáron le akarta magáról a sulyos török jármot rázni. Szabadságharcának vezére *Kara Gyorgye* volt, szintén parasztszülőknek gyermeke, mint Milos, aki zászlója alá sietett. 1804-től kezdve résztvett Kara Gyorgye minden harcában — és bátorságával, okosságával sikerült a közfigyelmet magára vonnia.

Mikor az első Karagyorgyevics által szervezett szerb fölkelést a törökök leverték, Milos szitotta az uj lázadást Takovában. Számos csatát vivott a törökökkel. Feleségéről, Vulkomanovics Lyubicáról följegyezte a történelem, hogy mikor a férje egyszer vesztett csatából tért haza seregének vezéreivel, a felesége eléje ment, s mikor odaért hozzá, leoldotta a kölényét s a férje elé kötötte:

— Nesze, konyhakötény való neked, nem fegyver!

Mikor mostohabátyja, Milán, ki akkor már a rudniki, pozsegai és üzsicei járások katonai parancsnoka volt, 1810-ben meghalt, vagyonát ő örökölte és ekkor felvette egyuttal az Obrenovics-nevet is, melynek viseléséhez különben semmi jussa sem volt.

Milos nem csüggedő erélye, a harc vezetésében mutatkozó okossága és kitartása megteremtette gyümölcseit. Kicsiny csapatával minden alkalmat felhasznált, hogy a töröknek árthasson. Valóságos guerillaharc volt ez, mely végre a török teljes kimerülésével végződött és Szerbia 1816-ban ujra visszanyerte függetlenségét. Szerbia örömmámorban uszott és — Milost, mint a haza megmentőjét ünnepelte. A szabadsághős az egykori parasztnak furfangjával és ravaszságával felhasználta az ujjongó nép lelkes hangulatát — és egyenesen a maga elé tüzött cél felé tört. Ez a cél nem volt kisebb, mint hogy Szerbia fejedelmi székébe ültessék.

(Kara György meggyilkoltatása.)

A cél szép volt, nagy volt, de megvalósitásának olyan ember állott utjában, ki bátorságban, okosságban méltó társa volt Milosnak. És ez az ember *Kara György* volt. Kara nagy érdemeket szerzett magának Szerbia körül, mely függetlenségét voltaképpen ő első sorban ő neki köszönhette; a fejedelmi méltóság is tehát első sorban őt illette meg. Amig tehát Kara György élt, addig Obrenovics Milosnak nem lehetett kilátása arra, hogy ő uralkodjék a szerbek fölött. Milos segitett magán. Bérgyilkosokat fogadott, akik Kara Györgyöt abban a pillanatban, mikor visszatért Szerbiába, hogy fejedelemmé való megválasztatását kieszközölje, megrohanták és meggyilkolták. Milosnak most már semmi sem állott utjában és miután a gyilkosság vádját ügyesen el tudta magáról háritani, 1817-ben kikiáltatta magát az ország nagyjai által Szerbia fejedelmének, mely állásában nemsokára a porta is megerősitette.

(Milos és fia.)

Milos huszonhárom esztendeig uralkodott Szerbia fölött. Uralkodott a kemény munkához szokott paraszt erélyével és okosságával, de gőgösségével is. Erélye zsarnoksággá fajult. Hatalmi vágya kegyetlenséggé. Mig vezérkorában szerették is — most csak rettegtek tőle.

A szerbek keservesen megbántak, hogy Milost emelték a fejedelmi székre és több izben tettek kisérletet, hogy mást, kedvük szerint valóbbat ültessenek helyébe. Lázadási kisérleteikkel kudarcot vallottak, vezetőiket elfogták és lefejezték és Milos tovább folytatta önkénykedéseit és zsarnokoskodását. Végre azonban az ő órája is ütött. A Vucsics vezetése alatt fellázadt nép megrohanta palotáját és Milost lemondásra kényszeritette.

Milos lemondott tehát fia, Milán javára s ő maga már a lázadást követő napon oláhországi jószágaira utazott.

Milán azonban mindössze csak három hétig uralkodott. Az alig huszéves ifjut egy reggelen halva találták ágyában. Hogy vajjon teruészetes halállal vagy gyilkos kezek által mult-e ki, az még ma sincsen teljes bizonyossággal kideritve; csak az az egy bizonyos, hogy Kara Györgynek fia Karagyorgyevics Sándor akkoriban mindent elkövetett, hogy a szerb trónra jusson.

(Mihály.)

Karagyorgyevics erőlködései hiábavalók voltak, mert a porta 1839. julíusában Milosnak másodszülött fiát, *Obrenovics* Mihályt ültette a szerb trónra. Apjától csak a zsarnoki hajlamokat örökölte, de annak okosságából, uralkodói talentumából semmit. Csakhamar türhetetlen lett helyzete és mikor a szerbek főkereseti forrására, a makkoltatásra adót akart kivetni, a felbőszült nép fellázadt ellene ugy, hogy Zimonyba volt kénytelen menekülni.

Karagyorgyevics Sándor most elérkezettnek hitte az időt, hogy régóta táplált reményeit megvalósitsa. Nyomban Mihály elüzetése után Szerbiában termett és nyolc nappal később, 1842. szeptember 14-ikén, Belgrádban Szerbia fejedelmévé kiáltatta ki magát. Maga is európai müveltségü ember lévén, európai viszonyokat akart országában meghonositani. Törekvéseit szép siker koronázta. Azonban a gondolattal, hogy Oroszország igazi, önzetlen jóakarója Szerbiának, nem tudott megbarátkozni és Oroszországgal szemben a portával tartott. A fejedelem meg is adta oroszgyülöletének árát, mert az orosz pénzen felbujtogatott nép 1859. január 2-kán lemondásra kényszeritette őt és Karagyorgyevics Sándor, miként elődei a szerb trónon, magyar földre volt kénytelen menekülni.

Utána ujra Milos jutott a trónra és Mihály 1858-ban visszatért vele Szerbiába, hol atyjának halála után, 1860-ban ujra ő lett a szerbek fejedelme.

(A topcsideri gyilkosság.)

Belgrádtól alig egy negyedórányira van Topcsider, a szerb fejedelmi ház nyaralója, mely egyemeletes kastélyszerü épületből és egy nagyobb kiterjedésü parkból áll. Ebben a topcsideri parkban gyilkolták meg 1868 junius 10-én délután öt órakor, tehát éppen 35 évvel ezelőtt Mihály szerb fejedelmet és egy rokonát. A Radovanovics vezetése alatt álló összeesküvők pisztolylyal és handzsárral támadtak a fejedelemre és szörnyü kegyetlenséggel oltották ki életét. A merénylet hire különösen Budapesten nagy nyugtalanságot keltett, mert Obrenovics Mihály fejedelmet számos családi kötelék és a magyarok iránt táplált rokonszenv füzte hazánkhoz. A gyilkosságban való részességgel vádolták a Magyarországba menekült Karagyorgyevics Sándor herceget, kit Obrenovics Mihály fejedelem üzött el trónjáról. Attól fogva Karagyorgyevics Sándor herceg állandóan hazánkban tartózkodott és innét szőtte az összeesküvés szálait, melynek az lett volna a célja, hogy az Obrenovicsok kiirtásával ismét a Karagyorgyevicsek foglalják el a szerb trónt. Azonban a topcsideri merénylet nem hozta meg az összeesküvők reményeinek teljesülését. Blasnavatz hadügyminiszter nyomban feleskette a szerb hadsereget az akkor Párisban élő, egyetlen Obrenovics-fiivadék, Milán herceg iránti hüségre. A 14 éves Milán fejedelemségét aztán a szkupstina és a porta is elfogadta. A fejedelem kiskorusága alatt Blasnavatz hadügyminiszter, Risztics Jován és Gavrilovics szenátor régensek vezették a kormányt.

(Milán gyermekkora.)

Atyja Obrenovics Jefrem, anyja Catargi Mária volt. Jefrem affelett való bánatában, hogy a megszokott jó módot az inség és nélkülözés váltotta fel, meg amiatt való elkeseredésében is, hogy neje, a szépségeért az egész világ által bámult Catargi Mária, asszonyi hüség tekintetében nem állott minden kifogáson felül, az ivásnak adta magát, oly társaságba keveredett, mely egy fejedelmi sarjhoz éppen nem illő és rendetlen, kicsapongó életmódjának az lett a következése, hogy alig néhány évvel számüzetésbe való menetele után, életének legszebb korában, hirtelen meghalt. Az özvegy Cusa Sándor hospodárnak lett kedvese, beköltözött az ő bukaresti palotájába, ő vezette a herceg gazdaságát és a szegény hercegnő kénytelen volt eltürni, hogy minden jogából kiturták. A szép asszonynak legkisebb gondja is nagyobb volt annál, hogy gyermekével törődjék. Sokszor hónapok multak el a nélkül, hogy csak egyetlen egyszer látta volna.

Az óriási palotának egyik félreeső zugában, a hova csak a cseléd szokott néha elvetődni, volt egy kis viskó, mely mindössze egy szobából, konyhából és tornácszerü előszobából állott. Ezt a viskót jelölték ki Milánnak lakásul és annak a vén asszonynak, Szumics Ilicának, kire a gyermek „nevelése“ bizva volt. Hogy ez a nevelés aztán milyen volt, azt könnyen elgondolhatjuk, ha elképzeljük, hogy Ilica sem olvasni, sem irni nem tudott és hogy egyéb szórakozása nem lévén, sokat ivott. Jaj volt neki, ha csak megmoccanni mert, mert akkor aztán a vén anyó nem ismert irgalmat.

Ilyen társaságban nevelkedett Milán; azonban véletlenül oly fordulat állott be, mely a fiut oly kezek közé juttatta, melyek helyrepótolni igyekeztek azt, amit az anya gyermeke ellen vétett.

Az Obrenovicsok ujra elfoglalták Szerbia trónját és a belgrádi fejedelmi konakban Obrenovics Mihály, Milánnak nagybátyja székelt. A fejedelem már tul volt élete delén de még mindig nem volt gyermeke és már nem is igen remélhette, hogy Szerbiának trónörököst fog adni. Egy napon nü tanácsosai előtt fölvetette a trónöröklés kérdését. Amint ezt a kérdést meghányták-vetették, egyszerre a fejedelemnek egy bizalmas embere, Mukics őrnagy, föllemelkedett és elbeszélte, hogy ő a minap Bukarestben járt és ott azt mondták neki, hogy a hospodár palotájában él egy Obrenovics-sarj, Obrenovics Jeremnek fia.

Mihály nem szerette ugyan öccsét, Jefremet és különösen azt nem bocsáthatta meg neki, hogy élete utolsó éveiben végképpen elzüllött, de e hir hallatára mégis ujra fölébredt benne a rokoni szeretet és nyomban intézkedett, hogy egyetlen rokonát, Obrenovics Milánt Belgrádba hozzák és ott jövendőbeli fejedelemnek neveljék.

(Milán uralkodása.)

A tizennégyéves Milán Párisban folytatta tanulmányait, mikor még azon a napon, melyen Mihályt meggyilkolták, táviral érkezett Huethez, a fiatal trónörökös nevelőjéhez, melyben Blarnavácz hadügyminiszter lakónikus rövidséggel utasitotta, hogy növendékével együtt haladéktalanul induljon utnak Belgrád felé, ahol mulhatatlanul szükség van rá.

Az uj fejedelem négy nappal utóbb tartotta bevonulását a szerb fővárosba. Az ujságok akkoriban nem győztek eleget irni arról a lelkes fogadtatásról, melyben a hü alattvalók uj fejedelmüket rézzesitették. Belgrád lobogó árban uszott és minden arcról le volt olvasható a fejedelem megérkezése fölött való öröm.

Az önérzetesen maga elé tekintő fiu valóban fejedelmi méltósággal lépett az üdvözletére érkezett régensek és miniszterek elé, kiknek üdvözlő szavaira igazi ékesszólással kifogástalan hanghordozással és a benső meggyőződés hangján többek közt ezeket válaszolta:

— Igérem, hogy igyekezni fogok Szerbiának jó fejedelme lenni, igérem, hogy igazságos leszek minden alattvalóm iránt és igérem, hogy Szerbia épségét és becsületét utolsó csepp véremmel meg fogom védni!

A gyermekfejedelemnek, kinek nevelése egy darab ideig megszakadt, ujra hozzá kellett látnia a tanuláshoz és a régenseknek gondjuk volt rá, hogy ebben a tekintetben ne essék hiba. A fejedelem nevelése első sorban a régensek egyikére *Risztics* Jovánra volt bizva.

Milán tizennyolc éves korában, elérve nagykorúságát, ő maga vette kezébe a kormány gyeplőit. Uralkodásának első évei áldásosak voltak Szerbiára nézve. A béke biztositottnak látszott, a nép jóléte emelkedett, az ipar és kereskedelem ujabb lendületet vett. Kivüről még ezután is történtek ugyan kisérletek, hogy a rendet Szerbiában megzavarják, Karagyorgyevics ugyan még most sem hagyott fel azzal a reménynyel, hogy előbb-utóbb sikerülni fog neki Szerbia trónjára jutni, Szerbiában is akadtak ugyan még emberek, kik a csábító szavainak és igéreteinek készek voltak engedni és Oroszország ugyan ekkor is megtett mindent, hogy Szerbiában a fennálló rendet fellorgassa, de Milán ellenségei sem az egyik, sem a másik tekintetben nem értek célt. Milán szilárdan tartotta magát ősei trónján és becsületesen, férfiasan, lelkiismeretesen teljesitette a rá nehezedő sulyos kötelességeket.

(Milán házassága.)

Milán érzelmi politikát folytatott, vagyis Ausztria helyett Oroszországra támaszkodott, amire egyrészt kényszerülve is volt, mert nyughatatlan ellenfele a Balkánon hatalmas támaszt nyert azáltal, hogy nőül vette Zorka hercegnőt, Miklós montenegrói fejedelem leányát, no meg már előzőleg az orosz-barát politikával jegyezte el magát Milán az által is, hogy nőül vette 1875-ben Kecskó Natáliát, Kecsko Ivanovics Péter orosz ezredesnek dusgazdag leányát.

A Kecskók a világ leghiresebb családjaival vérekedhetnek; leszármazásukat visszavezetik egészen a Komnenekig, ama családig, mely a kelet-római birodalomnak legjobb és legtovább ágoskodottak császárjait adta. A Kecsko-család levéltárában számos feltétlen hitelességü okiratot őriz, melyek a napnál fényesebben bizonyitják, hogy a Kecskók voltaképpen császári ivadékok.

A Kecskók rokonságba kerültek a legelőkelőbb orosz családokkal; a Muruszi, Ghika, Gorcsakov hercegi családok és számos grófi család sógorsági és rokon-

sági viszonyban állottak velük. Igy, dacára annak, hogy a Kecskóknak nem volt főnemesi címük, mégis a legmagasabb orosz arisztokraciához tartozóknak tekintették őket. Kecsko ezredesnek négy gyermeke volt, de két fia a csatatéren halt meg. Az ezredesnek tehát mindössze két leánya maradt, kik azonfelül, hogy egy óriási, milliókra menő vagyonnak voltak egyedüli örökösei, még egy másik nagy kincscsel is birtak: oly szépek voltak, hogy közel s távol nem lehetett párjukat találni.

Kecsko Natália sok ideig minden asszony és minden leány irigylésének tárgya volt, éveken át őt tartották a világ legszerencsésebb asszonyának és sok irigy szivben önkénytelenül fölmerült az a kérdés, hogy vajjon mi érdemesitette ezt a nőt arra, hogy milló nő közül éppen ő neki jusson a legnagyobb szerencse és boldogság osztályrészül.

Mi érdemesitette rá? Nagyon sok. Első sorban angyali szépsége, az a leirhatatlan báj és varázs, mely egész lényén végigömlött, az az utólérhetetlen fenség és méltóság, mely minden lépését és mozdulatát jellemezte, páratlan szép fekete szemei, melyekből méltóság és jóság, fenség és nyájasság sugárzott ki, az az elbüvölő, elragadó mosoly, mely mindig ajkain ült és melylyel mindenkit lebilincselt, ritka szép arca, királynői alakja és testének, lelkének minden ize, mely uralkodónőre vallott.

(Milán a fiáért)

1876. augusztus 14-én örömmámorban uszott a kis Szerbia. Ágyuszó adta a nép tudtára, hogy a szép Natália trónörökössel ajándékozta meg az országot. A keresztségben a Sándor nevet kapta. A boldogság ugy az országban, mint a fejedelmi családban — Milán még csak fejedelem volt akkor — határtalan volt. Ezer gonddal óvták, féltették a kis fiut, akinek már a bölcsője fölött ott tusakodott az ármány és az intrika. Am az atyja hüségesen őrködött fő ötte és jövője érdekében messziható és merész terveket szőtt. Az egész Balkánt meg akarta számára szerezni. Ezért mindenekelőtt a portával tüzött össze. De ez a háboru 1876 végén a szerb hadsereg teljes megsemmisülésével végződött. Erre az oroszok cserbehagyták és ha *Anglia* segitségére nem siet, bizony a győzelmes portától alig tudta volna a még aránylag elég kedvező 1877-iki márciusi békét kieszközölni. Mindazonáltal nem nyugodott és még ugyanezen év decemberében ujból összetüzött a portával; ismételten vereséget szenvedett, hanem ezuttal is a porta huzta a rövidebbet, mert *Milán* diplomáciai uton a berlini kongresszuson megszerezte Pirot és Nis városokat, továbbá Ó-Szerbia jókora részét, azonkivül a szuverenitást és a felség cimet, amelynek folytán 1882 márciusban meg is koronázták. 1885-ben Bulgáriával kezdett háborut, de a hős Battenberg Sándor bolgár fejedelem teljesen leverte. Ekkor aztán népe elvesztette türelmét; a háboru következtében beállott pénzügyi zavarokon kivül még trónjának megingatásához az is hozzájárult, hogy a főpapsággal összetüzött, mert még 1883-ban Mihály metropolitát letette. Natáliával való házassága sem volt szerencsés, azért 1888-ban ráparancsolt kreaturájára, Theodosius belgrádi metropolitára, hogy válaszsza el őket. De ezt az eljárást már csak azért is, mert nem az illetékes konstantinápolyi patriárka mondotta ki, orthodox körökben érvénytelennek tartották.

Milán most már, a zavarok tetőpontján, komolyan a helyzet szanálására gondolt, azért tehát 1889 január 2-ikán országát uj és egészen liberális alkotmánynyal ajándékozta meg. De mindez nem segitett rajta, mert az ujonnan választott radikális szkupstina mellett állása tarthatatlanná vált. Ezt belátva, 1889 március 6-ikán egészen váratlanul fia, Sándor javára a trónról lemondott és Párisba ment.

(Sándor ifjusága.)

Alig cseperedett föl egy kissé, a tanulásra fogták. Egyrészt katonai gyakorlatokkal edzették, másrészt pedig a tankönyvek egész légiójával halmozták el.

A nevelője Dokics volt. A kis Sasának — ez volt a becéző neve Szerbia jövendőbeli királyának — nem volt valami nagy kedve a tanuláshoz. Inkább játszani, futkározni szeretett és csak nagynehezen lehetett arra birni, hogy a tanulóasztal mellé üljön.

A gyermek lelki nyugalmát már korán megzavarták azok az áldatlan viszályok, amelyek a szülei háznál napirenden voltak. Milán kicsapongásai, Natália határtalan fényüző természete nem lehettek jó példák a puhalelkü trónörökös előtt.

Még inkább megzavarta a gyermek kedélyét az a viszály, amely később nyiltan kitört az apja és az anyja között. Milán és Natália már nem is beszéltek egymással, nem érintkeztek; Sándor teljesen a lakájok, nevelők kénye-kedvére volt bizva. Elképzelhető, hogy ilyen környezetben milyen irányt vett az ép fejlődésben levő gyermek-lélek. Mikor nyilt szakadásra került a dolog a szülők között, a királyné el akart utazni jeltai birtokára. Azonban a fiát is magával óhajtotta vinni. Milán tiltakozott ez ellen. A pörpatvarnak Risztics miniszterelnök azzal vetett végett, hogy bizzák a döntést Sasára. A szülők ebbe beleegyeztek. Az ebédlőben találkozott néhány pillanatra a királyi pár, mert ebben az időben már egyáltalában nem is érintkeztek — és ide vezették a kis fiut.

— Édes Sasám — szólt hozzá Natália — akarsz-e velem jönni Oroszországba? — A fiu az apjára nézett és azután határozottan ezt mondotta:

— Nem megyek!

Natália könnyekre fakadt, amikor látta, hogy gyermeke sirva elfordul tőle.

Elutazott Oroszországba, mig a férje Bécsbe tette át tartózkodási helyét. A királyné azonban 1886 julius 12-ikén Munkácson és Budapesten át visszatért Belgrádba. Minden áron magához akarta ragadni a hatalmat és ezt a tervét ugy vélte legbiztosabban megvalósitani, hogy a fiát megszökteti. Saton orosz tanácsos befolyása alatt meg is tette.

Wiesbadenbe vitte gyermekét. A német hatóságok azonban erőszakkal szakitották ki a gyermeket az anyja köréből. Sándort Belgrádba vitték. Ekkor mondotta a lelkületére annyira jellemző szavakat:

— Ha ki nem szabaditottak volna karmaiból (már t. i. az anyjáéból) akkor magam szabaditottam volna ki magam. A legelső kinálkozó alkalommal megszöktem volna tőle.

A jelen.

(Sándor király uralkodása. Az 1893-iki államcsiny.)

Tizenhároméves volt Sándor, mikor fejére szállott a korona. Közte és atyja közt csakhamar éles ellentét fejlődött ki; mig ugyanis amaz arra törekedett, hogy — bár hazátlanul — de mégis ő legyen Szerbia tulajdonképpeni intézője, addig Sándor a tényleges uralmat ambicionálta, annyira, hogy a nagykoruságáig törvényesen melléje rendelt régensnek gyámkodását sem türte. Ezért 1893. április 13-áról 14-ére virradó éjszakán elfogatta a régenseket, nagykorunak jelentette ki magát és Dokics elnöklete alatt azonnal minisztériumot nevezett ki. A csapatokat tüstént összpontositották és a katonák hüséget esküdtek a királynak. A régensek és miniszterek házait katonaság vette körül; egyidejüleg pedig megalakult az uj kabinet. Miniszterelnök és közoktatásügyi miniszter Dokics lett, közmunkaminiszter Stankovics ezredes, hadügyminiszter Franassovics, pénzügyminiszter Vuics, belügyminiszter Milosavljevics és közgazdaságügyi miniszter Milosevics. Rendzavarás aznap nem történt. Sándor király este magához hivatta a régenseket és az összes minisztereket és kijelentette nekik, hogy el van szánva a Szerbiában uralkodó zavaroknak véget vetni s hogy e pillanattól kezdve ugy a régenseket, mint a minisztereket hivataluktól fölmenti, a kormányzást pedig maga veszi kezébe. E pillanatban a készenlétben álló katonaság letette a királynak a hüségesküt. Utóbb a király kiadta proklamációját, melyben értesitette a szerb népet, hogy az alkotmány veszélyeztetve volt s a népképviselet alkotmányszerü állása annyira lealacsonyittatott, hogy e szerencsétlen állapotnak feltétlenül véget kellett vetni.

— Szerbek! — ugymond, — mától fogva én veszem kezembe a királyi hatalmat, mától fogva az alkotmány teljes hatályba lép és megnyeri teljes értékét. Bizva az Obrenovicsok szerencse-csillagában s támaszkodva az alkotmányra és a törvényekre, fogom kormányozni országomat s felhivlak mindnyájatokat, hogy nekem hiven és odaadóan szolgáljatok.

A király Nikolics Andrát, a Pasics-kabinet volt kultuszminiszterét nevezte ki külügyminiszterré. Az uj külügyminiszter azonnal értesitette a belgrádi eseményekről a külföldi kormányokat.

Sándor király, miután trónralépését a régensekkel, a miniszterekkel, a szerb néppel és a külföldi hatalmakkal is tudatta, a laktanyákba ment, ahol személyesen eskette meg a katonaságot. A csendőrséget lefegyverezték s a belgrádi városi kapitányt, a második régens öcsését letartóztatták. A városban nagy volt az öröm és lelkesedés. A házakat fellobogózták s a radikális érzelmü polgárok ujjongva járták-keltek az utcán s dicsőitették Sándor királyt; a templomokban pedig hálaistentiszteleteket tartottak.

Másnap nagy sürgés-forgás s izgalom volt Belgrád városában. Az érkező vonatokat óriási közönség várta, azt gondolván, hogy Milán ex-király is megérkezik. A szállodákat szinte megostromolták az idegenek. A főváros házait este fényesen kivilágitották, mindenünnen zeneszó, vigasság zaja hallatszott s az utcákon késő éjjel is hullámzott az izgatott néptömeg. Arra a hirre, hogy Milán exkirály Belgrádba érkezett, a közönség nagy tömegben vonult a konak elé. A tömeg Sándor királyt, Milánt és Dokicsot, az uj miniszterelnököt éltette. Délelőtt ezrekre menő sokaság járta be zászlókkal és ünneplő ruhákban az ünnepi diszben pompázó várost. A konak elé érve, a nép lelkesülten éltette a királyt és a dinasztiát. Sándor király megjelent az erkélyen s meghatottan köszönte meg az ovációt. Risztics háza előtt viszont gunyos zsivajgás és üvöltés támadt, ugy hogy a katonaság csak nagy bajjal tudta visszaszoritani a zavargókat.

A király trónraléptét száz ágyulövés hirdette. Az ifju uralkodó a székesegyházba ment istentiszteletre, de előzőleg szünetlen ágyudörgés közepette nyitott hintóban kocsikázott az utcákon.

Másnap Sándor király ukázt adott ki, melylyel Risztics et és Belimarkovicsot, aki, midőn az államcsinyről értesült, a király jelenlétében kardjához kapott, nyugdijba helyezte.

(Sándor első szerelme.)

Sándor királyban egy szép magyar leány szitotta először lángra a szerelem szenvedélyét. Ez a leány *Benkő* Bözsi, az orfeumok egyik hires szépsége volt, aki egy szerb katonatiszttel Belgrádba utazott. Mihelyt a fiatal király meglátta, a leghevesebb szerelemre gyuladt iránta, noha ez nem viszonozta érzelmeit. Sándor elhalmozta kegyével és tömérdek pénzt költött rá, mig Belgrádban volt. Sőt később táviratilag is magához rendelte. „*Várja epedő Zsazadja*“ ezekkel a szavakkal végződött a távirat.

(Draga Masina.)

Am ez a szenvedély csak heves volt, de mély nem. Sokkal komolyabb viszony volt az, mely közte és Masin mérnök özvegye közt fejlődött. Komolyá válását maga Natália segitette elő, ki pedig folyton „parthiekat“ hajszolt fia számára. Jól látta, hogy udvarhölgye nagy hatást tett Sándorra, de szemet hunyt. Azt hitte, muló szenvedély, fiatalos bohóság. Am a szép, bár 42 éves asszony teljesen hatalmába keritette a fiatal uralkodót. Gyönyörü szeme tekintetének nem tudott ellentállni. Okos beszéde, csábító mosolya megbüvölte.

1900 julius 22-ikén nagy meglepetésre ébredt Belgrád lakossága. A város falait a következő proklamáció boritotta:

„A szerb néphez!

Mivel tudom, hogy népem már régóta óhajtja házasságomat, elhatároztam, hogy népemnek ezt a kivánságát teljesitem, mert kötelességemnek tartom, hogy ama nép számára, amely elődeim iránt éppen ugy, mint irántam is annyi fényes tanujelét adta szeretetének és ragaszkodásának, ezzel az aktussal dinasztiájának állandóságát biztositsam a jövendőre nézve. Népem iránti azon kötelességemet annál örömestebb teljesitem, minthogy életemnek e fontos lépésével egyuttal érzelmeimnek engedelmeskedem, midőn oly nőt választok, kivel a béke, boldogság és megelégedés fog beköltözni hajlékomba. Szerbia állami létének rövid ideje alatt igen sok rázkódtatást élt át és számos nehéz küzdelmen ment keresztül. Csak a legutóbbi időben kezdett magához térni és bizom istenben, hogy nemsokára teljesen helyre fog állani, ha állandóan abban az irányban fejlődik, melyen ama nap óta haladt mikor népem, felhivásomat követve, egyesült és testvériesen egybeforrt. Igyekezni fogok, hogy népemnek továbbra is boldog, békés házaséletem által példát adjak. Dinasztiánk a népből származott és e tényben van büszkesége és hatalma. A szerb nép, mely a legsulyosabb viszonyok közt saját erejéből nemzeti államot tudott alakitani, megszilárditani és megnagyobbitani, ez a nép joggal követelhet tiszteletet mindenkitől. Ezért, azt hiszem, igazam van, midőn e népből választok magamnak élettársat, aki megalapitsa boldogságomat. Ez jogom annál is inkább mert ma az államok uralkodóinak politikáját többé nem a rokonsági viszony irányitja, hanem a népek érdekei. Meg vagyok győződve, hogy drága népemnek első sorban az az óhaja, hogy királyát boldognak és elégedettnek lássa és hogy királynéja mindig hü és őszinte társnője legyen királyi férjének és neki szeretetével kedvet és erőt adjon, hogy Szerbiának és a kedves szerb népnek szolgáljon. Nagy Milos hü nejének, Ljubicza fejedelemnőnek a neve, aki a népből származott és mégis méltó első fejedelemnője volt Szerbiának, mindenkor a mai Szerbia halhatatlan megalkotójának neve mellett fog ragyogni. Ezért tehát nagy szerencse reám és népemre nézve is, hogy ebből a népből meritheteni Szerbia és hazám erejét. Boldognak érzem magam, hogy azt a nőt választottam aki méltó, hogy Szerbia királynéja legyen, és aki örömmel fogja megosztani az én sorsomat és a hazámét. Ez a nő unokája annak a férfiunak, aki egyik legjelentékenyebb munkatársa volt Nagy Milosnak a mai Szerbia megalapitásánál. Ez Draga asszony, a boldogult Panta urnak és nejének Andia Ljuneviczának a leánya. Ezennel tudtul adom, hogy vele ma eljegyeztem magam, és fogadom, hogy most, midőn megalapitottam életem boldogságát, isten segedelmével erős akarattal és lelkesedéssel akarok és fogok dolgozni drága hazám megerősitésén és boldogságán.

Sándor.

Ez a manifesztum bihetetlen szenzációt okozott. A szerb királyság minden józanul gondolkozó fia tudta, hogy ez a házasság nagy szerencsétlenség az országra.

Sándor király eljegyzésének hirére Milán a következő táviratot küldötte a fiának:

— Mint atyád sajnálom e lépést, melyet tettél, mint tényleges hadtestparancsnok — visszalépek.

S különvonattal utazott Belgrádba. Előbb beszélt egy bécsi hirlapiróval, akinek elmondta, hogy mélyen fájlalja a fiának ezt a lépését, amelynek beláthatatlanok lesznek következményei.

S az események igazat adtak Milán királynak. Érdekes, hogy Natália már régtől fogva tudott a viszonyról s azt jó szemmel nézte. Sőt sürgette a házasságot, mert azt remélte, hogy a befolyása növekedik a belgrádi udvarban a házasság által.

A lakosság a király házasságának hirét a lelkesedés minden jele nélkül fogadta. Az állami épületek vonakodtak lobogót kitüzni. Nikolajevics pedig kijelentette neki:

— Ez a házasság az Obrenovics-dinasztia vége!

A belgrádi konak eseményeiről Karagyorgyevics Péter azonnal értesült s még aznap egy démagyarországi lapban proklamációt bocsátott ki.

Egy szerb államférfi szerint *Sándor* király elhatározása akkor lett végleges, amikor *Ferenc Ferdinánd* főhercegnek *Chotek* Zsófiával kötött házasságáról értesült. *Ferenc Ferdinánd* rendkivül szives és meleghangu táviratban gratulált is az eljegyzéshez.

Azok a belzavarok, melyektől a király eljegyzése miatt féltek, nem következtek be. Sándor király ifju kora dacára férfias erélylyel lépett fel, gyorsan határozott és cselekedett. Atyja lemondását a hadsereg parancsnokságáról azonnal elfogadta, a hadseregot egypár kinevezéssel megnyerte házassági tervének, amnesztiát hirdetett, összehivta a konakba a Belgrádban lévő tiszteket és rövid, de határozott beszédben tudtukra adta, hogy elhatározása megmásithatatlan és elvárja tőlük, hogy azt a megilletó engedelmességgel veszik tudomásul.

Ez erélyes fellépésre az addig felmerült kalandos vészhirek rögtön elnémultak. Sándor király bejelentette szándékát Innocent metropolitának, ki a házasságba beleegyezett és kevéssel rá a szerb papság küldöttsége jelent meg a királynál, hogy neki házasságához gratuláljon. Minthogy Krisztics kabinetalakitása nem sikerült, a király Jovanovics Alexa elnöksége alatt semleges hivatalnokminisztériumot nevezett ki, amely szintén beleegyezett a házasságba. A hivatalos közlogót julius 26-án tartották meg a kormány, a menyasszony rokonai és a király szárnysegéde jelenlétében.

De ha ennek a házasságnak szomoru következményei nem is mutatkoztak rögtön, szimptomái mind gyakrabban jelentkeztek. Miláni fiának viselkedése sirba vitte. Hogy népét kiengesztelje, Sándor a radikálisok karjába vetette magát és az elkobzott helyébe uj alkotmányt adott és Szerbiát az orosz politika karmai közé juttatván, Miklós cár lábaihoz boruit. A hajszolt népszerüség nimbuszától azonban csakhamar megfosztotta feleségének nevezetes anyasági komédiája. Még mindenki emlékszik részleteire. Még senkisem felejtette el az idegen orvosoknak Belgrádba hivását, hogy ezek jópénzért a királyné áldott állapotát hirdessék s a cárnak és a cárnénak keresztszülőkül fölkérését, mit ezek el is fogadtak, persze politikából; de a gyermek születése késett s a szándékolt gyermekcsempészet sem sikerült. Be kellett ismernie, hogy nincs trónörökös és nem is lesz, mert Drága királynénak gyermeke nem születhetik.

(Lunyevica hadnagy.)

A trónöröklés kérdéséből nagyon sok kellemetlenség származott. A királyi párnak sokszor bejelentett oroszországi utját ismételve elhalasztották, mert a cári pár csak Sándor királyt egyedül volt hajlandó fogadni. Még több bosszuságot okozott Drága királynénak az az igyekezete, hogy öcscsét, a kocsmai vigalmakat kedvelő Lunyevica hadnagyot Szerbia trónörökösévé nyilvánitsa. Férje, mint mindenbe, ebbe is beleegyezett. De a szkupstinának hozzájárulását kellett volna kieszközölni, hogy egy uj szerb uralkodó-család, a Lunyevica-dinasztia alapittassék. Ily törvényjavaslattól még az akkori kormány is visszarettent, mert nem biztosithatta a királyt a szkupstina hozzájárulásáról, sem pedig a veszedelmes következmények elmaradásáról, ha ezt a tervet keresztülvinni megkisérlik. Ha megszavazzák vagy ha elvetik, egyaránt félni kellett az ellenpártok mozgalmától. Mert semmi esetre sem nyugodtak volna bele sokan s összeesküvés vagy zendülés lett volna a vége. A trónöröklés kérdése tehát megoldatlan maradt, egy sötét felső Szerbia egén, tele viharos zivatarral.

Lunyevica hadnagyot azonban a politikusok gondjai egy csöppet sem gátolták, hogy ne játszsza a maga módján a trónörököst. Irták róla, hogy egyszer nyilvános helyen felpofozott egy őrnagyot, mert nem állott fel köszönteni a hadnagy urfit. Királyi hercegnek képzelte magát. Nyegle elbizakodása büntetlen maradt, noha az egész tisztikar az őrnagy pártjára állott. Ez a tisztikar, mely a szerb hadsereg főparancsnokának, Milán királynak volt hive halála órájáig s az Obrenovicsok uralkodásának bástyája, Draga királyné iránt kezdettől fogva olyan ellenszenvet mutatott, hogy mostani viselkedése nem is meglepő, valamint érthető az is, hogy a Karagyorgyevicsek, Péter herceggel élükön, annál is inkább kihasználták a hadseregnek ezt a hangulatát, mert Sándor helyzetét más irányban is sulyosbitotta. Igy nagyon kedvezőnek találták a maguk szempontjából azt, hogy Sándorról királyunk is levette kezét, még pedig ama csuf tettéért, hogy sem apja halálos-ágyánál, sem annak Krusedolban történt temetésén meg nem jelent. A pár hó előtti vezeklés, mikor atyja sirját feleségével meglátogatta, nem segitett rajta. Ellenben Péter herceg pártja mindinkább erősbödött, különösen mióta az a hir terjedt el, hogy Drága magtalansága folytán annak öcscse, Lunyevica, kerül a trónra.

A szerb nép türelme elfogyott. Az Obrenoviosok végzete betelt. A trónról, melyre vérnek áradatán keresztül jutottak, vér mosta őket el . . .

A Karagyorgyevicsek.

Karagyorgyevics Péternek királylyá proklamáltatása a *Karagyorgyevics-nemzetség* felé tereli a figyelmet, amely oly jelentékeny szerepet játszott Szerbia ujabb történetében. A család alapitója *Kara Gyorgye* (a fekete György) volt, eredeti nevén Crui Petrovics György, aki a tizennyolcadik század végén vitézül harcolt a törökök ellen.

Karagyorgye 1766. december 21-én született. Szülei igen egyszerü szerb földmüves-emberek voltak, akik a Kragujevac melletti Visegacban laktak, ahol György is született. Még gyermekkorában elköltöztek szülei a hegyek közé, Topolába. Itt érte utól őket a szerb nép első szabadságmozgalma, amikor 1787-ben első kisérletet tett a szerb nép arra, hogy lerázza magáról a török igát.

Ebben a fölkelésben résztvett György is, a családalapító s bár vitézül küzdött, kénytelen volt menekülni ő is. Itt adta tanujelét ritka energiájának s fanatikus törökgyülöletének, mert amikor atyja, *Péter* a menekülésben nem akarta követni, nehogy családjának egy tagja török kézbe essen, inkább *agyonlötte édesapját* s igy menekült meg ő maga a török fogságtól s a reá várakozó biztos haláltól.

A küzdelmet azonban nem adta fel. Már egy évvel később, 1788-ban Laudon alatt harcolt egy szabadcsapatban.

Amint a történelemből tudjuk, a szerb fegyvereknek ez alkalommal nem kedvezett a hadiszerencse s 1791-ben *Szisztován* megkötötték a békét. *György* a békekötés után *Magyarországba jött* s egy szlavóniai kolostorban kapott állást, ahol mint *erdőőr* szolgált. Három évvel később otthagyta szolgálatát s visszatért a hegyek közé Topolára, ahol marhakereskedéssel foglalkozott egészen 1801-ig.

A belgrádi janicsárforradalom (1801.) volt kiinduló pontja az ujabb szerb felkelésnek. Ez adta meg azt a lökést, amely ismét mozgolódásra ösztökélte a szerbeket, hogy a török igát lerázzák magukról. 1801-ben gyilkolták meg ugyanis Belgrádban a szultán belgrádi helytartóját a szelid *Hadsi Musztaja* basát a janicsárok s magukhoz ragadván a hatalmat, iszonyu kegyetlenséggel garázdálkodtak a szerb nép felett, zsaroltak, pusztitották s minden tekintetben elnyomták. E kegyetlenkedéseknek ellenhatása elég gyorsan mutatkozott. Az egész ország lakossága lázongani kezdett, apróbb szabadcsapatokat szerveztek s az egész szerb vajdaságban szervezkedtek a leendő küzdelemhez. Ez a szervezkedés a hegyes országban lassan folyt, ugy hogy tömeggé s szervezett csapatokká csak 1804-ben lett a fölkelés.

Ekkor, február 12-én *Sibnicában* proklamálták is a fegyveres ellentállást s a fölkelők vezére Karagyorgye lett. Ugyanebben az esztendőben Szendrőn már népképviselőkből álló gyülést is tartottak s ez a 300 főből álló nemzetgyülés választotta meg Karagyorgyét a szerbek vezérévé.

Mint hadvezér, ritka buzgalommal látott hozzá a hadsereg végleges rendezéséhez. Fegyverre szólitotta az egész szerb népet a török ellen s az egész ország, mint egy ember állott a nemzeti zászlók alá, hogy kiüzzék a szerb vajdaságból a török télholdat. Kétévi harc után (1805) az egész szerb vajdaság a szerbek kezén volt, kivéve Belgrádot, amelyet még a török uralom tartott hatalmában.

Ez alatt a két év alatt Karagyorgye népszerüsége a legmagasabb fokra hágott. A szerb nép megváltóját, ujáteremtőjét látta benne s uton-utfélen ünnepelték, körülrajongták őt. Ez a nagy népszerüsége azonban fölkeltette néhány szerb előkelő irigykedését, különösen az *Obrenovicsok* voltak azok akik minden áron ellensulyozni akarták a fekete György nagy népszerüségét s egyre növekedő hatalmát és befolyását s szövetkezve néhány nagybefolyásu családdal, mindenben Karagyorgye ellen dolgoztak, s belső lázongásokat szitva az országban, lehetetlenné tették, hogy ierveit végrehajtsa.

E belső villongásokon kapva-kapott a török uralom s 1806-ban ujra betörtek a török csapatok Szerbiába. Karagyorgyét azonban nem találta készületlenül ez a támadás teljesen szervezett sereggel állott ellen a török csapatoknak s Mizsarszko-Polye mellett fényes győzedelmet vett a törökön, sőt fölszabaditotta *Belgrádot* is s igy egyszerre megmentőjévé és megváltójává lett hazájának.

Ekkor a szerb arisztokrácia az orosz kormány védnöksége alá helyezte hazáját, Oroszország azonban nem járt el a kellő erélylyel a porta ellen, ugy hogy Karagyorgye saját felelősségére folytatta tovább a törökkel a háborunskodást.

A folytonos hadvise és azonban meggyöngitette a szerbek erejét, ugy hogy 1810-ben Karagyorgye az oroszhoz fordult segitségért. Oroszország ez esetben nem is tagadta meg segitségét, ugy hogy Karagyorgye most már orosz segitséggel harmadszor is megtisztitotta hazáját a töröktől. Oroszország elismerte Szerbia főhadvezérének, 1811-ben pedig hazája érdemei elismeréséül egy nemzetgyülésen *Szerbia egyedüli hadurának* ismerte el, mig a polgári ügyek vezetésével a szenátust bizták meg.

Két évig volt hadura Szerbiának s ez idő alatt topolai parasztházában lakott és élt igen egyszerüen.

A bukaresti békében tudvalevőleg Törökország is elismerte némi függetlenségét Szerbiának s ez volt a dinasztia-alapító György utolsó diadala.

Már 1813-ban ismét rossz sorsra jutott a szerb önállóság, mert a Franciaország elleni harcban a cár Szerbiát átengedte a portának. Karagyorgye ujra megkisértette, hogy nemzetét ismét fegyverbe szólitsa s negyedizben is harcba szálljon a törökkel, de kisérlete kudarcot vallott s igy 1813-ban elhagyta hazáját s Ausztriába költözött.

Ausztria azonban nem adott menedékhelyet a nemzeti hősöknek s Besszarábiába, *Chotimba* internálta. Innen 1817-ben visszatért Szerbiába, hogy életet öntsön ujra nemzetébe s a felszabaditó küzdelemre serkentse, de akkor már hatalomra vergődött ellenfele, *Obrenovics* Milos herceg, *Adeagnában*, *Szendrő mellett megölette*.

Fia, *Karagyorgyevics* Sándor, aki Topolán született 1806. október 11-ikén, atyja meggyilkoltatása után 1817-ben orosz hadiszolgálatba lépett, ahol kapitánynyá nevezték ki. Az orosz szolgálatból hivta vissza Obrenovics Mihály fejedelem Szerbiába s szárnysegéddé nevezte ki.

1843-ban julius 15-ikén bukott meg *Mihály* fejedelem s ekkor választották meg a szerbek *Sándort* fejedelemmé. A választást ugy a porta, mint Oroszország elismerte. Mint fejedelem inkább a belügyek rendbehozatalára s a gazdasági élet s a müveltség terjesztésére törekedett. A szerb földmivelést emelte, tanintézeteket emelt s a szellemi és anyagi jólét ő alatta nagyot emelkedett az országban. Politikájában Ausztriára támaszkodott s a krimi hadjáratban semleges maradt. E miatt magára vonta a russzofilek gyülöletét s az első törvényesen egybehivott nemzeti gyülés (szkupstina) 1858 december 23-ikán trónjától megfosztotta s helyébe ismét Obrenovics Milost választotta meg fejedelemmé. Miután ugy a porta, mint Ausztria cserben hagyták Sándor fejedelmet, nem tehetett egyebet, mint hogy 1859 január 3-án tényleg és önként lemondott a trónról s elhagyta Szerbiát. Ez időtől kezdve egészen 1884 május 3-án *Temesvárt* bekövetkezett haláláig, részint Magyarországon (Budapesten és Temesvárt), részint pedig olánországi birtokain élt. Teljesen belenyugodni azonban sohasem tudott a trón elvesztésébe s ismeretes volt arról, hogy az Obrenovicsok ellen agitált ugy csöndben, mint nyilvánosan. Obrenovics Mihály fejedelem meggyilkoltatása alkalmával is őt vádolták a gyilkosság erkölcsi szerzőségével s a szerb törvényszék in contumaciam 20 évi fogságbüntetésre is itélte. Folytatlak ellene büntető eljárást magyar törvényszék előtt is (miután magyar földön élt) s az akkortájt leghiresebb magyar védőügyvéd, Funtik Sándor védelmezte az ex-fejedelmet. A tárgyalás nem tudta világosan kideriteni a dolgot. Karagyorgyevicset nem itélték el, de azt se mondották róla, hogy ártatlan. A nagy pör után Karagyorgyevics Sándor Temesvárott telepedett meg, ott csöndes visszavonultságban élt 1884. május 8-ikáig.

Egy évtized merényletei.

Az utolsó évtizedben három államfő és egy királyné halt meg erőszakos halállal. *Carnot*, a francia köztársaság elnöke, *Umberto* olasz király, *Mac Kinley*, az északamerikai Egyesült-Államok elnöke és *Erzsébet* magyar királyné haltak meg orgyilkos kezek által. A szomoru sorhoz most *Sándor* király és *Draga* királyné csatlakoznak.

Carnot francia köztársasági elnököt 1894 junius 24-én gyilkolták meg *Lyon*ban, ahol az elnök egy iparkiállitást nyitott meg. Az ünnepség szép rendben folyt le. Éppen vasárnap volt s Carnot elnököt ezrekre menő néptömeg nagy ovációval fogadta az utcán, amerre csak ment. A tragédia este történt, mikor az elnök a színházba kocsizott. Ekkor a közönség sorából kiállott egy ember s Carnotnak kérvényt akart átadni. Carnot megállittatta kocsiját. E pillanatban az ismeretlen a kocsi lépcsőjére ugrott s tőrt döfött az elnök testébe. Carnot még aznap éjjel félegy órakor meghalt. Gyilkosa *Caserio* olasz anarchista volt, aki bevallotta, hogy Carnot ellen összeesküvést szőttek az anarchisták. Carnot meggyilkolásának a hire junius 25-én, hétfőn korán reggel már elterjedt az egész világon. Carnot temetét julius elsején temették el nagy ünnepséggel a Pantheonban. A gyilkost augusztus 16-án Lyonban kivégezték.

Anarchista-merényletnek lett az áldozata *Umberto* olasz király is. 1900 julius 30-án gyilkolta meg *Monzá*ban egy *Bresci* nevü, szintén olasz anarchista. Monzában nagy tornaünnep volt, amely valóságos nemzeti ünneppé lett a király jelenléte folytán. Este tiz órakor a király még jelen volt a dijak kiosztásánál, mikor aztán háromnegyed tizenegy óra tájban hadsegédével kocsira akart ülni, hogy eltávozzék, a tömegből egyszerre három revolverlövést tettek a királyra. A golyók befuródtak *Umberto* király testébe. Umberto már a második lövésre összeesett s igy kiáltott föl: *Végem van, szivemen találtak!* Félóra mulva a király már halott volt. Gyilkosát nyomban elfogták. Ez is bevallotta tettét, sőt dicsekedett is vele. Halálra még sem lehetett elitélni az olasz törvények miatt s ezért Bresci élete fogytáig való kényszermunkával sujtották. Bresci egy év mulva a fogságban öngyilkossá lett. Umberto királyt is vasárnap gyilkolták meg.

Erzsébet királyné is anarchista-gyilkosságnak az áldozata. 1898 szeptemberben Territetben, a genfi tó

mellett időzött a királyné. hogy ideges szivbajára gyógyulást szerezzen. Egy délután, szeptember 10-én *Sztáray* grófnő kiséretében átment a királyné Genfbe. Midőn vissza akart térni, a gőzhajóboz mentében sziven szurta *Luccheni*, egy olasz anarchista. Még a hajóra szállhatott. de elvesztette eszméletét, ugy vitték vissza a Beau-Rivage-szállóba, ahol délután két órakor meghalt. Erzsébet királynét szeptember 17-én temették el Bécsben a kapucinusok sirboltjában. Lucchenit is, a genfi kanton törvényei értelmében, csak élete fogytáig való rabsággal büntethették.

Mac Kinley elnököt 1901 szeptemberében gyilkolták meg. Szeptember 6-án követett el e lene merényletet egy *Czolgosz* nevü lengyel származású anarkista Buffalóban, ahová az elnök a pán-amerikai kiállitás megtekintésére érkezett. A zenepalotában a hangverseny befejezése után, amikor mindenki könnyü szerrel juthatott az elnök közelébe — kézszoritásra — férközött hozzá a merénylő s miközben az elnök kezét nyujtotta, zsebkendőbe csavart revolveréből kétszer rálőtt. Mac Kinley körülbelül egy hétig feküdt halálos sebei közt, azután vérmérgezést kapott és meghalt. Gyilkosát kivégezték.

KÜLFÖLD

Az angol alsóházból. Az angol parlament ma folytatta a tegnapelőtt megkezdett vitát Chaplin inditványa fölött. Több kormánypárti támogatja, több pedig ellenzi, a szabadkereskedelmi rendszer alapelvei mellett nyilatkozván. *Balfour* miniszterelnök kijelentette, hogy a gabonavámmal nem védvámrendszabályt akartak statuálni. A kormánytól közös felelősséget, közös cselekvést lehet kivánni, *azonban a miniszterek nyilatkozatainak nem kell azonosaknak lenniök.* Ha egy miniszter azt hiszi, hogy a közte és minisztertársai közt fennforgó véleménykülönbség nem elég jelentékeny arra, hogy visszavonulását igazolja, akkor nem kell elvállalnia a kormány cselekedeteiért a felelősséget. Ez a válasza az ellene intézett támadásra. *Campbell-Bannerman* kifejtette, hogy nem a szabadkereskedelem, hanem a védvámrendszer tanai avultak el. Ezután szavazásra került a dolog s Chaplin inditványát 424 szavazattal 24 ellen elvetik. A pénzügyi bill második olvasása jövő héten lesz.

Chamberlain és a munkások.

Budapest, junius 11.

Ugy látszik, hogy a kornyugdijjal az angol munkásokat nem lehet lekenyerezni. Chamberlain drága kenyér és hus helyett kornyugdijat ajánlott nekik, az angol munkások azonban hidegen fontolgató emberek, akik belátják, hogy a „gondtalan“ öregségre való bizonytalan kilátásért nem érdemes eltürni, hogy egész életükben nyomorusággal küzdjenek, kivált mikor ez a penzió csak akkora lesz, hogy éppen az éhenhalástól menti meg őket. Amit pedig az angol munkások mondanak és gondolnak, az az angol politikusokra nézve roppant jelentőségü, mert a munkások képezik Anglia választóinak a zömét. A szerint, amint a liberálisok vagy a konzervativek felé hajolnak hajlamaikkal, a szerint van az uralom két évtized óta majd az egyik, majd a másik pártnál. A liberálisok a munkásokra alapitják minden reményeiket s Chamberlain sohasem várhatja, hogy vámterveit a munkások ellenére keresztülviheti.

Chamberlainnek tehát szüksége van minden eszközre, hogy a munkásokat magának megnyerje. A napokban nyilt levelet intézett egy munkáshoz, amelyben nem beszél sem a kornyugdijról, sem az egységes, zárt brit világbirodalom szines álmait nem festegeti. A merész világpolitikus a védvámos demagógia rozsdás fegyveréhez folyamodik s azt akarja megértetni a munkásokkal, hogy az élelmiszerek árának növekedésével a munkabérek is gyorsan emelkednének. Nagybritannia vámjainak bástyája mögött mindjárt tejjel-mézzel folyó Kánaán lenne. A brit védvámok a többi államot is arra kényszeritenék, hogy az angol kivitelt nagyobb kedvezményekben részesitsék, ha azt akarják, hogy ők is kedvezményben részesüljenek az angol piacon. Ilyképpen a brit birodalom, a mellett, hogy maga elzárkózik, a külföld kapuit meg fogja nyitni s ugy kiviteli kereskedelme, mint nagyipara hatalmasan föl fog lendülni. Mert hiszen Németország és Amerika is a vámok védelme alatt fejlesztették hatalmasra iparukat s az utóbbi három évtized alatt aránylag gyorsabban fejlődtek, mint a szabadkereskedő Anglia.

A Németországra és Amerikára való hivatkozás azt bizonyitja, hogy Chamberlain nem igazán érzi azt, amit mond. Hogy lehet összehasonlitani a mai Angliát az akkori Németországgal és Amerikával, mikor ezek még csak *kezdték* gazdasági erőiket kifejteni? Nem szükség a védvámmal s ennek mindenható erejével magyarázni Németország gazdasági nagyságát, mert a politikai egység az alapja a közgazdasági nagyságának is s a Zollverein előnyeit csak az egyesült Németország használhatta ki tervszerüleg egységes kereskedelmi politikájának érdekében. Az egyesülés óta valósággal áldás forrásává lett európai helyzete s közgazdaságilag értékesithette azt, amit kulturális téren egy század alatt fölhalmozott.

Értékesithette tudósainak roppant szorgalmát és éles kutató elméjét, a laboratóriumi munkálatokat s a kitünő népoktatást, mely mindmegannyi forrásává vált a gazdagságnak. Ehhez járultak a francia háboruk milliárdjai és népességének hatalmas szaporodása. Alapjában véve pedig Németországgal nem történt semmi hallatlan dolog, csak az, hogy rég elvesztett javakat szerzett ismét vissza. Visszanyerte rangját, melyet gazdaságilag a középkorban és a 16. század elején elfoglalt, s visszanyerte természetes pozicióját, melyet a politikai hanyatlás és a harmincéves háboru alatt elvesztett. S még mindig kérdés, hogy szárazföldi forgalma s tengeri közlekedése van-e *aránylag* akkora, mint mikor a Hanza uralkodott a tengeren. Ha történtek tehát csodák Németországban, ezt nem a védvám okozta.

Hát Amerika! Föllendülésének okait minden iskolásgyerek fölszámlálhatja. 1870-ben azon a területen, hol most 80 millió ember él, csak 30 millió élt. Abba az országba, mely területre vetekedik Európával, évente száz meg százezer európai vándorol ki, mindmegannyi szivós, vállalkozó, munkabiró és munkaszerető ember, nem megvetendő összeg pénzt is vivén magukkal arra a területre, mely mérhetetlen természeti kincseivel százszor jutalmazóbb munkára alkalmas, mint akármely más ország. A Dingley-tarifa alapitotta-e meg Amerika nagyságát, vagy pedig buzája, gyapjuja, antracit-szene, réztelepei és petroleumforrásai? Nem csoda, hogy Amerika oly hatalmasan föllendült. Az ellenkező lett volna a csoda.

Mindebből ugyan mi áll Angliára nézve is, ezek közül melyikkel indokolhatja Chamberlain a maga vámügyi terveit? A brit világbirodalom is rengeteg területek fölött rendelkezik, melyekre nagy jövő vár. De amint Canada, Ausztrália, Délafrika a hatalmuk növekedésével nem Londonban fogják keresni politikai központjukat, ugy ipari önállóságukat Anglia ellen is épp ugy ki fogják vivni, mint a többi ország ellen. Hiszen már most is csak ugy akarnak belemenni Chamberlain tervébe, hogy a régi védvám az anyaországgal szemben is fönnmaradjon, s csak a külfölddel szemben emeltessék föl. Készek ugyan kedvezményes állást biztositani maguknak a nagybritanniai piacokon, de csak az idegen bevitel rovására, nem pedig a saját ipari fejlődésük kárára. S ha az Egyesült-Államok Canadát nem az áruival, hanem a tőkéivel fogja uralma alá hajtani gazdaságilag, vajjon itt a kedvező földrajzi helyzetet kiegyenlitheti-e Anglia vámokkal, s megtalálja-e Ausztráliában s Délafrikában azt, amit az Európával való vámviszály alatt elveszit? Amerikában a Dingley-tarifán azért nyert a tőkepénzes és a munkás, mert mindkettőjüknek rengeteg szüz terület kinálkozik a kincseivel. De Angliában, mely az ipari fejlődés legfelsőbb fokán áll, melynek lakossága kétharmadrészben városokban lakik és mühelyekben, tanyákban dolgozik, hol van hely ily meseszerü amerikai föllendüléshez?

HIREK

Budapest, junius 11.

— **BUDAPESTI NAPLO. Junius 15 ikén uj előfizetés nyilik a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetése ezen a napon lejár, méltóztassanak a megujitásról idejekorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.**

— **Urnapja.** A szokásos fénynyel és kegyelettel ünnepelte meg ma urnapját a katolikus egyház és a főváros közönsége. A hivatalos istentisztelet reggel 7 órakor volt a koronázó Mátyás-templomban, amelyet zászlókkal és szőnyegekkel feldiszitettek. A templomban diszes közönség foglalt helyet. A főszentélyben ültek *Wlassics* Gyula és *Plósz* Sándor miniszterek, *Szalay* Imre miniszteri tanácsos, a Nemzeti Muzeum igazgatója, *Berczik* Árpád, *Molnár* Viktor, *Vértesy* Kálmán és *Schyttra* István miniszteri tanácsosok, *Szohner* Antal. *Gerenday* György, *Andriska* Antal és *Baróthy* György osztálytanácsosok, *Márkus* József főpolgármester, *Rózsavölgyi* Gyula alpolgármester, *Rudnay* Béla főkapitány, *Kétly* Károly és *Ilosvay* Lajos rektorok vezetésével a tudomány és a müegyetem tanácsa. *Demeczky* Mihály, a Ferenc József-intézet kormányzója, továbbá *Czibulka* altábornagygyal az élükön a budapesti helyőrség tábornokai és törzstisztjei. Az istentisztelet misével kezdődött, melyen dr. *Kohl* Medárd fölszentelt püspök pontifikált *Klinda* Teofil esztergomi kanonok, *Krizsán* Mihály pápai kamarás, szemináriumi kormányzó és dr. *Nemes* Antal budavári apát plébános segédletével. Mise után a fényes körmenet, melyben a kerületek plébániái és az iskolák tanulói, valamint a Ferenc József-intézet növendékei testületileg vettek részt, elindult a várban felállitott oltárokhoz. A katonabanda egyházi darabokat játszott. Mivel disztüz nem volt, *a szokásos Gotterhalte elmaradt.* Körmenet után a gyülekezett visszatért a templomba, ahol az istentisztelet *Tedeummal* véget ért. Urnapját ma ünnepelték a belvárosi és az ó-budai plébániákon is.

— **Finn vendégek Budapesten.** Dr. *Jalava* Alenberg, a helsingforsi finn-ugor összehasonlitó nyelvészet tanára Budapesten időzik s adatokat gyüjt a magyar szabadságharc történetének finn nyelven megirandó nagy müvéhez. A tudós tanár két hétig marad még körünkben. Kivüle itt időznek dr. *Ayránna* Mátyás és dr. *Laitinen* Dávid a helsinforsi egyetem egészségtan tanára, kik a közkórházakat és szanatoriumokat tanulmányozzák.

— **Az utcán.** Urnapja ... Az ég derüs és világos, az utca jókedvü és gondtalan, a kaszárnyákból körmenetre vonulnak a katonák és harsogó zene száll át a levegőn. A nők könnyü nyári ruhában áradnak ki az utcákra, de egyszerre az ünnepi, könnyü zajba belehangzik a rikkancsok kiáltása.

— **A szerb királyi családot kiirtották.** Döbbenet fogja el a járókelőket. Hihetetlennek, vakhirnek hiszik az egészet, de a zaj nőttön nő s az ujságokból mindinkább bizonyossá válik a rémeset s annak részletei. Izgalom és szánakozás fog el mindenkit. Nem rettenetes? Alig nyolcórai vasuti utra tőlünk, közvetlen szomszédunkban kiirtottak egy királyi családot. Es szárnya nő a szenzációnak. Titkos félelem fogja el a családokat, hogy gyermekeiket a csatába viszik, hogy a vér ujabb vért követel. S mintha a természet is részt kérne a gyászból és az irtózatból: egyszerre elborul az ég. A levegő tikkasztó, távoli mennydörgés hangzik fel, villámok hasitják keresztül-kasul a felhőket, majd nő a dörgés, harsogóvá, rémessé válik és néhány perc mulva vad zivatar mossa az utcákat ... Régi babonás idők véres meséi szállanak át mindenki szivén ...

— **A marseille-i hajóskapitány.** *Marseille*ből jelentik, hogy a *Libau* katasztrófája dolgában megindult vizsgálat elképzelhetetlen rendetlen kezelést deritett ki a *Freycinet*-hajóstársaságról. Az utasokról nem állitottak össze jegyzéket s a társaság a mentőcsónakokra és mentőkészülékekre vonatkozó szabályokat elhanyagolta. Különös, hogy a *Libau* egész legénysége megmenekült, mig az utasok közül sokan elvesztek. *Combes* beszédében kijelentette, hogy csak hatvanan menekültek meg. *Eszerint az áldozatok száma száznegyven.* A marseille-i városi kórház halottasházában szivettépő jelenetek folytak le. *Esposito* kereskedő, amint megismerte feleségének és gyermekeinek holttestét, agyon akarta magát lőni s alig tudták megakadályozni, hogy öngyilkossá legyen. A föl nem ismert halottakat Marseille város költségén temették el.

— **Néhány nappal elébb.** A *Zeit* cimü bécsi lap levelezője csak a minap beszélt egy szerb államférfival, akinek a belgrádi udvarban kitünő összeköttetései vannak. Néhány nappal a belgrádi rémhirek előtt a szerb államférfiu ugy nyilatkozott, hogy a legközelebb összeülő szkupstina végleg meg fogja oldani a trónöröklés kérdését, még pedig a királylyal egyetértően. Sándor király nagy reménységgel nézett a választások elé, mert remélte, hogy kormányának meglesz a többsége s igy a trónörökösödés kérdését könnyü szerrel fogja megoldhatni, Igy tervezett Sándor király még néhány nappal ezelőtt is, telve reménységgel, hogy akaratát diadalra juttatja s trónjára ülteti azt, akit ő maga akar. Ma, alig néhány nappal e hirek után, Belgrád a század legborzalmasabb drámájának szinhelye s a kiontott királyvér elmosott minden reményt és minden kombinációt.

— **A hirlapirók nyugdijintézetének.** Gróf *Szápáry* Pál, a Duna ünnepély rendezőbizottságának elnöke dr. *Falk* Miksa országgyülési képviselőhöz, a Hirlapirók Nyugdijintézetének elnökéhez a következő levelet intézte:

Van szerencsém Méltóságodat tisztelettel értesiteni, hogy a Duna-ünnepély tiszta jövedelméből a bizottság által előre meghatározott arányban a Hirlapirók Nyugdijintézete részére 15.000 azaz tizenötezer K. a Belvárosi Takarékpénztár utján, 500 azaz ötszáz K. pedig az Első Magyar Általános Biztositó Társaság utján átutaltatott. Ezen minden várakozást felülmuló eredmény annak az önzetlen fáradozásnak tulajdonitható, amelyet a magyar sajtó az ünnepély érdekében kifejtett. Kiváló örömömre szolgál tehát, hogy a hirlapiró urak önzetlen támogatását a Hirlapirók Nyugdijintézetének juttatott összeggel némiképpen honorálhatom.

— **Elmaradt évzáró vizsgálatok.** Mint értesülünk, a *Révy* vezetése alatt álló, Andrássy-uti állami felsőbb leányiskolaban az idén nem lesznek nyilvános vizsgálatok. Most látszik csak, hogy mennyire felzaklatták ezek a növendékeket s hogy a vizsgálatok izgalma nélkül mennyivel jobban kiaknázható a szorgalmi idő minden perce. A közönség szivesen fogadta az ujitást és elismeréssel van érte a reform kezdeményezőinek. — A nyilvános vizsgálatok helyett hangversenynyel összekötött ünnepies évzáró ünnep lesz 16-án d. e. a Révy-féle felsőbb leányiskolában. Folyó hó 15-éig pedig *az intézet müvészies rajz- és kézimunka-*

kiállítása van nyitva az érdeklő közönségnek, naponkint délelőtt 9—1-ig és délután 3—6 óráig.

— **Az iparoskör jubiláris közgyülése.** Harminc éve, hogy az elhunyt *Ráth* Károly megalapitotta a fővárosi iparosok körét. Ma tartották meg ez alkalomból a jubiláris közgyülést, amelyen a kereskedelmi kormány képviseletében *Téglássy* István miniszteri osztálytanácsos volt jelen. Néhai *Ráth* Károly családját *Ráth* István kir. albiró és dr. *Molnár* Ákos képviselték. Ott voltak azonkivül lovag *Falk* Zsigmond, *Gelléri* Mór és dr. *Soltész* Adolf az Országos Iparegyesület képviseletében, dr. *Schreyer* Jakab a Kereskedelmi Csarnok képviseletében, továbbá tóvárosi *Fischer* Ignác dr. *Barta* Ferenc országgyülési képviselő, *Boross* Soma, *Madary* Gábor, *Schwarz* Lajos, *Czettel* Gyula, *Mezey* Péter, *Cserna* Lajos és még sokan. A közgyülést *Thék* Endre elnök nyitotta meg melegen üdvözölvén a megjelenteket, s rövid visszapillantást vetve a kör 30 éves multjára és ennek keretében *Ráth* Károly érdemeire. Ezután dr. *Schreyer* Jakab az ipar és kereskedelem egymásra utaltságára való hivatkozással a kereskedelmi csarnok üdvözletét tolmácsolta, mig lovag *Falk* Zsigmond az Országos Iparegyesület nevében köszöntötte a kört és annak vezetőségét. Ezután dr. *Krejcsi* Rezső, a budapesti kereskedelmi és iparkamara másodtitkára, szép beszédben méltatta *Ráth* Károly érdemeit a kör alapitása és fölvirágoztatása körül. *Radványi* Vilmos titkár felolvasta ezután a választmány évi jelentését, amelyet a számadásokkal és költségelőirányzattal együtt jóváhagyólag tudomásul vett a közgyülés. Végül megejtették a választásokat.

— **Micsinai.** A budapesti rendőrség még mindig az isaszeghi erdőben és Hatvan vidékén nyomozza *Micsinai* Mihályt, a tolvaj postakocsist. *Bécsből* jelentik, hogy az odavaló rendőrséghez egyre érkeznek a följelentések, hogy a tolvajt Bécsben látták. Ma *Hafner* Ferenc utazó jelentkezett a bécsi rendőrségen s elmondta, hogy tegnapelőtt a Brigitta-hidnál egy idegen magyarul szólitotta. Csak akkor jutott eszébe, amikor az idegen már eltávozott, hogy teljesen ráillik Micsinai személyleirása. Egy *Grüner* Alajos nevü kereskedő állitólag szintén látta Micsinait, aki ötven koronáért bevásárolt nála.

Kovács József gulyás, aki a péteri pusztán legelteti a gulyáját, ma bejelentette *Aranykövi* monori rendőrkapitánynak, hogy ma a péteri pusztán egy fehérnadrágos embert látott, akire teljesen ráillett Micsinai személyleirása. Kovács üzőbe is vette az illetőt, de az idegen Péteri község irányában menekült. A rendőrkapitány a Monoron lévő detektivekkel most Péteri felé keresi Micsinait.

— **Életuntak.** Ma délután a Hermina-uton lévő 83-ik számu vasuti őrháznál a temesvári vonat elé vetette magát *Deutsch* Regina huszonöt éves leány, Deutsch Jakab Francia-ut 43. szám alatt lakó kereskedő leánya. A vonat a szerencsétlen teremtést összetépte. Öngyilkosságának okát nem tudják. — Ma este a Teleki-tér 6-ik számu ház harmadik emeletéről az udvar kövezetére vetette magát *Gundelstrauer* Lipót 80 éves magánzó és szörnyethalt. Gyógyithatatlan betegsége miatt lett öngyilkossá. Holttestét bevitték a törvényszéki orvostani intézet boncternébe.

— **Hölgyek,** akik fürdőbe utaznak, vagy nyaralni mennek, szóval mindazok, akik *szépségre* és *bársonyfinom kezekre* sulyt fektetnek, nem használnak mást, mint a legjobb hirnévnek örvendő *párisi* valódi dr. *Lejosse-féle Ravissante* szépitőt, *Ravissante* krémet, *Ravissante* arcport és *Ravissante* szappant. Főraktár Török József gyógyszertáraiban, Király-utca 12 és Andrássy-ut 26.

SZÍNHÁZ, ZENE

** **A Népszinházban** ma délután a szinház karszemélyzete javára rendezett előadás volt. A *San-Toy* operett két felvonását adták; a második felvonásnak a keretében egy kvodlibetszerü koncertet hevenyésztek, melyben vegyes volt kuruc-nóta, cake-walk, hazafias szavalat és kuplé. A hangversenyben *Fedák* Sári, *Kápolnai* Irén, *Baláss* Olga, *Dóry* Margit, *Nyárai*, *Kovács*, *Pázmán*, *Rózsa* és a *Vigszinház* kötelékéből *Tapolczai* Dezső müködött közre. Az előadásra a nézőtér egészen megtelt s a cél szempontjából elvégre ez volt a fő! (*M—s.*)

Legujabb.

A belgrádi véres éjszaka.

Belgrád, junius 11.

Mint hivatalosan megállapitották, tegnap a következő személyeket *lőtték agyon:*

Sándor királyt,

Draga királynét,

Draga királyné fivéreit, *Lunyevica* Nikolát és Nikodémet,

Cincár *Markovics* Demeter tábornok miniszterelnököt,

Pavlovics Milován tábornok hadügyminisztert,

Petrovics Lázár tábornok főhadsegédet,

Naumovics Mihály vezérkari ezredes második hadsegédet,

Milykovics Jován tüzérkapitány parancsőrtisztet és *Gagovics* Milán hadnagyot.

Sulyosan megsebesitették Theodorovics Velimir belügyminisztert és *Nikolics* Demetert, a dunai hadosztály parancsnokát.

Zimony, junius 11.

A mai belgrádi délutáni gyorsvonat igazi ujságiró-vonat. Budapesti és bécsi tudósitók, rajzolók egész serege utazott Belgrádba. A vonat legérdekesebb utasa egy párisi direkt kupéban Draga királyné legfiatalabb huga, *Heléna*, aki egy öreg ur és egy nő társaságában a párisi internátusból megy haza Belgrádba; két elsőosztályu félfülkéjük van. A kisasszony kissé nyomott hangulatban van, de nyilván semmiről sem tud. Bájos, szőke, fitos orru leány, fehér pipacsokkal diszitett szalmakalap van a fején, kék Tegethoff-ruha, vörös köpeny van rajta. Fülkéjében sok hervadt virágbokréta, nyitott illusztrált könyv, cukorkák, néhány narancs. Az étkezőkocsi pincérétől az öreg ur az ebédet a kupéba kérte. Amikor a pincér kijelenti, hogy ez tiltva van, erre mégis átjöttek a csaknem egészen néptelen étkezőbe. A közönség nem ismerte fel őket. Két borjuszeletet és egy tortát rendeltek meg, két üveg gieszhüblit is hozattak, de alig fogyasztottak valamit. A vonat vitt a halál országába. Budapesten meg eső volt, Szabadkánál verőfényes nap ragyogott. Lunyevica Helén kinézett az ablakból. *Verbásznál* a Belgrádból jövő expreszszel találkozunk, utolsó kocsiból álló vonatunknak valaki belgrádi lapokat dob ki, az *Odjeket* és a *Belgradski Novinet*. A lapok gyászkeret nélkül, az első oldalon *Avakumovics* miniszterelnök kiáltványát hozzák, melyben nyugalomra hivja föl a népet a szomoru napokban, továbbá kegyeletes emlékezés Nagy Milos haláláról. A rémes éjszakáról csak egy rövid hir.

Zimony felé közelgünk. Sötét felhők a láthatáron és előttünk a Duna fényes tükre, mögötte kivilágitva Belgrád városa, egy kiirtott királyi család fényes ravatala. Folyvást arra a szép szőke lányra gondolok, aki nem sejti, hova viszik. A párisi kocsit kitolják. Nehány beavatott, aki tudja a szőke utas kilétét, szánakozva vár, mig a kocsit visszatolják. Még két öreg ur száll föl, tisztelettel üdvözölvén Helénát. Hangjukat nem hallom, beszédüket nem értem, csak visszafojtott lélekzettel lesem arcán, megmondtak-e neki mindent. A lány kérdez, mereven az öreg urra nézve, ez mosolyogva rázza fejét. Heléna szájához emelve kezét félénk madárként, sürgősebben kérdez, látszik, hogy már sejtelmei vannak. Az öreg ur ismét rázza fejét, Helena most mosolyog, aztán kérdőleg tekint a reá meredő emberekre.

— Szegény leány! — suttogja mindenki könnybelábadt szemmel.

— Édesatyja Belgrádban várja a palvaházban, — meséli egy szerb ur. Most a vonat megindul, Helena kitekint az ablakon és Belgrad felé néz.

Egy Belgrádból éppen most jött ur meséli, hogy Belgrádban az utcákon a katonaság konszignálva van. A nép énekelve özönlik az utcákon, mindenfelé katonabandák és polgári zenekarok játszanak, se forradalom, se levertség, olyan hangulat uralkodik, mint egy nemzeti ünnepen.

Egy csomó ujság ismét megjelent. A radikális *Odjek* és a *Stampa* ekként adják elő az éjjeli rémes történetet. Az összeesküvés feje *Misics* Péter alezredes, kinek vezetése alatt tegnap este a tiszti kaszinóban összegyültek, hol folyton a Draga királynéról elnevezett kólót járták, megelőzőleg egy külvárosi vendéglőben elhatározták, hogy ma tettre kelnek. Vagy hatvanan voltak, a mikor éjjel egy órakor a tisztek a katonasággal megszállták az uteát a London szálló-tól egészen a Terazia-tramway állomásig. A lázadó csapat a külső konak őrségét lefegyverezte; időközben a szolgálat tevő tiszt kaput nyitott, mire az összeesküvők behatoltak a királyi palotába. Átkutattók az uj konakot, de a királyi párra nem akadtak, majd a régi konakba rontottak be, itt se találták a királyi párt végül Petrovics tábornok megigérte, hogy a királyhoz vezeti őket, ha megigérik, hogy a királyt nem bántják. A tisztek megigérték, fölmentek a padlásra, ahol a *szilvaszáritó kamrában volt elrejtve a királyi pár.*

— Felséged megjelenhetik, — mondá *Petrovics.*

Erre a *király Draga* királynét kezénél vezetve belépett.

— Örömmel halottuk, — mondá *Misics.* — *hogy Felséged válik nejétől.*

— Soha! — kiáltott *Sándor* király és háromszor megcsókolta nejét.

Erre rögtön valóságos golyózápor repült a a szerencsétlen királyi pár felé. A királyné holtan rogyott össze, a király még élt, de már vonaglott. Testüket ledobták a kertbe, aztán lementek oda az összeesküvők és a királyi párt a konakba vitték, ahol lepedőbe takarták, azzal se törődve, hogy *a király még életben volt.* De mégis otthagyták a hálószobájában, ahol a szerencsétlen király reggel kiszenvedett.

A királyné holttestét levitték a pincébe. Azután elmentek *Markovics Cincár* miniszterelnök házához, bekopogtak és hivták. *Markovics Cincár,* mintha sejtette volna, hogy valami borzasztó dolog van készülőben, teljes tábornoki diszbe öltözve jelent meg. Alig hogy kilépett, rögtön *lelőtték.* A királyné két fivérét a hadosztályparancsnokság épületébe hivták s *ott lőtték agyon őket.* Azonkivül a minisztérium még két tagját meggyilkolták az összeesküvők, szintén a saját lakásukon.

Zimony, junius 11.
Feladatott éjjel 12 órakor.

A királyi párt és a többi áldozatokat *holnap reggel 5 órakor* temetik. Nyolc koporsót vittek a palotába, a királyi pár számára kettőt, ezek a legegyszerübbek.

Bécs, junius 11.

A külügyminiszterhez közelálló *Fremdenblatt* a belgrádi eseményekről a következőket irja:

Rémülten állunk e tömeges gyilkosság, e vad szenvedélyesség előtt és a hadsereg ziláltállapotával szemben, amely azt lehetővé tette. A most uralomra hivandó dinasztiának, amire az érkezett hirek szerint a Karagyorgyevics-dinasztia van hivatva mint az immár kihalt Obrenovics-ház után a legközelebb álló, mindenekelőtt az ország erkölcsi restaurációjáról kell gondoskodnia. *Karagyorgyevics* Péter megérkezéséig a hatalom *Avakumovics* kezeiben van, akit szilárd fellépésü embernek ismernek. Alkalmas személyiségnek látszik arra, hogy ily viharos időben fenntartsa a rendet és Szerbiát átvezesse az oly véresen kezdődött rövid interregnumon. Hogy ez gyorsan véget érhet és hogy *Karagyorgyevics* Péterben oly utód található, aki a mélyen felindult népben alapot nyujt egy uj politikai létre, ez a fennforgó körülmények közt még némileg *megnyugtató ténynek* tekinthető. Legalább megvan az a remény, hogy egy uj éra, amelyre nem sulyosodik sokévi elkeseredett küzdelmek emléke, végre rendet és nyugalmat hoz magával. Miután a belgrádi büntett által az Obrenovics-ház oly borzasztó véget ért, *nincs okunk kifogást tenni a kérdés természetes megoldása ellen,* amely előtt az ország most áll. Ez nemcsak ellenkeznék a Balkánon lévő szomszédainkkal szemben követett hagyományos politikánkkal, hanem a Karagyorgyevics házhoz tennállott előbbi viszonyunkban *sincs semmi, ami igazolná az ellene való esetleges ellenszenvet.* Sokkal inkább lehetne az ellenkezőt állitani, ha viszonyunk történetét átlapozzuk. A Karagyorgyevics-család tagjai mindig a legjobb viszonyt tartották fenn az itteni körökkel. Ausztria-Magyarországnak csak az az óhaja, hogy a sulyos megpróbáltatásnak kitett ország jobb viszonyokra emelkedjék és hogy ama széles vérpatakon tul, amelyre Európa borzadálylyal és undorral tekint, barátságosabb jövő nyiljék meg.

Genf, junius 11.

Karagyorgyevics Péter herceg elzárta ajtaját a látogatók elől. Csütörtökön este egy csendőrt kellett ajtaja elé állitani, oly sok látogató tolongott ott. A *herceg* senkit sem akar fogadni. E pillanatban nem tesz előkészületeket utazásra.

Páris, junius 12.

Péter herceg unokafivére, *Arzén* herceg tegnapelőtt az egész estét a *Cercle de Boulevard*ban a kártyaasztalnál töltötte. A herceget a belgrádi események nagyon meglepték. A herceg egyik szolgája elbeszélte, hogy ura délelőtt 10 órakor kapta Belgrádból az első értesitést. Nagyon izgatott volt, alig tudta olvasni a táviratot. Később igy szólt:

— Fivéremet szerb királynak kiáltották ki.

A herceg készül elutazni. Valószinüleg már holnap elhagyja Párist.

Béos, junius 11.

A *Neues Wiener Tagblatt* munkatársa ma fölkereste *Karagyorgyevics* Alexis herceget, aki *Reichenau* közelében *Edlach* fürdőn nyaral. A herceg elbeszélte, hogy a belgrádi események amennyire meglepők, éppugy meg is renditették őt.] Aki ismeri a szerbiai helyzetet, — mondotta a herceg — és aki tudja, hogy milyen nagy ott az elégedetlenség, az előre várta, hogy a lakosság előbb-utóbb elemi erővel fog föltámadni. Én is el voltam rá készülve, de az első pillanatban még sem hittem el a történteket.

A *herceg* örömét fejezte ki azon, hogy unokafivéret királylyá kiáltották ki, mert ily módon az ősi szerb dinasztia ismét jogaiba lép s ez az egyetlen módja annak, hogy Szerbiában helyreálljon a rend.

Én a magam részéről nem fogom érvényesiteni a szerb trónra való igényemet. Az évek folyamán letettem trónpretendensi törekvéseimről.

Külső bonyodalmaktól nem félek mindaddig, mig Szerbiában rend lesz, de különben is a nagyhatalmak aligha akarják Szerbia belügyei miatt egész Európa békéjét megzavarni.

Béos, junius 11.

Sándor király, Umberto olasz király meggyilkolása után különböző biztositó-társaságoknál nagyobb összegekre akarta magát biztositani. Az intézetek legnagyobb része nem fogadta el a biztositást, csak egyetlen egy belga társaság akadt, amely hajlandó volt a szerb királyt egy millió frank erejéig biztositani. Egy év mulva Sándor király föl akarta emelni a biztositási összeget, de a társaság erre nem volt hajlandó. Igy történt aztán, hogy a szerb király többé nem fizette meg a társaságnak a biztositási összeget.

Róma, junius 11.

A belgrádi esemény itt élénk batást tett. A *Tribuna* azt mondja, hogy a belgrádi tragédia nem lesz az utolsó meglepetés, amelyben a Balkán bennünket részesit. A *Giornale d'Italia* azt mondja, hogy a hatalmak kötelessége, hogy teljes egyetértéssel és energiával járjanak el a béke fenntartása érdekében. A *Popolo Romano* nem hiszi, hogy a szerb dinasztia változása változtatni fog a hatalmak mostani magatartásán a Balkán-félszigeten, sem pedig, hogy az országban mélyebb rázkódást idézne elő.

London, junius 11.

Milicsevics itteni szerb követ a Reuter-ügynökség tudósitója előtt kijelentette, hogy reméli, hogy a belgrádi események nem fognak háborura vezetni. Céltalan azonban jóslásokba bocsátkozni arra nézve, hogy mi történhetik. Az Obrenovics-dinasztiának sok barátja van Szerbiában, akik zavarokat idézhetnek elő. Reméli, hogy Avakumovics Jován és Kaljevics Lyubomir, akik nagy politikai tapasztalatu férfiak és ismételten voltak miniszterek, képesek lesznek szilárd kormányt alakitani. Ami Ausztria-Magyarország és Oroszország magatartását illeti a mostani válságban, kétségtelen, hogy mind a két ország elismeri Szerbiának azt a jogát, hogy maga határozzon sorsa felett, és semmiképpen sem fogja azt megtámadni.

London, junius 11.

Az alsóházban a szerbiai zavarokra vonatkozó kérdésekre válaszolva, *Cranborne* külügyi államtitkár kijelentette, hogy a kormány hivatalosan értesült arról, hogy a mult éjjel Sándor királyt és Draga királynét meggyilkolták. Egy uj kormány alakult Avakumovics volt miniszterelnök elnöklete alatt. A király által nemrég eltörölt alkotmányt helyreállitották és a mult márciusban feloszlatott nemzetgyülést egybehivták.

Páris junius 11.

Az egész sajtó undorának ad kifejezést a belgrádi konak véres drámája felett és azt tartja, hogy a teljes barbárság régmult időire kell visszatekinteni, ha példát akarunk találni arra a véres eseményre, mely ma éjjel Belgrádban lejátszódott. A *Journal des Debats* azt mondja: A véres összeesküvés *oka látszólag a cár vonakodása*, hogy a szerb királyi párt fogadja. Ezt az egész szerb nép sulyosan érezte és ez fokozta az elkeseredést a királyi pár ellen. Ehhez járult, hogy *Draga királyné intrikáit* hogy fivérét trónörökössé kiáltassa ki, Szerbia közvéleménye hallatlan sértésnek tekintette. *Natália* királyné, aki két hét óta nővérénél, *Ghyka* hercegnőnél Versaillesben tartózkodik, a véres eseményt telefon utján tudta meg a szerb követtől. Vonakodott bárkinek látogatását elfogadni. Egy amerikai biztositó-társaság itteni fiókjának igazgatója közölte egy ujságiróval, hogy négy héttel ezelőtt a társaság stuttgarti fiókjánál biztositási ajánlatot nyujtottak be Sándor király és Draga királyné részéről, de azt visszautasitották.

TUDOMÁNY, IRODALOM

○ **Magyar Könyvtár.** E kitünő gyüjteményes vállalatból most jelent meg a május havi sorozat négy száma. A régi magyar irodalom sorozata most a magyar történelem legjelentősb forrásainl szolgáló krónikák egyikével szaporodott: Brodarics István krónikájával a mohácsi vészről melyet latinból dr. *Szentpétery* Imre forditott le és látott el kiváló bevezetéssel és jegyzetekkel. Az ujabb magyar irodalmat *Szikra* képviseli, aki novella-füzetével sorakozik a könyvtár gardájába. A külföldi irodalomból Henri *Lavedan* került most sorra Gábor Andor szép fordításában. Végre az ismeretterjesztő sorozatot *Berzeviczy* Albert gazdagitotta azzal a rendkivüli adatbőséggel megirt dolgozatával, melyet a mult század első felének Olaszországot megjárt magyar utazóiról irt, a nála megszokott alaposággal és formai tökélyivel.

SPORT

⁂ **Wlassics a tornakiállitáson.** A *budapesti torna- és sport-kiallitást* ma *Wlassics* Gyula közoktatásügyi miniszter meglátogatta. A miniszter behatóan megszemlélte a sikerült és izlésesen rendezett kiállitás minden egyes részletét. Különösen a magyar gyártmányu sportcikkek iránt érdeklődött. Kiváló tetszését nyerték meg az egyes egyesületek gyüjteményei, érmei és tiszteletdijai. A miniszter távozásakor megelégedésének adott kifejezést a látottak felett.

⁂ **Iskolai céllövő verseny.** *Zilah*ról jelentik: A református kollégium *Wesselényi-tornaköre* szerdán tartotta első iskolai céllövő-versenyét. A körnek tudvalevőleg a honvédelmi miniszter engedélyt adott a céllövészetnek kincstári fegyverekkel kincstári költségen való gyakorlására és a zilahi honvédállomás-parancsnokság *Szilágyi* Jenő főhadnagy vezetése alatt honvédönkénteseket rendelt ki a gimnazisták oktatására. A jó eredmény biztositására a tanfolyam végére versenyt is tüztek ki. A legjobb lövőknek pályadijakul céllövő-fegyvereket adtak, melyeket *Szemere* Miklós vásárolt e célra. Az első dijat *Kaba* Károly 8., a másodikat *Bidvai* István 7., a harmadikat *Mezei* Akos 8. és a negyediket *Fodor* Miklós 7-ik osztályu tanuló nyerte. A katonai szakértők nemcsak a versenynyel, de az általános eredménnyel is meg vannak elégedve.

⁂ **Athletika.** *A magyar Athletikai Szövetség* tegnap a Margitszigeten ba noki mérkőzéseket rendezett. A győztesek *Magyarország bajnoka 1903-ra* cimet kapták. A versenyek eredménye a következő:

I. *Sulydobás.* 1. Kopla András (B. E. A. C.) 12 m. 42 cm. 2. Crettier Rezső 12 m. 10 cm.

II. *100 yardos sikfutás.* 1. Mező Béla (M. A. C.) 10⅘ mp. 2. Helimich.

III. *Magasugrás.* 1. Dános Árpád (M. U. E.) 1 m. 69 cm. 2. Szmethy (Postás.)

IV. *120 yardos gátfutás.* 1. Kovács Nándor (B. T. E.), 2. Vargha (B. E. A. K.) 3. Karlinsky Jan (Prága), 17 mp. (országos rekord).

V. *¼ angol mérföldes sikfutás.* 1. Nagy József (M. U. E.) 55 mp., 2. Wetzel György (M. A. K.).

VI. *Távolugrás.* 1. Mező Béla 6 m. 76 cm. (országos rekord). 2. Schubert (M. U. E.) 6 m. 30 cm.

VII. *Diszkoszvetés.* 1. Fóthy Nándor (Aradi A. C.) 41 m. 80 cm. 2. Coray Arthur (B. T. C.) 39 m. 79 cm. 3 Kozla (B. E. A. C.) 27 m. Fóthy a világ legelső diszkoszdobója, ki 41 m. 97 cm. világrekordot teremtett dobásaival általános bámulatot keltett.

VIII. *Angol mérföldes sikfutás.* 1. Nagy József (M. U. E.). A versenyek után a *Magyar Labdarugók Szövetsége* és az *Oesterreichische Fussball-Union* reprezentativ csapatai mérkőztek. Az osztrákok igen jó csapattal jöttek Pestre s bár a magyar csapat összeállitása sok kivánnivalót hagyott maga után, mégis 1:2 arányban legyőzték az osztrákokat.

REGÉNY

Motta mester

— REGÉNY —

Irta: GIOVANNI VERGA

(43)

— Bolond! — szerette volna utána kiáltani a gyógyszerész, — vigyázzon inkább a hegedüre. — De a doktor erőszakkal betuszkolta a patikába. Ciolla a San Sebastiano-uton utána szaladt a jegyzőnek és a kanonoknak és még látta a vizvezeték ive alatt őket, amint a büz dacára a sötétben álldogálnak és halkan, erősen gesztikulálva beszélgetnek. Alighogy azok megpillantották Ciollát, sietve szétrebbentek, az egyik arra, a másik amarra. A jegyző tovább ment a köves utcán és a kanonok a nyaktörő uton megint lefelé, hogy Ciollával mintegy véletlenségből találkozhassék.

— Ez a jegyző . . . fura egy ember! . . . összeesküvést csinált Sbrendola mesterrel és most azt mondja, hogy nem emlékszik rá.

— Menj, menj, engem ugyan be nem csapsz! — mormogott Ciolla magában, alighogy a kanonok hátat fordított neki és azonnal a gyógyszertárba futott.

— Nagy dolgok lógnak a levegőben! Kutyák és macskák ölelkeznek! Nagy dolgok vannak készülőben!

A boltos egy nagyot fujt magából, nem szólt semmit, de a gyógyszerész megszólalt:

— Tudom, tudom!

És kezével a szájára csapott, lesujtva a doktor szigoru tekintetétől.

Éjjel két óra felé Motta mester éppen vacsorához ült, amikor a kanonok pásztornak öltözve, nagyitókban eljött érte. Bianca csaknem elájult rémületében.

— Motta ur, készen vagyunk, ha jönni akar, barátaink várnak reánk.

A kanonok hangja reszketett. Még Motta mester is elhalványodott és a villa kiesett a kezéből.

Ekkor felkelt Bianca, magánkivül, ide-oda támolyogva és a kanonokot szidta, aki egy családapát ily kellemetlenségekbe juttat.

— Ha maga ugy viselkedik! — hebegte a kanonok, — ha engem is megrémit . . . akkor jó éjt!

Motta mester iparkodott nevetségessé tenni a dolgot.

— Nagyszerü, kanonok! Most már látom, hogy ember a talpán! . . . En meg vagyok elégedve, Bianca, mint látod, nagyon meg vagyok elégedve, még ha romlásba döntöm is magamat, mert látom, kezdesz ragaszkodni hozzám és házamhoz!

Izzadva, kissé reszkető kezekkel begöngyölte magát óvatosságból egy nagy sálba és eltávoztak. Kint az utcán egyetlenegy élő lény nem volt látható. A kolostor terrasszán egy ismeretlen kéz még az istenanya szobra előtt is elolttta a lámpát, ami ez estén megborzongatta az ember idegeit! Valami szokatlan gyengeség összeszoritotta most szivét, visszagondolt házára és feleségére.

— Szegény Bianca! Látta? Nagyjában véve jó lélek. Soha sem hittem soha, valóban!

— Csend! — szakitotta félbe a kanonok. — Ha azt akarja, hogy a hangjáról felismerjék, akkor kár ily pokoli módon izzadni!

Minden pillanatban hátrafordult, félve, hogy szemmeltartják. A San-Giovanni utra érve, egy árnyékot láttak, amely a tér irányában mozgott és a kanonok halkan megszólalt:

— Látja? . . . Ez a mi embereink közül való . . . Odamegy, ahová mi megyünk.

San Francisco egyik utcájában egy raktár volt, alacsony ház, jelzésül egy kivilágitott ablakkal. Bizonyos módon háromszor ráütöttek egy kis ajtóra, ahová három lépcsőn értek föl, egy nagy, sötét és köves udvaron mentek keresztül és hátul volt egy sötét szoba, amelyben az ajtóból kihallatszó zümmögés után indulva, sok ember lehetett együtt. A kanonok megszólalt:

— Itt! — és megadta a megbeszélt jelet.

Mindkettőjük torkát szinte szoritotta szivük dobogása. Szerencsére e pillanatban egy másik összeesküvő is ugyanazt a jelt adta.

— Motta ur! — hallatszott a jósnő hangja — maga az? Megismertem a kanonokról, aki olyan, mint egy madárijesztő, szegény!

A jegyző vidám oldaláról vette a dolgot, elbeszélte, hogy Palermóban fenekestül felfordult minden, meggyilkolták Aci herceget és hatalmukba keritették Castellamaret.

— Ott most egy Ascenso nevü lelkész uralkodik.

— Ah! — válaszolt a kanonok, aki találva érzé magát — ah!

Most csend! . . . Menjünk be halkan! . . . Nem mindenki meri beletenni a lábát a tőrbe. De olyan sokan vagyunk, ma Zacco báró is itt van.

— Lépjünk be, uraim, mire várunk? — vágott közbe a hir hallatára Motta mester olyan bátran, mint egy oroszlán.

Amikor nagysokára ismét kijöttek, inkább holtak, mint elevenek voltak. A gyógyszerész ugy tett, mintha nem félne, az orvos egy szót sem szólt és a jegyző is töprengett. Zacco Motta mester karjába kapaszkodott, mintha csakugyan testvérek volnának.

— Hallja, öcsém, beszélni valóm van magával! — És karonfogva őt, mentek tovább.

— . . . Fütty! A kapucinusok felől! . . .

A báró rátette kezét pisztolyára, mindenkinek a szive hevesen dobogott. Kutyaugatás hallatszott.

— Megálljon! — szólt a kanonok halkan, miközben erősen megszoritotta a fázó fegyveres karját, aki a sötétbe célzott. — Girolamo fráter az, aki nem akarja, hogy ezen a vidéken lássák!

(Folytatása következik.)

Bécsi versenyek.

Bécs, junius 11.

A derby-meeting búcsuztatója igen jól sikerült. Minden futamban sok ló indult s a favoritok és outsiderek felváltva győztek. A nap főversenye az idén alapitott 20.000 koronás Kisérleti verseny volt, mely a hároméves lovak győzelmével végződött. A nyertesen kivül a helyekre is hároméves érkeztek, ami annak tudható be, hogy a fiatal évjárat gyengén volt képviselve. A verseny győztese a Budapesten hasonminőségü versenyben jó formát mutatott Sunshine zsákmánya lett. A Taurus handicap nagy meglepetést hozott, mert az idén különösen gyenge formát mutatott Busento jött be elsőnek Angloman és a favorit Semper idem előtt. A napot befejező Beaten handicap nyertese a Przedswit-nyerő Retour lett, mely huszszoros osztalékot fizetett csekélyszámu hiveinek. A versenyek eredménye a következő:

I. **Kétévesek versenye.** Dij 3000 korona. Távolság 1000 méter. Dreher A. **Zariná**ja (Cleminson) első, Egyedi L. Fügedje (Lewis) második, gróf Arco-Zinneberg M. Realityje (Huxtable) harmadik. Azután Donath, Tiszáninnen. Totalizatőr: 10 : 15. Helyrefogadások: I. 50 : 52. II. 50 : 54.

II. **Eladó handicap.** Dij 2000 korona. Távolság 1600 méter. Herceg Pálffy M. **Hans Heiling**je (Taral) első, báró Harkányi J. Casertája (Martinkovits) második, Péchy Andor Creditje (Russel) harmadik, azután Adoma, Bartolomeo, Biztos, Orgona, Ilonka, Tó-Almás, Valerian, Marietta. Totalizatőr: 10 : 49. Helyrefogadások: I. 50 : 81, II. 50 : 103, III. 50 : 100.

III. **Kisérleti verseny.** Dij 20.000 korona. Távolság 1100 méter. Mr. Lincoln **Sunshine**je (Lewis) első, báró Königswarter H. Belle of Hernalsa (Adams) második, báró Uechtritz Zs. Lilije (Taral) harmadik. Azután: Orion, Dallos lány, Rabulist, Malupri, Neheglrr. Totalizatőr: 10 : 178. Helyrefogadások: I. 50: 99. II. 50 : 84. III. 50 : 74.

IV. **Eladó kétévesek versenye.** Dij 3000 korona. Távolság 1200 méter. Baltazzi A. **Judith**ja (Krousil) első, gróf Pálffy J. Beglerbegje (Adams) második, báró Königswarter H. Montanaja (Pache) harmadik. Azután: Funiculi-Funicula, Oyster Bay, Nyalka, Kinos, Katona. Totalizatőr: 10: 39. Helyrefogadások: I. 50: 72. II. 50: 73, III. 50: 75.

V. **Taurus-handicap.** Dij 10.000 korona. Távolság 2800 méter. Capt. George **Busento**ja (Southey) első, Dreher A. Anglomanja (Cleminson) második báró Königswarter H. Semper idemje (Adams) harmadik. Azután: Kioto Detre, Nemes Carmin, Darling, Barberine. Solvasem, Amras, Fertő. Totalizatőr: 10 : 125. Helyrefogadások: I. 50 : 147. II. 50 : 284. III. 50: 87.

VI. **Gátverseny.** Handicap. Dij 4000 korona. Távolság 2400 méter. Gróf Orssich P. **Teraskier**ja (Healy) első, Dreher A. Marienburgja (Huxtable) második. gróf Teleki L. Bokája (Fejes) harmadik, azután Puritaner. Totalizatőr: 10 : 20. Helyrefogadások: I. 50 ; 82. II. 50 : 99.

VII. **Beaten-handicap.** Dij. 4000 korona. Távolság 1600 méter. Dreher A. **Retour**-ja (Cleminson) első. Arezin-Fatton J. Ugyanaz-ja (Barker) második. Capt. George Blockade-ja (Bonta) harmadik. Azután: Picador, Count Niki, Clavigo, Aachen, Akárhogy, Aristides, Bonapace, Nina, Kendőző, Battenberg, Alesia, András, Ruggieró, Rozmaring II. Tot: 10: 199. Helyrefogadások: I. 50 : 304. II. 50 : 272. III. 50 : 127.

TÁVIRATOK

Róma, junius 11. A *pápa* ma kihallgatáson fogadta dr. *Kohn* olmützi érseket.

Konstantinápoly, junius 11. A *khedivet* a szultán azonnal megérkezése után kihallgatáson fogadta.

Az orosz miniszterelnök halála.

Berlin, junius 11. Ma reggel érkezett meg a friedrichstrassei pályaudvarra *Durnovo* orosz miniszterelnök holttestét szállitó vonat. Durnovo Pétervárról Wiesbadenbe szándékolt fürdőutján utközben szélhüdésben halt meg. A holttestet néhány nap mulva eltemetés végett Oroszországba szállitják.

A mandzsuriai kérdés.

Peking, junius 11. Az orosz követ Európából való visszatérte óta ma tanácskozott először Csing herceggel. Bár Csing herceg, betegséget adva okul, megtagadta más követek elfogadását, *Bokoitov* orosz pénzügynököt a mult héten kétszer fogadta. A mandzsuriai kérdést illetőleg, ugy látszik, most az a felfogás, hogy haszontalan volna Oroszország terveivel szemben a tovább való ellenállás.

Közgazdasági táviratok.

Brüsszel, junius 11. Az állandó *cukorbizottságnak* holnap reggel ülést kellett volna tartania, de mivel több állam megbizottai meg akarják várni kormányaik utasitásait, a bizottság ülését e hónap 16-ra halasztották el. Az osztrák és magyar megbizottak elutaztak, a német megbizottak ma utaznak el, jövő hétfőn visszatérnek. Mehlhorn kormánytanácsost a kölni tartományi adóigazgatóságtól beosztották a német küldöttséghez.

New-York, junius 11. (*Terménytőzsde.*) (*Zárlat.*) *Gyapot:* New-Yorkban helyben 12.25 (12.50), juniusra 11.74 (12.—). Szeptemberre 10.50 (10.64). New-Orleansban helyben 12 7/8 (12.7/16). — *Petroleum:* Stand white New-Yorkban 8.55 (8.55). Stand white Philadelphiában 8.50 (8.50). Raffined in Cases 10.50 (10.50). Credit Balances at Oil City 1.50 (1.50). — *Zsir:* Western steam 9.15 (9.15). Rohe és Brothers 9.15 (9.15). — *Tengeri* irányzata szilárd. — Juniusra —.— (—.—). — Juliusra 56.1/2 (56.1/4). — Szept.-re 54.3/8 (54.1/8). — *Buza* irányzata szilárd. Piros őszi helyben 85.1/2 (85.1/2). — Juniusra —.— (—.—). — Jul.-ra 81.1/2 (81.1/2) — Szept.-re 77.5/8 (77.3/4). — Dec.-re 78.— (78.1/8). — Gabona szállitási dija Liverpoolba 1.1/2 (1.1/2). — *Kávé:* fair Rio 7. sz. 5.1/8 (5.1/8). — Juniusra 3 65 (3.65). Szept.-re 3 90 (3.90). — *Liszt:* Spring Wheat clears 3 15—3.25 (3.10—3 20). *Cukor:* 3.1/8 (3.1/8). *On:* 28.——28.12 (28.——28.25). *Réz:* 14.50—14.75 (14.50—14.75). (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

Chicago, junius 11. (*Terménytőzsde.*) (*Zárlat.*) *Buza* irányzata szilárd. Juniusra —.— (—.—). — Juliusra 75.5/8 (75.3/4). — *Tengeri* irányzata szilárd. — Jul.-ra 48.1/4 (48.1/4). — *Zsir:* Jul.-ra 8 85 (8.87). Okt.-re 8 95 (9.—). — *Szalonna* short clear 9.68 (9.68). — *Sertéshus:* Juliusra 17.02 (17.—). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

Napirend.

Naptár. Péntek, junius 12. — Római-katholikus: Ékesb. Ján. — Protestáns: Antonina. — Görög-orosz: (május 30.) Izác. — Zsidó: Sivan 17. — Nap kél: 3 óra 47 perckor. — Nyugszik: 7 óra 40 perckor. — Hold kél: 9 óra 9 perckor este. — Nyugszik: 5 óra 56 perckor reggel.

A kereskedelmi miniszter fogad délután 4 órától 5 óráig.

Nemzeti Muzeum. Régiségtár. Nyitva van d. e. 9 órától délután 1 óráig.

A M. Nemzeti Muzeum történeti és irodalomtörténeti kiállitása. Nyitva d. e. 9 órától d. u. 1 óráig dijtalanul, 1—2 óra között 1 koronáért.

Mezőgazdasági muzeum (Kerepesi-ut 72.) d. e. 9-től 1 óráig.

Közlekedési Muzeum a Városligetben nyitva d. e. 9-től 12 óráig és 3—6 óráig.

Az Akadémia Goethe-szobája nyitva délelőtt 10—12-ig.

Muzeumi könyvtár nyitva délelőtt 9 órától 1-ig.

Akadémiai könyvtár nyitva 3—7-ig.

Egyetemi könyvtár nyitva délelőtt 9—12 óráig és 3 órától 8 óráig.

Az aquincumi ásatások és muzeum. Megtekinthetők egész nap III. ker. Ó-Buda, Külső-Szent-Endrei-ut. Helyiérdekü vasut a Pálffy-térről.

A fővárosi könyvtár (Károly-körut 28.) mindennap nyitva van, köznapokon délelőtt 9—1-ig, vasár- és ünnepnapokon 9—12-ig.

A kereskedelmi és iparkamara könyvtára (Szemere-utca 6. sz.) nyitva minden hétköznap fél 10-től fél 2-ig.

Mentőegyesület helyiségei a Markó- és Sólyom-utca sarkán, reggel 8 órától este 6-ig.

Egyetemi füvészkert az Üllői-uton délelőtt 7 órától 12 óráig és d u. 3 órától 8 óráig.

Magyar Kereskedelmi Muzeum. Igazgatóság, kereskedelmi szakkönyvtára, tudakozó-osztálya és keleti mintatára V. kerület Váczi-körut 32. szám alatt. Hivatalos órák: délelőtt 9 órától 12 óráig és délután 3 órától 6 óráig. Hazai termékek állandó kiállitása és kereskedelemtörténeti gyüjtemény, továbbá a házi-ipari kiállitás (melyben az üzletvezetőség árusitásokat is eszközöl) a városligeti iparcsarnokban (vasár és ünnepnapokon is) nyitva délelőtt 9 órától 12 óráig és délután 3 órától 6 óráig. A külföldi kirendeltségek központi üzletvezetősége (Magyar kereskedelmi részvénytársaság) V., Váczi-körut 32. szám alatt.

Időjelzés.

— *Az Országos Meteorologiai Intézet hivatalos jelentése.* —

Budapest, junius 11.

Hazánkban tegnap csak kevés helyen esett, ma délelőtt azonban esős illetve zivataros jellegüvé változott az idő. A hőmérséklet pedig emelkedett.

A levegőnyomás eloszlása bonyolult: A közép-európai depresszió Dánia fölé került és délnyugatról a magas nyomás az Alpesekig terjeszkedett.

Európában az idő jórészben esős volt és a hőmérséklet változatlan maradt.

Kilátás; Némi hősülyedéssel változékony idő várható helyenkint még zivataros esőkkel.

Idény május 1-től szept. végéig.
Gyógyeszközök: Alkalikus-muriatikus források, savó, sterilizált tej (száraz táplálás), kefyr, fenyő- és gyógy-inhalaciók, forrássó szétfecskendezése magánkamarákban, pneumatikus kamarák, szénsavas-, acél- és pezsgőfürdők. Hidegviz gyógyintézet.
GYÓGYHELY GLEICHENBERG
Javalat: Gégebetegségek, légző- és emésztőszervi bajok, vérszegénység stb. Ellenjavalat: Aszkór. — Prospektus és felvilágositás ingyen. — Lakás és kocsirendelés a gyógyfürdő igazgatóságánál, Gleichenberg. 107

◇UJ◇ gyógymód **Kataphorese** ◇UJ◇ gyógymód

IDEG ÉS NEMI

BETEGSÉGEK
radikális gyógyitására legjobban ajánljuk
Dr. MITZGER
kiváló gyógyhatásairól elismert intézetét
Budapest, VI., Teréz-körut 44. I. em.
Tapasztalt gyors és biztos eredmények folytán a honorárium teljes gyógyulás után fizethető.

FRANCIA GUMMI
a legfinomabb különlegességek, legolcsóbb árakért kaphatók.
WEINFELD VILMOS-nál
Budapest, VII., Erzsébet-körut 56/b. szám.
Elsőrendü minőség 1, 2 és 3 frt tucatja. Angol prima 2 és 4 frt tucatja. Halhólyag 1, 2, 3, 4 és 6 frt tucatja. Női óvszivacsok I-ma tucatja 2 frt. Legjobb minőségü suspensorium darabja 50 kr. Amerikai capot tucatja 1 frt 50 kr. Női gummi-óvszer darabja 1 frt. 12 darabból álló mintaküldemény a legfinomabb minőségből 2 forint.
Uj! Villamos zseblámpa drbja 2 frt.

Olvassa el mindenki
aki valamely **nemi** betegségben szenved Dr. Garai Antal, országos hirü szakorvos könyvét, a **Népszerü utmutatót,** mely közel 200 oldalon tárgyalja a tudomány legujabb vivmányai felkarolásával az összes férfi- és nőibetegségek alapos leirását és legujabb gyógykezelési módját a következő tartalommal: A nemzőrészek leirása. Az önfertőzés és éjjeli magömlés, az elgyengült férfierő és a női magtalanság, hugycsőfolyás, hugycsőszükületek. A bujakór (syphilis) és következményes bántalmai. A lágy fekély. A fehérfolyás stb. A könyv elolvasása folytán már sok ezer ember nyerte vissza megcsonkitott egészségét. A szerző a könyvet, melynek volt ára 2 frt 50, ajándékképen bárkinek
teljesen ingyen
zárt boritékba megküldi, csak postaköltség fejében kell egy 20 filléres bélyeget beküldeni. Cim
Dr. Garai Antal
Budapest, Andrássy-ut 24,
hol a szerző a felsorolt betegségek ellen naponta rendel 10—4-ig és este 7—8-ig.

Elegáns butorok
alkalmi vétele. Egy modern masszív hálószoba: 2 chiffon, 2 ágy, 2 éjjeli szekrény márványnyal, 1 mosdó szekrény márványnyal és tükörrel, 2 sodronybetét, 2 kis szmyrnaszőnyeg 450 korona. Egy angol férfiszoba áll: 1 angol bőrkanapé, 2 angol fauteuil, 1 iróasztal, 1 bőrtámla, 1 angol rézágy és betét, 1 szmyrnaszőnyeg 850 korona. Egy ebédlőberendezés, kevéssé használt olasz faragott gyönyörü munka: 1 kredenc, 1 pohárszék, 1 asztal, 9 szék faragott bőrből, 2 gobelin-függöny, 1 szmyrnaszőnyeg 1950 korona. 1 Empire-Mahagoni-szalon finom szövettel, 1 kanapé, 2 fauteuil, 2 szék, 1 asztal, 1 iróasztal finom selyem brokát-huzattal, 2 finom selyem brokát-függöny, 1 szmyrnaszőnyeg 1500 korona. Előszobafal és egyéb tárgyak, minden darab külön is eladó. Megtekinthető Váci-utca 69. sz., az uj városházával szemközt.

ŐSAPÁINK legkedveltebb és legjobbnak bizonyult fogápoló szere a **Hársfaszén** volt és fogaik egészségesek és vakitóan **fehérek** voltak. A vegytan legujabb vivmánya, hogy sikerült ezen régi jó háziszert **Crème** alakban előállitanom és mint
„Ibolyka reform hársfaszén fogcrém"
forgalomba hoznom. Hatása üditő, desinficiáló és tisztitó. **Ki egyszer vele kisérletezett, mindig hive marad. 1 tubus ára 70 fillér.** 2 tubus rendelésénél 1 kor. 40 fillér előre való beküldése ellenében bérmentve. **1 tucat 8 korona 40 fill. bérmentve, 1 üveg „Ibolyka" Reformi szájviz 1 korona 50 fillér.** Készitti: **Wotsch Ottó gyógyszerész Hátszeg. (Hunyadmegye). Budapestfőraktár: Török József, — Király-utca 12. sz.**

Sok pénzt!
100 koronáig kereshetnek havonként, minden állásu egyének (mellékkeresetnek is). Közelebbit **„Reell 51"** alatt a **MERKUR hirdetési osztályánál Stuttgart,** Schickstrasse 6.

M. KIR. OPERAHAZ.

Péntek, 1903. junius hó 12-én.

Zárva.

NEMZETI SZINHAZ.

Péntek, 1903. junius hó 12-én.

Constantin abbé.

Vigjáték 3 felvonásban. Irta Halévy.

Személyek:

Constantin abbé	Ujházi	Bernard	Gabányi
Raynand	Mihályfi	Scottné	Alszeghy
Lavardens	Bonis	Miss Bettina	Komlóssy
De Larnac	Hetényi	Levardens	Lendvayné

Kezdete 7½ órakor.

VIGSZINHAZ.

Péntek, 1903. junius hó 12-én.

Dupont.

Bohózat 3 felvonásban. Irták Gavault és Berr. Forditotta Góth Sándor.

Személyek:

Lopin	Vendrei	Florence	Varsányi
Lucy	Kertész	Galipard	Góth
Maurice	Tanay	Hercegnő	Rostagni
Dupont	Hegedüs	Larirettené	Varga
Evariste	Tapolczai	Karmester	Szerémy
Edgard	Fenyvesi	Maitre d'hotel	Győző

Kezdete 7½ órakor.

NÉPSZINHAZ.

Péntek, 1903. junius hó 12-én.

A cigánybáró.

Nagy operette 3 felv. Jókai után irta Schnitzer I. Németből ford. Gerő Károly és Radó Antal. Zenéjét szerzette Strauss János.

Személyek:

Zsupán	Kovács M.	Barinkay	Kenedich
Arzéna leánya	Harmath	Cipra,	Láng
Mirabella	Krecsányi	Szaffi. a leánya	Hegyi
Ottokár a fia	Pázmán	Gábor diák	Raskó
Carnero gr.	Nyárai	Minna	Nagy M.

Kezdete 7½ órakor.

MAGYAR SZINHAZ.

Péntek, 1903. junius hó 12-én.

A drótostót.

Nagy operette előjátékkal, 2 felvonásban. Irta Leon Viktor. Forditották Ruttkai György és Mérei Adolf. Zenéjét szerzette Lehár Ferenc.

Személyek:

Günther	Boross	Pfefferkorn	Sziklai
Mici	Kornai	Zsuzska	Szentgyörgyi
Jankó	Rubos	Milos	Ráthonyi

Kezdete 7½ órakor.

URANIA SZINHAZ.

Péntek, 1903. junius hó 12-én.

Egyiptom.

Kezdete 7½ órakor.

FŐVAROSI NYÁRI SZINHÁZ.

Péntek, 1903. junius hó 12-én.

Klo-Klo.

Énekes bohózat 4 felvonásban.

Kezdete 7½ órakor.

VAROSLIGETI NYARI SZINHAZ.

Péntek, 1903. junius hó 12-én.

Fedák Sári k. a. mint vendég.

Lotti ezredesei.

Énekes bohózat 2 felvonásban. Irta Rudyard Stone. Forditotta Faragó Ödön. A dalok versszövegét irta Mérei Adolf.

Kezdete 7 órakor.

Ős-Budavára

Nyitva esti 6 órától reggeli 4 óráig
Ma, pénteken, junius 12-én
Fényes kivilágitás mellett
Elite-estély.
A nagy varieté-színpadon
Az aranyhaju leány
és az uj juniusi műsor:
Littke Carisen, The Saphos, Miss Ravensberg, Rosa Rendel stb. stb.
Folies Comiques
uj magyar bohózat és **Steinhardt** föllépte.
A szabad területen
D'ORVILLE testvérpár
vakmerő leereszkedése a mecset tornyáról kifeszitett drótkötélen.
Gyönyörü tüzijáték.
Belépő-dij **1 korona.** Városi jegyek **40 filler** ráfizetéssel érvényesek.

A 19104. számu
"Önműködő lőfegyver"
cimü. 1900. március 10-ről kelt magyar szabadalomra
vevők vagy engedményesek kerestetnek.
Szives ajánlatok **„W. E. 3746"** alatt **Mosse Rudolfhoz Bécs,** I. Seilerstätte 2. intézendők.

Legalmasabb vizsgai jutalomkönyvek
az iparostanonc- és ismétlő-iskolák számára.

Iparosok olvasótára diszkötésben.

II.	évfolyam	diszkötésben	7 kor.
III.	„	„	7 „
IV.	„	„	7 „
V.	„	„	7 „
VI.	„	„	7 „
VII.	„	„	7 „
VIII.	„	„	7 „

Külön kiadások diszes kötésben:

Hasznos olvasmányok az „Iparosok olvasótára"-ból. Irták többen.

III. sorozat (az I—II. elfogyott). Kötve 3 kor. 20 fill.
IV. „ Kötve 3 „ 20 „
V. „ „ 3 „ 20 „
VI. „ „ 3 „ 20 „
VII. „ „ 3 „ 20 „

Az iparban szereplő ásványok. Irta: Dr. Szterényi Hugó 2 kor. 40 fill.

Az iparos kincseskönyve. Irta: dr. Hankó Vilmos 2 kor. 40 fill.

Közgazdasági képek Nyugat-Európából. Irta: Kelemen Béla és Magyarország városai ipari szempontból. Irta: György Aladár. Egy kötetbe kötve 2 kor. 40 fill.

A középkor vasmüvessége. A reneszánsz korszaka. A 17., 18. és 19. század vasmüvessége. Irta: Edvi Illés Aladár. Egy kötetbe kötve 4 kor.

Az elektromotorok és azok alkalmazása a kisiparban. Irta: Weyde J. Ferenc. Két rész egy kötetben. Kötve 4 kor.

Bulgária és Szerbia. Irta: Strausz Adolf. Ára 3 kor. 20 fill.

Művészet, tudomány és ipar multjából. Irták: Fejér—Hankó—Tarczai Ára 2 kor. 80 fill.

Német kézmüvesség. Irták: Ottó—Bánfi. Ára 3 kor. 20 fill.

Hazánk iparviszonyai. Irta: Körömy Árpád. Ára 2 kor. 40 fill.

Mikádó országa. Irta: Kelemen G. és Románia. Irta: Strausz A. Egy kötetbe kötve 2 kor. 80 fill.

Apróságok a természettudományok köréből. Irta: Szterényi H. 2 kor. 80 fill.

Olvasmányok az iparchemia köréből. Irta: Hankó Vilmos 2 kor. 40 fill.

Iparosok Olvasótára. Szerkesztik: Mártonfi M. és Szterényi József iparoktatási főigazgatók. Előfizetési ára egy évfolyamnak (10 füzet) 6 kor. Egy-egy évfolyam diszesen kötve 7 kor. (9 évfolyam jelent meg.) Igen alkalmas iparos-tanoncok részére vizsgai jutalomkönyvül.

Megrendelhető a

Lampel R. (Wodianer F. és Fiai)

cs. és kir. udvari könyvkereskedésében

Budapest, VI., Andrássy-ut 21. sz.

Magyarország legnagyobb **cipőáruháza**

elárusit és szétküld jótállás mellett a legujabb, legjobb minőségü cipőket.

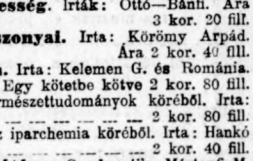

Szabadalmazott gummi sarokvédő párja **50** kr., 10 forintos megrendelésnél ingyen. **Agi-kenőcsöt** minden pár cipőhöz ingyen.

1 évi jótállás.

Férficipő:

Borjubőr cugos v. füzős, erős kivitel	3.—
Borjubőr betétes, cugos v. füzős	3.20
Lakk szalon v. sevrő, cugos v. füzős	4.—
Derby-fagon, box, sevrő v. lakk	4.50
Dongola v. szarvasbőr, könnyü, fájós lábra	4.—
Katonabakancs 3.50, tiszti cipő, sima	4.—
Pincércipő, fekete v. sárga, elöl cug, szeges	1.30
000 pár barna lakkbetétes gyermekcipő, 5—12 évig	1.50

Női-cipő:

Fényes zerge betétes, cugos v. füzős	3.—
Erős zerge v. csikóbőrből	2.80
Boxbőr, sevrő v. dongola, cugos v. füzős	3.50
Lasting, regatta 2.—, cugos szivszabás	2.60
Fényes zerge gomboscipő	3.40
Szarvasbőr, szürke v. lakkspangli	1.80
Komótcipő 1.25, vitorlavászon házicipő	1.—
Lakk kivágott v. sárga kivágott	1.50

Árjegyzéket több száz divatos ábrával ingyen és bérmentve. Mértéknek megfelel a harisnyában levő láb, papirlapra állva, minek körvonalait lerajzoljuk.

Nem tetsző árut kicserélek vagy a pénzt visszaadom.

Agulár Dávid

Budapest, VII. ker., Erzsébet-körut 6. sz.

595. sorozat. 030. szám.

BON

POLGÁR SÁNDOR

m. kir. szab. nyert orvosi mü- és kötszerész

Budapest, VII. Erzsébet-körut 50.

köteles ezen utalvány beküldése mellett, minden megrendelőnek 10% azaz tizenöt százaléknyi árkedvezményt adni, az **eredeti F. Berguerand Fils párisi különlegességek (ötszerek)** gyártmányaiból. Kimeritő képes árjegyzék díjmentesen zárt levélben küldetik. Kivágatott: a BUDAPESTI NAPLÓ-ból.

Gyomor, bél és vértisztitó kuránál **már fél pohár** természetes

IGMÁNDI

— KESERŰ-VIZ —

reggelenként használva kitünően beválik.

Kapható gyógytárak és üzletekben, úgy a forrástulajdonos:

Schmidthauer Lajos

gyógyszerésznél Komáromban.

Raktár Budapesten: **Édeskuty L. cégnél.**

Nodusin Aranyér-balsam.

Egyedülálló szer, mely operáció vagy ágetés nélkül **tökéletesen és biztosan gyógyitja vagy a vak, valamint a nyiltott aranyeret.** Kórházilag kipróbálva. Teljesen ártalmatlan. Ellismerő levelek szerint százakat és százakat teljesen kigyógyitott. Törvényesen védve. Kapható a készitőnél:

Nagy Kálmán gyógyszertára, Nyiregyházán,

továbbá **Török Józsefnél,** Budapest, Király-utca és a többi gyógyszertárakban is. Ára használati utasitással együtt 4 kor., bérmentes küldéssel póstán 5 kor., az összeg előzetes beküldése vagy utánvétel ellenében.

Szeplő, himlőhely, sömör, májfoltfakadék, persenés, orrvörösség és minden egyéb **arctisztátalanság** ellen legjobbnak bizonyult a már 52 év óta dicsőretreméltóan ismert s a törvény követelményeinek megfelelő

VUKOVÁRI arctisztitó

kenőcs és szappan.

Nagy tégely kor. 1.60, kisebb kor. 1.— Szappan 1 korona.

Főraktár: Török József gyógyszertára

Budapest, Király-utca 12. és Andrássy-ut 26. szám

Most jelent meg az ATHENAEUM irod. és nyomdai r.-t. kiadásában, BUDAPEST, VII., Kerepesi-út 54 és úgy ott, valamint minden könyvkereskedésben megszerezhető:

Közigazgatási Törvénytár

DÁRDAY SÁNDOR

általánosan elterjedt, nélkülözhetlen munkájának

III. pótkötete Uj folyam •1903.•

Ezen most megjelent kötet az előbbi 10 kötet kiegészítéseül szolgáls tartalmazza mindazokat a fontosabb törvényeket és rendeleteket, melyek az előbbi kötetek megjelenése óta a közigazgatás terén kibocsájtattak. Az **uj pótkötet** tartalmából felsoroljuk a következőket:

ELSŐ RÉSZ.

Közjog.—Szervezet.

A közigazgatási eljárás egyszerüsitéséről. – Végrehajtási utasitás hozzá. – Vármegyei ügyviteli szabályzat. – Járási ügyviteli szabályzat. – Ügyviteli szabályzat községi és körjegyzők részére. – Ügyviteli szabályzat közigazgatási bizottságok részére. – Gyámügyi ügyviteli szabályzat árvaszékek részére. – Gyámügyi ügyviteli szabályzat a községek és járások részére. – Utasitás a kézbesitési eljárás tárgyában. – A vármegyék pénztári és számvevőségeinek ellátásáról. – Utasitás a vármegyei gyámpénztáraknak a kir. állampénztárakban (adóhivatalokban) való kezeléséről, az árvapénzek gyümölcsözteléséről és a gyámügyi ügyvitelről. – Utasitás a m. kir. pénzügyigazgatóságok mellé rendelt számvevőségek, illetőleg számvevőségi kirendeltségek által ellátandó vármegyei központi számvevői szolgálat tárgyában.

MÁSODIK RÉSZ.

Népoktatás.

Utasitás az állami elemi népiskolai gondnokságok szervezete és ügyrendje tárgyában. – Utasitás a községi iskolaszékek, valamint a községi elemi népiskolák tanitói, illetve igazgató-tanitói részére. – A gazdasági ismétlő-iskola szervezete és tanterve. – A gazdasági ismétlő fiu- és leányiskola tanitási terve.

HARMADIK RÉSZ.

Rendészet.

A kivándorlásról. (1903. évi törvényczikk.) – Az útlevélügyről. (1903. évi törv.-czikk.)

Közegészségügy.

A közegélyre szoruló 7 éven felüli gyermekek gondozásáról. (1901. évi XXI. t.-czikk.)

Iparügy.

(Keresk. min. rend.) A fényképészetnek és vele rokon foglalkozásoknak műipari természete tárgyában. – A megrendelések gyüjtésére vonatkozó törvény némely rendelkezéseinek módositásáról. – Utasitás az iparfelügyelet és kazánvizsgálat tárgyában. – Az ipari munkának vasárnapi szüneteléséről.

NEGYEDIK RÉSZ.

Gazdasági törvények

A birtokos és gazdatiszt közötti jogviszony szabályozásáról. (1900: XXVII. t.-czikk.) – Az erdőmunkásokról. (1900: XXVIII. t.-czikk.) – A dohánytermelők és a dohánykertészek közötti jogviszonyok szabályozásáról. (1900: XXIX. t.-czikk.) – A gazdasági munkás- és cselédsegélypénztárról. (1900: XVI. t.-czikk.) – Utasitás a gazdasági munkás- és cselédsegélypénztárról szóló 1900: XVI. t.-cz., valamint az ezen törvény kiegészitéséről szóló 1902. XIV. t.-cz. végrehajtása tárgyában.

Mint ebből a bő tartalomból is kitünik, a kiegeszitések, pótlások és ujitások folytán a **„Közigazgatási Törvénytár" ezen legujabb pótkötete** nélkülözhetetlenné vált mindenkire, kinek az előbbi kötetek megvannak.

Ára diszes és tartós vászonkötésben 12 korona.

„A hölgyekre nézve."

nagy fontosságu azt tudni, hogy egyedül a **„Lorison-Créme"** van arra hivatva, hogy a szépséget fentartsa és a hol hiányzik, elérhető legyen; mert e szer a legjobb mely e téren feltalálttatott, és minden követelménynek megfelel, a mi az arcápolást illeti, mert a hölgyek már 2-3 napi használat után **meggyőződnek** meglepő hatásáról. A legelőkelőbb hölgyvilág valamint a legelső művésznők használják a legmeglepőbb eredménynyel, az egyedüli szépségszer, mely az **arcot viruló frissé** és **fiatallá** teszi, a ráncokat az arcon és nyakon eltünteti, az arcbőrt finommá, **frissé** és sugárzóva teszi; még előrehaladott koru hölgyek is oly csodás arcszint kaptak á **„Lorison-Créme"** használata után, hogy életéveiket meghatározni lehetetlen. Egy tégely ára **6 frt.**

Főraktár: **Caillag Anna** Wien, I. Graben 14.

Felöltő	3.— frt
Jaquett	2.— „
Frakk	3.— „
Nadrág	2.— „
Mellény	—.50 „

Rothberger Jakabnál Kristóf-tér 2. I. em.

Feltétlenül

csinos fiatal hölgy ismeretségét keresem, kit szerényen támogatnék. Leveleket **„Sürgős"** cimen a kiadóhivatal továbbit.

Eladó urilak Kispesten, a fővárostól 10 percnyi távolságban, kényelmes közlekedés, tehermentes, az urilak áll: 3 szoba, konyha, éléskamra, fürdő- és előszoba, nagy kert nemes gyümölcsfákkal és szőlőültetéssel, hivatalnokoknak nagyon alkalmas, kedvező fizetési feltételekkel azonnal eladó. Bővebbet Kájel János Kispest, Báthory-utca 12.

A Császárfürdő közelében olcsón eladó egy ujonnan épült kisebb földszintes bérház, melyen 12000 korona amortizatiós teher van. Vételihez néhány ezer korona szükséges. Részletes felvilágositás a kiadóban adatik. 6420

Megtudja,

hogy igazunk van. Olcsó arany és ezüsteladás; egyetlen forrás, ahol jutányosan lehet vásárolni. Mi alkalmi vételek után szerezzük be áruinkat és ezért abban a helyzetben vagyunk, hogy igen olcsón eladhatjuk t. vevőinknek és pedig: **12 személyre való komplett evőkészlet 13 lotos ezüstből 150 frt, 6 személyre való 66 frt és feljebb, 12 db 13 lotos erős ezüst evőeszköz 6 frt 25 kr.** Továbbá dus választékban **arany férfi és női órák, láncok, gyémánt, brilliáns ékszerek** és minden e szakmába vágó cikkek. Képes árjegyzéket ingyen és bérmentve kü[illegible] etlizetésre is, de csak helyben adunk el

Grünberger Armin Béla örökösei,

IV., Váci-utca 30. I. em. 23. (Haris-bazár).

Veszünk és becserélünk **arany** és **ezüst** ékszereket.

Gummi és halhólyag

valódi **francia** gyártmány **legbiztosabb** és **nem ártalmas övszer** tucatja 1.20, 2·3, 4, 5, 6 frt. Megrendeléseket **titoktartás mellett** eszközöl

Radványi L.

kesztyü- és kötszer-gyáros

Budapest, VI. Andrássy-ut 15.

Árjegyzék ingyen.

Szinházak heti müsora.

	M. kir. Operaház	Nemzeti szinház	Vigszinház	Népszinház	Magyar szinház
Szombat	Rajna kincse	Aranyember	Osztrigás Mici	Rip-Rip	A drótostót
d. u. Vasárnap este	A Walkür	A titok	Dupont	Katalin	A drótostót

Nyomatott a „Pátria" irodalmi vállalat és nyomdai részvénytársaság körtorgógépén, Budapest, IX., Üllői-ut 25.